

การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ศศิพิมล วังรัตนากร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ตุลาคม 2551

การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ศศิพิมล วังรัตนากร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ตุลาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเชื่ออาทรรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ศศิพิมล วัจรัตนกร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ตุลาคม 2551

ศศิพิมล วังรัตนกร. (2550). การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทาง
การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการ
ควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์, รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และค่าน้ำหนักความสัมพันธ์
ของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความเอื้ออาทร โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่2(ชั้นประถมศึกษาปีที่4-6) กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานการศึกษา
กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 629 คน จำแนกเป็น
นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 208 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 207 คน นักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 214 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random
Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วยแบบสอบถามวัดความเอื้ออาทร
แบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา แบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ แบบสอบถามวัดการอบรม
เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และ
แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .920, .718,
.877, .852, .797 และ .933 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ
แบบตัวแปรเอกนาม (Univariate Multiple Regression: MR)

ผลการศึกษาพบว่า

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ ความเอื้ออาทร มีค่า
เท่ากับ .578 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยต่างร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ
ความเอื้ออาทร ร้อยละ 33.40

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อ
ความเอื้ออาทรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
($\beta = .383$) เจตคติต่อศาสนา ($\beta = .262$) และเพศ ($\beta = .190$) นั่นคือ การได้รับการอบรมเลี้ยงดู
แบบประชาธิปไตยและมีเจตคติต่อศาสนาในระดับสูง รวมทั้งมีเพศเป็นหญิง มีแนวโน้มส่งผลต่อ
ความเอื้ออาทรของนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับสูง

A STUDY OF SOME FACTORS RELATED TO THE SECOND LEVEL STUDENTS'
CARING
IN PRIMARY SCHOOLS UNDER BANGKOK METROPOLITAN AREA

AN ABSTRACT
BY
SASIPIMON WANGRATANAKORN

Presented in partial fulfillment of the requirement for the
Master degree in Education Research and Statistics
at Srinakharinvirot University
October 2008

Sasipimon Wangratanakorn. (2008). *A Study of Some Factors Related to The Second Level Students' Caring in Primary Schools Under Bangkok Metropolitan Area*. Master Thesis. M.Ed. (Educational Research and Statistics) Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Dr.Ong-Art Naiyapatana, Assoc. Prof. Chusri Wongrattana.

The major purpose of this research was to study the beta weight values (β) of factors affecting Prathomsuksa students' caring. Six hundred and twenty nine Prathomsuksa students (208 Prathomsuksa 4, 207 prathomsuksa 5 and 214 prathomsuksa 6) from Bangkok Metropolitan Administration's schools were selected using the two-stage random sampling technique. Five different types of questionnaires were used for this study which were caring, attitude toward religion, modeling, and three types of child rearing practices (democratic, autocratic and laisses-faire) questionnaires. They had reliabilities of .920, .718, .877, .852, .797 and .933, respectively. The data was analyzed by using univariate multiple regression (MR) analysis.

The study showed that:

The multiple correlation coefficient (R^2) of significant factors affecting the students' caring was .578, which was statistically significant at the level of .01. Regarding to the beta weight values of significant factors affecting the students' caring, the values of democratic type of child rearing practices, attitude toward religion, and gender (being female) were .383, .262, and .190, respectively. These values could explain that the democratic type of child rearing practices, attitude toward religion and being a female student highly affected Prathomsuksa students' caring.

เรื่อง
การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

ของ
ศศิพิมล วังรัตนกร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่.....เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร
.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)
.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า
.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ์)
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุวพร เข้มแข็ง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยการให้คำปรึกษา แนะนำ สั่งสอน พร้อมทั้งความเมตตากรุณาและเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นัยพัฒน์ ประธานผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการทำวิจัยมากยิ่งขึ้น เห็นความสำคัญและคุณค่าของการทำวิจัย และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะในประเด็นที่มีความสำคัญต่าง ๆ ตลอดจนความเมตตาที่มีให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพุกษ์ และ อาจารย์ดร.สุวพร เข้มแข็ง กรรมการสอบปากเปล่า ที่กรุณาให้คำแนะนำ ซึ่งทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้ง ดร.ละเอียด รักษ์เผ่า พันโทหญิง ดร.วาสนา นัยพัฒน์ อาจารย์สมกิจ กิจพูนวงศ์ ดร.ชลาลัย นิมิบุตรและนางสาวสกวรรัตน์ จรุงนันทกาล ที่ได้เสียสละเวลาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจนทำให้เครื่องมือมีความถูกต้องสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ตามประเด็น การวิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย ให้มีความเชื่อมั่นในการคิดวิเคราะห์ และนำความรู้ในเชิงวิชาการไปใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ทำให้ผลการวิจัยนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณคุณสุปราณี เวชประสิทธิ์ คุณกนกวรรณ โกนาคม คุณชัยยศ ชาวระนอง ที่ได้เสียสละเวลา ช่วยเหลือผู้วิจัยแก้ไขส่วนที่บกพร่อง คอยดูแลให้คำปรึกษา คำแนะนำด้วยความเต็มใจตลอดมา จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน ครูโพโล เฉลียวฉลาด คุณครูอนุสรรา เสนไสย ที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้วิจัยในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี และเพื่อนร่วมรุ่น ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย

ที่สำคัญอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่สาว สามีและญาติ ๆ ที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ศศิพิมล วัชรตนการ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ความเอื้ออาทร.....	9
ความหมายของความเอื้ออาทร.....	9
คุณลักษณะของความเอื้ออาทร.....	10
แนวคิดและทฤษฎีความเอื้ออาทร.....	17
ระดับของความเอื้ออาทร.....	22
เจตคติต่อศาสนา.....	26
ความหมายของเจตคติ.....	26
องค์ประกอบของเจตคติ.....	26
การยึดตัวแบบ.....	29
ความหมายของตัวแบบ.....	29
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบ.....	29
กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ.....	31
ประเภทของตัวแบบ.....	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
การอบรมเลี้ยงดู.....	34
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู.....	34
ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู.....	36
ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
งานวิจัยในประเทศ.....	45
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	49
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	54
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	54
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	58
ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ.....	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	81
สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐานและวิธีดำเนินการวิจัย.....	81
สรุปผลการวิจัย	82
อภิปรายผล.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	85
 บรรณานุกรม.....	 87
 ภาคผนวก.....	 97
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	98
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
ภาคผนวก ค คุณภาพเครื่องมือ.....	116
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	 121

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนโรงเรียนและนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร.....	54
2 จำนวนโรงเรียนและนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	57
3 ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ของตัวแปรปัจจัยกับความเอื้ออาทร.....	77
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความเอื้ออาทร.....	78
5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยกับความเอื้ออาทร.....	79
6 คำนวณหาความสำคัญสัมพัทธ์ และค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเอื้อ อาทร.....	80
7 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดความเอื้ออาทร.....	117
8 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความเอื้ออาทร.....	118
9 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา.....	118
10 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ.....	119
11 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตย.....	119
12 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู แบบเข้มงวดกวดขัน.....	119
13 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู แบบปล่อยปละละเลย.....	120

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
---------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ทิศทางการปฏิรูปการศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในด้านการเรียนว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การจัดสาระการเรียนรู้เน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการสถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำเป็น คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผลสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมดีงามและคุณสมบัติอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมุ่งพัฒนาให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข พึ่งพาตนเองได้ มีจิตสำนึกในความเป็นชาติไทย มีหลักศาสนา และวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิต มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประชาคมไทยและประชาคมโลกที่มีความสุขสร้างสรรค์สังคมแห่งปัญญา สังคมเอื้ออาทรและสังคมคุณภาพ (กรมวิชาการ ก. 2546:1)

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ เพราะความเจริญที่ปรากฏทั้งในด้านวัตถุและด้านคุณธรรม จริยธรรมนั้นเป็นผลสะท้อนคุณภาพของคนในสังคม อันเป็นผลมาจากการอบรมบ่มนิสัยในครอบครัว สถาบันการศึกษา ตลอดจนได้รับกระบวนการขัดเกลาและประสบการณ์ในสังคมที่ดี ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมิได้มุ่งเฉพาะการเพิ่มพูนทางความรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาเพียงอย่างเดียว หากแต่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม คุณธรรมและจริยธรรม จึงเป็นสาระสำคัญที่มุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์ คือมีทั้งความรู้ คู่คุณธรรม ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดมาตรา 22 , 23 , 24 ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นคนไทย โดยมุ่งปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้วยการเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามในการดำรงชีวิต อีกทั้งวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย คือทำ

ให้คนมีชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า ได้ให้ความสำคัญกับชีวิตที่เป็นคนดีมาเป็นอันดับแรก

เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคมไทย การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของบุคคลในชาติ เป็นรากฐานตั้งแต่ยังเยาว์วัยเพื่อเติบโตไปเป็นประชากรที่เข้มแข็ง สามารถพัฒนาตนเองและชุมชน รวมถึงประเทศชาติให้มั่นคงต่อไปได้ ทั้งยังสอดคล้องกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พุทธศักราช 2545-2549 ที่มุ่งพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ เป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันพฤติกรรมจริยธรรมความเอื้ออาทรจะช่วยให้คนในสังคมดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของสังคมไทยที่พึงพาเกื้อกูลกัน มีการดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน รักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคม และพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อความอยู่ดีกินดีของคนไทย (กรมวิชาการ ข.2546: 2-3)

จริยธรรมเป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวถึงกันมากในสังคมไทย เมื่อใดก็ตามที่สภาพของสังคมเกิดความวุ่นวายมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการบีบคั้นทางเศรษฐกิจ การย่ำแย่ของสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้คนมีความเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น มีความประพฤติตนอกริตนอกรอยมากขึ้น และมักจะถูกกล่าวว่าเป็นคนขาดจริยธรรมหรือไร้จริยธรรม (สุดาวรรณ เครือพาณิช. 2545:24) คุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานของการพัฒนามนุษย์ เมื่อคุณธรรมจริยธรรมถูกละเลยไปผลที่ตามมาคือ การจัดคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำ ทำให้สังคมไทยประสบปัญหาวิกฤตทางศีลธรรมอย่างรุนแรงผู้คนต่างมีความเห็นแก่ตัว แกร่งแย่งชิงดีชิงเด่น เอาวัดเอาเปรียบกันซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคมไทย ดังนั้นการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เยาวชนหรือวัยรุ่นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

ความเอื้ออาทรเป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งในตัวเอง มีความเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ทางจิตใจ การมีความรัก ความห่วงใย ความอบอุ่นใจ และเป็นทุกข์สุขด้วยเสมอ ซึ่งความเอื้ออาทรเป็นคุณลักษณะหนึ่งของสังคมไทยที่มีการพึ่งพาเกื้อกูลกันรู้รักสามัคคี รักใคร่ปรองดองกันมีการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมีจารีตประเพณีดีงามมีการดูแลผู้ด้อยโอกาส และคนยากจนมีความภาคภูมิใจในชาติและท้องถิ่น สามารถรักษา สถาบันครอบครัวให้เป็นสถาบันหลักของสังคม ที่เป็นรากฐานการพัฒนาชุมชน เครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยได้แต่ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้ความเอื้ออาทรกำลังหายไปจากสังคมไทย จึงจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังและพัฒนาเด็กให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตากรุณาความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มุ่งประพฤติดีประพฤติชอบ

ความเอืออาทรเป็นคุณลักษณะหนึ่งของคนไทยที่ถูกหล่อหลอมจากความเป็นชาวพุทธ แต่ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้ความเอืออาทรในสังคมไทยกำลังหายไป ดังนั้นในส่วนภาครัฐ และภาคเอกชน จึงพยายามที่จะรื้อฟื้นให้เกิดขึ้นใหม่ โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมเอืออาทร ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนหลักเก้าแผนเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยและได้จัดทำโครงการเสริมสร้างน้ำใจไมตรีในสังคมไทย (อมร สุวรรณนิมิตร.2543:2)

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนได้ตระหนักถึงความสำคัญของความเอืออาทรจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยด้าน เพศ เจตคติต่อศาสนา ความไวต่อการรับรู้ ความรู้สึก การยึดตัวแบบ การรับข่าวสารจากสื่อสารมวลชน และลักษณะการอบรมเลี้ยงดู เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงวางแผนพัฒนา คุณธรรมด้านความเอืออาทรของเด็กต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับความเอืออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
2. เพื่อศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านเพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ที่ส่งผลต่อความเอืออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างซึ่งได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความสัมพันธ์กับความเอืออาทรของนักเรียนหรือไม่ และมาน้อยเพียงใด นำผลการค้นพบนี้ไปเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงบทบาทของตนเองต่อการปลูกฝังคุณธรรมด้านความเอืออาทรให้กับเยาวชนของชาติ อันจะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนดี ช่วยลดปัญหาของสังคมและพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เข้มแข็งและเป็นสังคมคุณภาพ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 23 โรงเรียน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 9,905 คน จำแนกเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3,270 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3,285 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3,350 คน

กลุ่มตัวอย่างตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 8 โรงเรียน และมีจำนวน กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 629 คน จำแนกเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 208 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 207 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 214 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 เจตคติต่อศาสนา
 - 1.3 การยึดตัวแบบ
 - 1.4 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 1.5 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน
 - 1.6 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความเชื่ออาหาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความเชื่ออาหาร** หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในลักษณะการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือกันทั้งทางสีหน้า ท่าทาง คำพูด การกระทำที่แสดงถึงคุณค่าเชิงบวกทางจิตใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่นักเรียนมีสัมพันธภาพ มีความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเหมาะสม เสียสละต่อส่วนรวม นำมาซึ่งความสุขและคุณค่าโดยแบ่งเป็นคุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1.1 การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การกระทำที่นักเรียนแสดงออกเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และทำให้ผู้อื่นมีความสุข โดยการแสดงความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ด้วยกิริยาท่าทางที่เป็นความเห็นอกเห็นใจ ความโอบอ้อมผ่อนตาม ความไว้วางใจทั้งการใช้คำพูดและท่าทางที่แสดงให้เห็นถึงความยินดีความเต็มใจในการให้ความช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

1.2 การตอบสนองความต้องการของผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงให้ เห็นว่ามีความเข้าใจ และยอมรับความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่นและพยายามที่จะหาสิ่งนั้น มาตอบสนองความต้องการนั้นได้อย่างถูกต้อง ทั้งทางกายและจิตใจ ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายที่จะรับรู้ความรู้สึกที่แท้จริงของผู้อื่น

1.3 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การกระทำที่นักเรียนแสดงออกในทางที่ดีกับเพื่อน ครู พ่อแม่และผู้อื่นโดยการพูดคุย ซักถาม ถึงเรื่องต่าง ๆ ทำให้ผู้อื่นเกิดความไว้วางใจ มองโลกในแง่ดี ไม่ยึดเอาความเห็นแก่ตัวหรือความเกลียดชังเป็นที่ตั้ง ช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความดีงามอ่อนโยน มีน้ำใจ มีการแสดงออกที่เหมาะสม

1.4 การมุ่งประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกทางการกระทำ ที่ให้ประโยชน์ กับส่วนรวม อุทิศเวลาในการทำประโยชน์ ทำกิจกรรมเพื่อบำรุงรักษาและพัฒนา สาธารณสมบัติ เสียสละและแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

2. เจตคติต่อศาสนา หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ความศรัทธาของนักเรียนที่มีต่อศาสนาทั้งดีและไม่ดี ในด้าน ศาสนสถาน คำสอนของศาสนา ผู้นำศาสนาและค้นพบคุณค่า และความหมายของชีวิตตามความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา

3. การยึดตัวแบบ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมโดยการกระทำ การพูด ความคิด ที่นักเรียนมีความชื่นชอบโดยยึดแบบอย่างจากบุคคลที่ตนเชื่อถือและไว้วางใจ

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อนักเรียน โดยยอมรับความสามารถ ความคิดเห็นของนักเรียน มีเหตุผลและความยุติธรรมต่อนักเรียนให้มีส่วนร่วมกับนักเรียนตามโอกาสที่เหมาะสมและอาจใช้วิธีการลงโทษหลังจากอบรมโดยให้เหตุผลกับนักเรียน

5. การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อนักเรียนโดยต้องการให้นักเรียนอยู่ในกฎระเบียบวินัยที่ตนกำหนดขึ้น ทั้งในด้านการแต่งกาย การกินอาหาร การนอน การเล่น กิริยามารยาทต่าง ๆ ตลอดจนความเป็นอยู่ของนักเรียนและอื่นๆ โดยที่พ่อแม่ยึดเอาความพอใจและความคิดเห็นของตนเองเป็นสำคัญ

6. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติกับนักเรียน โดยนักเรียนมีความรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับการเอาใจใส่ การ

สนับสนุน หรือไม่ได้รับคำแนะนำจากพ่อแม่ สามารถทำอะไรได้ตามใจชอบ ปฏิบัติสิ่งใดโดยไม่ต้องมีกฎ ไม่มีระเบียบ

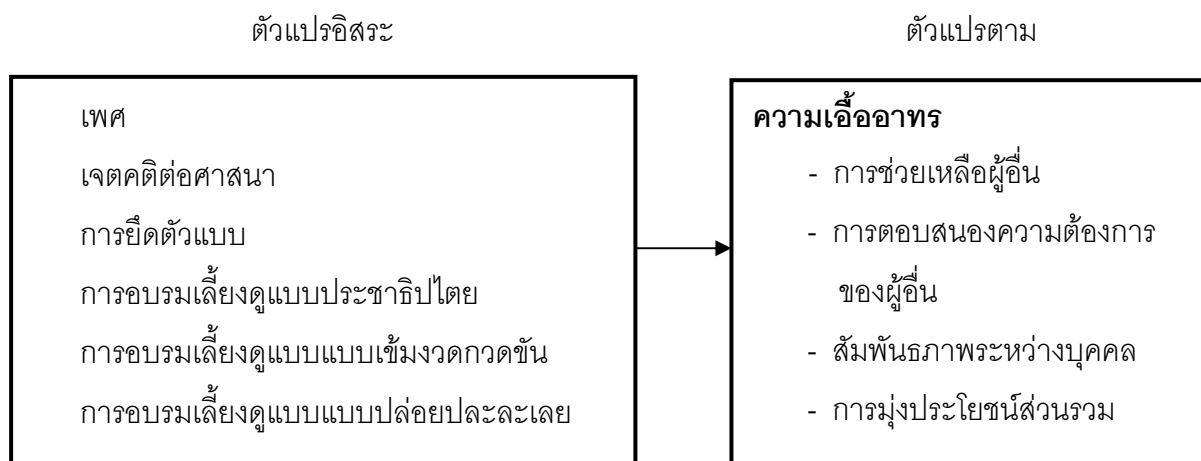
สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. ปัจจัยด้านเพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบแบบเข้มงวดกวดขันและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. มีปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งประการส่งผลต่อความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเอื้ออาทรได้แก่ ทฤษฎีทางจริยธรรมและทฤษฎีของวัดสัน งานวิจัยของชูชาติ ตีรรมย์ (2546 : บทคัดย่อ) ญาติผู้ดูแลในครอบครัวที่มีกลุ่มอายุแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมความเอื้ออาทรที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มของญาติผู้ดูแลและในครอบครัวที่มีเพศ ระดับการศึกษาและ อาชีพแตกต่างกันนั้น จะมีพฤติกรรมความเอื้ออาทรแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ศิริรัช อินสุข (2549 : บทคัดย่อ) ผลการเปรียบเทียบความเอื้ออาทรของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังเรียนผลปรากฏว่า พฤติกรรมความเอื้ออาทร ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาทั้งหมดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 10 คุณลักษณะ ประกอบด้วย การเห็นคุณค่าในตนเองและส่วนรวม ความศรัทธาและความเชื่อมั่น ความไวต่อความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล การส่งเสริม การยอมรับและการระบายความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อย่างเป็นระบบ การเรียนรู้ระหว่างบุคคล การสนับสนุนแก้ไขป้องกันสิ่งแวดล้อม กาย จิต สังคม ความพึงพอใจที่จะช่วยเหลือ การดำรงไว้ซึ่งความเชื่อในจิตวิญญาณและโลกทัศน์และเมื่อศึกษา รายบุคคลจากบันทึกการเรียนรู้พบว่ามีการพัฒนาการความเอื้ออาทรครบทุกด้านปัจจัยด้านเจตคติต่อศาสนาศึกษาจากพระธรรมปิฎก ปัจจัยด้านการยึดตัวแบบศึกษาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา การอบรมเลี้ยงดู ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แบบคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ศึกษาจาก ฮอฟแมน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2528 : 23 อ้างอิงจาก Hoffman. 1970 : 291) ผู้วิจัยได้รวบรวม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูพบว่า การอบรมเลี้ยงดูส่งผลต่อคุณลักษณะทางจริยธรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีตัวแปรปัจจัยเพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้
นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความเชื่ออาทร^๑
 - 1.1 ความหมายของความเชื่ออาทร
 - 1.2 คุณลักษณะของความเชื่ออาทร
 - 1.3 แนวคิดและทฤษฎีของความเชื่ออาทร
2. เจตคติต่อศาสนา
 - 2.1 ความหมายของเจตคติ
 - 2.2 องค์ประกอบของเจตคติ
 - 2.3 เจตคติต่อการเรียนรู้
3. การยึดตัวแบบ
 - 3.1 ความหมายของตัวแบบ
 - 3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบ
4. การอบรมเลี้ยงดู
 - 4.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.2 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. ความเอื้ออาทร

1.1 ความหมายของความเอื้ออาทร

ราชบัณฑิตยสถาน (2526 : 940-946) ได้แยกคำว่า เอื้ออาทรเป็นสองคำ คือ เอื้อ กับ อาทร ซึ่งมีความหมายคล้ายกันและนำมารวมกันสามารถสื่อความหมายว่า เป็นความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ การใส่ใจ และการเอาใจใส่

พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ (2527 : 407) ได้ให้ความหมายของ คำว่า อาทร หมายถึง ความเอื้อเฟื้อ ความเอาใจใส่

พระไพศาล วิสาโล (2543 : 293) มีความเห็นว่า ความเอื้ออาทร คือ ศีล หมายถึง ความประพฤติด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน มีน้ำใจ และไม่ละเมิดผู้อื่น ตระหนักถึงหน้าที่ที่พึงมีต่อสังคม และกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

ในขณะที่ทางพระพุทธศาสนาจะมีคำว่าเมตตากรุณา โดยคำว่า เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาให้มีความสุข แม้ไม่ตรัสคิดก็จะให้สัตว์ทั้งปวงมีความสุขถ้วนหน้า ส่วนคำว่า กรุณา แปลว่า ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ ความห่วงใยเมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์ คิดหาทางช่วยเหลือปลดปล่อยทุกข์ของเขา และที่สำคัญความเมตตาในทางพุทธศาสนานั้น ต้องเป็นเมตตาที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่มีจิตใจลำเอียงเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ และบุคคล แต่เป็นการแสดงความปรารถนาดีอย่างกลาง ๆ แก่ทุกคนสม่ำเสมอโดยมุ่งประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่คนทั้งหลาย (ไพริณ เตชะวิวัฒนาการ. 2538 : 36)

นอกจากความหมายดังกล่าว ชีระพร อุวรรณโณ (2537 : 72) ได้อธิบายว่า Altruism เป็นพฤติกรรมเพื่อสังคม (Pro-social Behavior) หมายถึง พฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ ไม่ได้คาดหวังผลตอบแทนล่วงหน้า และต้องลงทุนลงแรงเป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับ นพมาศ ชีระเวคิน (2534 : 84) ซึ่งกล่าวว่า Altruism เป็นการกระทำเพื่อสังคมและผู้อื่น

สำหรับคำว่า Caring ซึ่งในทางศาสตร์ด้านพยาบาล มักจะใช้กันมาก ทั้งนี้ สิวลี ศิริโล (2539 : 198) ได้อธิบายว่า Caring คือ ความเอื้ออาทรเกิดขึ้นจากการตระหนักถึงคุณค่าของบุคคล ความเข้าใจในชีวิตมนุษย์ และก่อให้เกิดความปรารถนาที่ดีต่อกัน ซึ่งคล้ายกับคำว่า Empathy คือ การรู้สึกเอาใจเขามาใส่ใจเรา การยอมรับความแตกต่าง ความเห็นอก เห็นใจ เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกทางสังคมที่สมบูรณ์ของบุคคล

จากความหมายทั้งหมด สรุปได้ว่า ความเอื้ออาทร คือ พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะ การเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือกันทั้งทางสีหน้า ท่าทาง คำพูด การกระทำที่แสดงถึงคุณค่าเชิงบวกทางจิตใจ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่มีสัมพันธภาพ มีความเป็นมิตร และให้

ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเหมาะสม เสียสละต่อส่วนรวม นำมาซึ่งความสุขและคุณค่าโดยแบ่งเป็นคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ การตอบสนองความต้องการของผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การมุ่งประโยชน์ส่วนรวม

1.2 คุณลักษณะของความเอื้ออาทร

1.2.1 การช่วยเหลือผู้อื่น โดยทั่วไป หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้กระทำกระทำเพื่อให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่น แต่หากการกระทำนั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์กับผู้อื่นแล้ว ผู้กระทำกระทำลงไปด้วยความสมัครใจและผู้กระทำจะต้องลงทุนลงแรงในการกระทำมากโดยที่ไม่ได้คาดหวังผลตอบแทนเป็นสิ่งที่เห็นได้ไวล่วงหน้า ก็เป็นประเภทพิเศษของการช่วยเหลือ เรียกว่า พรหิตนิยม (ธีระพร ชุวรรณโก. 2537 : 72)

1.2.1.1 รูปแบบการช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ฉุกเฉิน

คนเราทุกคนต่างก็เคยมีประสบการณ์จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เราให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ในสถานการณ์ที่เราให้ความช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ เราอาจไม่มีปัญหา ในการตัดสินใจว่าจะช่วยเหลือหรือไม่ช่วยดี แต่เมื่อสถานการณ์สลับซับซ้อนขึ้นมา เช่น ในกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน เราอาจมีเวลาตัดสินใจน้อย กว่าช่วยเหลือหรือไม่ช่วยปัญหาจึงมีอยู่ว่าจะอะไรบ้างเป็นตัวประกอบสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจของคนเรา

ลาทาเน และดาร์ลีย์ (1970 : Unpaged) ได้พัฒนารูปแบบ (Model) ในการวิเคราะห์พฤติกรรมความช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉินขึ้นมา โดยมีกระบวนการ ทั้ง 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. สังเกตเห็นเหตุการณ์
2. แปลความหมายของเหตุการณ์ว่าคนต้องการความช่วยเหลือ
3. ตัดสินใจที่จะช่วยเหลือ
4. เลือกวิธีที่จะช่วยเหลือ
5. ลงมือช่วยเหลือ

1.2.1.2 ตัวแปรเกี่ยวกับผู้ให้ช่วยเหลือ

โดยทั่วไปบางคนมีแนวโน้มหรือลักษณะที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ขณะที่บางคนก็ไม่ค่อยให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเท่าใดนัก แต่ในคนส่วนมากการจะช่วยเหลือผู้อื่น ก็ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพจิตของผู้ที่อาจช่วยผู้อื่นได้ด้วย เช่น คนที่ถูกล่อลวงได้เงินรางวัลมา เป็นจำนวนมาก ก็มักจะบอกกล่าวว่าจะนำเงินส่วนหนึ่งไปทำบุญ หรือบางคนได้รับข่าวดีมา ก็เกิดความอิมเอิบอิมใจ ใครมาขอให้ช่วยอะไร ก็มักจะช่วยได้โดยเต็มใจ

ตัวอย่างทั้งสองค่อนข้างชัดเจน แต่ตัวแปรเหล่านี้และตัวแปรอื่น ๆ จะมีความหมายชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อมีการศึกษา และวิจัยอย่างเป็นระบบระเบียบ ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพจิตของผู้ช่วยเหลือที่ได้รับการศึกษากันมา จัดแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. ความสำเร็จและความล้มเหลว (Success and Failure)
2. การคำนึงถึงตนเอง (Self-Concern)
3. ความมีอารมณ์ดี (Good Moods)
4. ความรู้สึกที่เป็นผลมาจากการที่บุคคลทำร้ายผู้อื่น หรือได้

เห็นผู้อื่นถูกทำร้าย

1.2.1.3 ภูมิหลังของการให้การช่วยเหลือ

ในสังคมที่เราอาศัยอยู่ เราอาจพบว่ามียุคคนชอบช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ๆ และในโลกนี้มีตัวอย่างบุคคลสำคัญหลายคนให้เห็นได้อย่างเด่นชัด เช่น มหาตมะ คานธี ซึ่งนำคนอินเดียต่อสู้เพื่อเสรีภาพ และความเป็นธรรมโดยใช้วิธีต่อต้านแบบสงบ แม้ว่าตนเองจะต้องถูกจำคุกหรืออดอาหารเป็นเวลานาน แม้แต่การได้เป็นผู้นำของอินเดียในบั้นปลายของชีวิตก็ไม่ได้ทำให้คานธีลดละการช่วยเหลือคนส่วนใหญ่ลงไป ส่วนอัลเบิร์ต ชไวเซอร์ ก็สละชีวิตอัน สุขสบายออกไปเป็นแพทย์รักษาคนพื้นเมืองในอาฟริกา หรือแมซี เทเรซา ผู้ได้รับรางวัลโนเบลในสาขาสันติภาพหลังจากได้ทำงานช่วยเหลือคนยากจนในอินเดียมาเป็นเวลาหลายสิบปี บุคคลเหล่านี้ อาจมีคุณสมบัติบางประการเป็นส่วนร่วมกัน ดังนั้น การศึกษาบุคคลทั่วไป เพื่อพิจารณาว่าบุคลิภาพหรือคุณสมบัติใดบ้างที่ทำให้คนบางคนมีแนวโน้มจะช่วยเหลือคนอื่นมากกว่าคนอื่นอีกจำนวนมาก จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการช่วยเหลือดีขึ้น ได้แก่คุณสมบัติดังต่อไปนี้

1) ภูมิหลังทางครอบครัวบุคคลที่โตขึ้นในครอบครัวที่พ่อแม่เป็นคนช่วยเหลือผู้อื่น อาจมีแนวโน้มในการช่วยเหลือผู้อื่นมากได้ การศึกษาของลอนดอน (London. 1970 : 241-250) ซึ่งสัมภาษณ์บุคคลที่เคยให้ความช่วยเหลือชาวยิวจากพวกนาซี รายงานให้เห็นว่าบุคคลเหล่านั้นมักจะเป็นผู้รักการผจญภัยและมีส่วนได้เสียกับพวกนาซีไม่น้อยมาก สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งจากรายงานของลอนดอน คือ ผู้ช่วยเหลือเหล่านี้เกือบทั้งหมดเปรียบตัวเองกับพ่อหรือแม่ หรือทั้งพ่อและแม่ซึ่งเป็นผู้มีคุณธรรมสูง พ่อหรือแม่นี้เองอาจเป็นตัวแบบในทางปรหิตนิยม ให้บุคคลเหล่านั้นทำตาม การเจริญรอยตามพ่อหรือแม่นี้ได้รับการสนับสนุนจากรายงานของโรเซนแฮน (Rosenhan. 1970 : 251-268) อีกชั้นหนึ่ง โรเซนแฮน สัมภาษณ์บุคคลผู้ต่อสู้ เพื่อสิทธิเสมอภาคของประชาชน (Civil rights Workers) ในช่วงทศวรรษ 1960 ในสหรัฐอเมริกา ระบุว่า ผู้อุทิศตนเองให้กับงานดังกล่าวจริง ๆ

(ไม่ใช่ทำเพื่อเอาหน้าหรือชื่อเสียง) มักจะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพ่อหรือแม่ หรือทั้งพ่อและแม่ ซึ่งทั้งพ่อและแม่ของคนเหล่านี้ก็เป็นแบบอย่างทางประเพณีมาก่อน

2) ภูมิลำเนาเดิม มีงานวิจัยหลายชิ้นที่สนับสนุนความคิดนี้ เช่น แมคเคนนา (Mckenna, 1976 : 58-65) รายงานว่า ผู้หญิงที่ขับรถไปเสียอยู่กลางทาง แล้วโทรศัพท์ถึงอู่ซ่อมรถแต่เกิดต่อเบอร์ผิด เธอจึงบอกกับผู้รับสายว่าเศษสตางค์สำหรับพูดโทรศัพท์ของเธอไม่มีอีกแล้ว เธอขอร้องให้ผู้รับสายช่วยโทรศัพท์ติดต่ออู่ซ่อมรถให้ด้วย ผู้วิจัยรายงานว่าถ้าสถานการณ์นี้เกิดขึ้นที่ชนบท สุภาพสตรีผู้นั้นจะได้รับการช่วยเหลือมากกว่าเมื่อสถานการณ์ไปเกิดขึ้นในเมือง ส่วนคอร์ทและเคอร์ (Korte and Kerr. 1975 : 183) ก็รายงานผลทำนองเดียวกันว่าการช่วยเหลือเกิดขึ้นในชนบทมากกว่าในเมือง แต่ไม่ใช่ว่าในเมืองใหญ่ เช่น ในเมืองหลวง คนทั่วไปอาจขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ยากขึ้น แต่ที่จริงแล้วการที่คนในเมืองใหญ่ หรือในเมืองหลวงจะให้ความช่วยเหลือมากน้อยขึ้นอยู่กับภูมิลำเนาเดิมที่คนเหล่านั้นโตขึ้นมาด้วย เช่น การศึกษาของดาร์ลีย์และลาทาน (1968 : 215) เกี่ยวกับการช่วยเหลือคนเป็นโรคลมบ้าหมู ว่ายิ่งภูมิลำเนาของผู้ร่วมทดลองเล็กลงเท่าใด ความเร็วในการที่ผู้ร่วมทดลองช่วยเหลือผู้เคราะห์ร้ายก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

1.2.2 การช่วยเหลือแบ่งปัน มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

การช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีเมตตากรุณาต่อกันทำให้มนุษย์อยู่ด้วยกัน อย่างมีความสุขและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ โดยการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น มนุษย์ไม่จำเป็นต้องแสดงความเมตตากรุณาต่อมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น แต่สามารถแสดงความเมตตาต่อสัตว์ พืชหรือสิ่งอื่นด้วยก็ได้ และมีผู้ให้ความหมายของความเมตตาไว้หลายลักษณะ ดังนี้

กรมการศาสนา (2523 : 3-9) กล่าวว่า เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาดีที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข ความเจริญหรือได้รับความสำเร็จสมความปรารถนา เช่น บิดามารดามีเมตตาต่อบุตรธิดา ครูอาจารย์มีเมตตาต่อศิษย์ กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยผู้ที่ได้รับทุกข์ ให้พ้นจากความทุกข์ เมื่อเห็นผู้ใดกำลังมีความทุกข์เดือดร้อน ก็พยายามหาทางช่วยเหลือบำบัดให้บรรเทาหรือพ้นไปจากความทุกข์

ชม ภูมิภาค (2525 : 8-9) กล่าวว่า เมตตากรุณาแยกออกได้เป็น 2 อย่าง คือ เมตตา กับ กรุณา เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ปรารถนาดีที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข อยากให้เขาเป็นสุข มีความสำเร็จในชีวิต กรุณา หมายถึง ความสงสารเมื่อเห็นผู้อื่นตกทุกข์ได้ยาก ก็อยาก จะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ เช่น เห็นคนเจ็บก็อยากให้เขาหายเจ็บ เห็นคนหิวโหยก็ช่วยให้ อาหาร

พระศรีวิสุทธิกวี (สนวน ลีโทขวลิต. 2528 : 27 ; อ้างอิงจาก พระศรีวิสุทธิกวี. 2527 : 15) กล่าวว่า เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ความเยื่อใยปรารถนาจะให้สัตว์ ทั้งปวงมีความสุข และกรุณา หมายถึง ความสงสารต้องการช่วยให้ผู้อื่น ที่ได้รับความทุกข์พ้นทุกข์

รุจิร ภู่อาระ และคณะ (2541 : 17-18) กล่าวว่า เมตตา หมายถึง ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข ความกรุณา หมายถึง ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

จากการศึกษาความหมายของความเมตตากรุณาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรักใคร่ ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข ความเจริญ มีความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นที่ได้รับความทุกข์พ้นทุกข์

1.2.2.1 หลักเมตตากรุณา

หลักเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นั้นมีในทุกศาสนา สำหรับศาสนา พุทธนั้นสอนให้เมตตา กรุณา ทั้งไปหมด ไม่จำกัดว่าเป็นมนุษย์หรือสัตว์ใหญ่สัตว์เล็ก นอกศาสนาหรือ ในศาสนา ชนชาติเดียวกันหรือต่างชนชาติ หลักเมตตากรุณานี้เป็นส่วนสนับสนุนหลัก ไม่เบียดเบียนของเวรกัน เท่ากับว่าหลักไม่เบียดเบียนเป็นหลักศีล หลักเมตตากรุณาเป็นหลักกรรมช่วยสนับสนุนให้ศีลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น คนไม่ฆ่า ไม่ประทุษร้ายผู้อื่น แล้วก็รู้จักเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อเป็นเช่นนี้ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์จึงชื่อว่า อยู่ในข่ายแห่งเมตตากรุณา ของธรรมะทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น (สุชีโว ภิกขุ. 2526 : 32-33)

1.2.2.2 พฤติกรรมของผู้ที่มีความเมตตากรุณา

พฤติกรรมของผู้ที่มีความเมตตากรุณา สามารถแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์ หมายถึง การไม่ทำร้ายร่างกายคนและสัตว์ให้ได้รับความเจ็บปวด หรือได้รับอันตรายถึงชีวิต ไม่ทรมานสัตว์ ไม่ฆ่าสัตว์โดยไม่มีความจำเป็น เช่น จับสัตว์มาใส่ขวดขังไว้เป็นการทรมานสัตว์ เพราะสัตว์ ไม่มีอากาศหายใจ ไม่ได้ดื่มน้ำ ไม่ได้กินอาหาร ไม่ได้พักผ่อน ขนไก่ ขนวัว เป็นการทรมานสัตว์ เพราะทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด ไม่ยั้งนกดกปลา ล่าสัตว์ เพื่อความสนุก เพลิดเพลิน ไร้ประโยชน์ จะต้องมีความเข้าใจ และเห็นความแตกต่างระหว่างการฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตเพื่อ ความสนุกสนานกับการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร และการฆ่าทำร้ายบุคคลเพื่อ ล้างแค้น หรือประสงค์ทรัพย์สินกับการฆ่าทำร้ายบุคคลเพราะปฏิบัติตามหน้าที่ เพราะการฆ่าเป็นอาหาร กับการฆ่าคน ตามหน้าที่ไม่ถือว่าเป็นผู้ขาดคุณธรรม เมตตากรุณา ต้องแยกให้ถูกจะ นำมาปะปนกันไม่ได้

2) ให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า ผู้อ่อนแอ ได้แก่ เด็กเล็ก สตรีมีครรภ์ คนชรา คนพิการ และคนเจ็บ เป็นต้น ผู้ที่มีกำลังแข็งแรงกว่าควร ให้ความคุ้มครอง และช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าในการข้ามถนน ยกของหนักและช่วยให้พ้น จากอันตราย

3) แบ่งปันสิ่งของ เครื่องใช้ และอาหารให้แก่ผู้ที่สมควร ได้รับ การแบ่งปัน ได้แก่ คนที่มีความเป็นอยู่อย่างขัดสน แร้นแค้น คนที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ และสัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงไว้ดูเล่นหรือไว้ใช้งานไม่ควรปล่อยให้อดอยาก หิวโหย ต้องให้อาหารให้ถูก กับลักษณะธรรมชาติ และพอเพียงกับความต้องการของร่างกาย แม้แต่สัตว์ที่เราไม่ได้เลี้ยง แต่หลงทาง อดอยาก ผอมโซมา เราก็ควรมีเมตตาสงสารแบ่งปันอาหารให้ การให้อาหารสัตว์ ในสวนสัตว์ ต้องทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สวนสัตว์ ไม่นำสิ่งที่ไม่ใช่อาหารสัตว์ไปให้ สัตว์กิน เช่น ถุงพลาสติก เพราะอาจจะทำให้สัตว์ถ่ายอุจจาระไม่ออก และอาจถึงตาย

4) ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์ ผู้ที่มี ความทุกข์ ได้แก่

- คนที่พลาดพลั้ง ผิดพลาด พ่ายแพ้ เช่น คนที่หกล้ม คน ที่ถูกครูดุหรือสอบตก

- คนที่สูญเสียทรัพย์สิน และชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รัก เช่น คนที่ชองหาย ถูกโจรกรรม คนที่บิดามารดา บุตรธิดา หรือคนรักถึงแก่กรรม

- คนพิการ

- คนที่มีความเป็นอยู่อย่างขัดสนแร้นแค้น

- คนประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย และภัย ที่เกิดจากวัตถุระเบิด ผู้ที่มีความเมตตากรุณา ไม่ซ้ำเติมเยาะเย้ยสมน้ำหน้าผู้ที่มีทุกข์ เพราะ จะทำให้ เขาอาย ควรแสดงความเสียใจ ปลอบใจ ปลอบขวัญ ให้คลายความเศร้าโศก เสียใจ

5) ไม่เบียดเบียนผู้อื่น หมายความว่า ไม่ทำให้ผู้อื่นหมดเปลือง เงินทอง หมดความสุข เกิดความเดือดร้อนรำคาญ เช่น

- เลี้ยงแมว สุนัข ไปทำความรำคาญแก่เพื่อนบ้าน เลี้ยงไก่

เลี้ยงเป็ด เข้าไปจิกผักที่เขาปลูกไว้ เลี้ยงวัวควายปล่อยให้เดินเกะกะตามถนน กีดขวาง การจราจร และทำความสกปรกแก่ถนนหนทาง ตลอดจนการกวาดเศษผลไม้ ขยะ ไปทิ้งหน้า บ้านผู้อื่น

- ไปอาศัยผู้อื่นกินและอยู่กับเขานาน ๆ ทำให้เขามีภาระ และ หมดเปลืองเงินทองมากขึ้น เป็นการสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ผู้อื่น ทำลายความสุขของผู้อื่น

- ใช้งานบริวารหรือคนรับใช้หนักเกินกำลัง หรือมากเกินไป จนไม่มีเวลาพักผ่อน ให้อาหารน้อยไม่พอเพียงกับความต้องการของร่างกาย ให้ค่าจ้างน้อยเกินไปไม่เหมาะสมกับผลงาน เป็นการเอาเปรียบผู้ใช้งาน ไม่รักษาพยาบาลเมื่อเขาป่วยไข้

6) ช่วยประกอบกิจกรรมของส่วนรวม หมายถึง การสละแรงงาน และทรัพย์สิน เพื่อทำความเจริญ หรือร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น เช่น

- การพัฒนาหมู่บ้าน วัด โรงเรียน ฯลฯ
- การสมทบการสร้างถนน สะพาน โรงพยาบาล
- การร่วมทำบุญตักบาตรหรือจัดงานตามประเพณีท้องถิ่น

7) ให้อภัยผู้อื่น หมายความว่า เมื่อผู้ใดทำอะไรล่วงเกิน จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม เราไม่ควรผูกใจเจ็บ คิดพยาบาท อาฆาต จองเวร หรือหาทางแก้แค้น เพราะจะทำให้เรื่องต่าง ๆ ยืดยาวต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้นจึงควรให้อภัยเพื่อระงับเรื่องราวต่าง ๆ

8) สุภาพอ่อนโยน หมายถึง การแสดงความสุภาพอ่อนน้อม การแต่งกายสุภาพ วาจาอ่อนหวาน ถือว่าเป็นการแสดงเมตตากรุณาอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ภายนอกสุภาพอ่อนน้อม และวาจาอ่อนหวานย่อมไม่เป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่ผู้พบเห็น ผู้ใดคบหาสมาคมด้วยย่อมรักใคร่นับถือ อยากผูกมิตรด้วย นอกจากจะแสดงความสุภาพอ่อนน้อมทางกาย และความอ่อนหวานทางวาจาแล้ว ควรช่วยทำประโยชน์สุขทางวาจา เช่น แนะนำ สั่งสอน ห้ามปรามไม่ให้ผู้อื่นทำชั่ว

9) ไม่ยอมรับส่วนแบ่งในสิ่งที่ตนมีอยู่แล้วและไม่จำเป็น สละสิทธิ์ในส่วนแบ่งของตนแก่ผู้ที่ขาดแคลนและมีความจำเป็นกว่า เช่น ครูให้มารับดินสอสี ไประบายสี ผู้ที่มีดินสอสีของตนอยู่แล้วก็ไม่ยอมรับของครูมาใช้ คงใช้ของตนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่มียังไง ๆ ได้นำของครูไปใช้

1.2.3 ความห่วงใยเอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ

ความห่วงใยเอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจเป็นความฝักใฝ่หรือให้ความสนใจห่วงให้ผู้อื่นมีความสุข อุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวมด้วยความเต็มใจไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายเงินทองและไม่หวังผลตอบแทน

1.2.4 ความเสียสละ

ความเสียสละเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เนื่องจากคนเราอยู่คนเดียวไม่ได้ จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน เริ่มตั้งแต่เกิดจนตายแต่การพึ่งพาใครได้ ฝ่ายหนึ่งต้องเสียสละให้ เช่น เราเติบโตขึ้นมาจนเป็นผู้ใหญ่อายุทุกวันนี้นี้ก็ต้องพึ่งพ่อแม่ โดยพ่อแม่เป็นผู้เสียสละเวลา ทรัพย์เงินทอง ตลอดจนแรงกายแรงใจมากมายให้แก่เรา จนเติบโตเป็นผู้ใหญ่และพึ่งพาตนเองได้

1.2.4.1 ความหมายของความเสียสละ

มีผู้ให้ความหมายของความเสียสละไว้หลายลักษณะ ดังนี้

กรมการศาสนา (2521 : 28) กล่าวว่า ความเสียสละ หมายถึง ความรู้จักยอมสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือบริจาควัตถุสิ่งของเงินทองแก่ผู้อื่นที่ควรได้รับรวมทั้ง เพื่อส่วนรวม เพื่อสาธารณกุศล มีการบำรุงการศึกษา โรงพยาบาล ทำถนน สร้างสะพาน หรือบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ภัยต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังกินความถึง การยอมสละชีวิตเลือดเนื้อเพื่อชาติ หรือมนุษยธรรมเมื่อจำเป็น

กรมวิชาการ (2526 : 27) กล่าวว่า ความเสียสละ หมายถึง การยอมเสียสิทธิและยอมลำบากเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น เช่น พ่อแม่ยอมลำบากทำงานหาเงินเลี้ยงลูก ครูอาจารย์ยอมลำบากอบรมสั่งสอนนักเรียน ประชาชนบริจาคโลหิตให้โรงพยาบาล ทหารเสียสละชีวิตเพื่อชาติ เป็นต้น

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ (2538 : 11-12) กล่าวว่า ความเสียสละ หมายถึง การให้หรือบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความเสียสละช่วยให้บุคคล ไม่เห็นแก่ตัว ยอมอุทิศตนเพื่อประโยชน์และความสุขในสังคม คนที่ปฏิบัติตนเป็นคนเสียสละนั้น มีลักษณะการกระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละ ดังนี้

1. รู้จักแบ่งปันทรัพย์เงินหรือสิ่งต่าง ๆ
2. มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น
3. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

สุรดี อำนวยศิริสุข (2534 : 18) กล่าวว่า ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเองด้วย

จากการศึกษาความหมาย และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความเสียสละ สรุปได้ว่า ความเสียสละ หมายถึง การให้หรือบริจาคสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือบุคคลอื่น และมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละ ได้แก่ การรู้จักแบ่งปัน

ทรัพย์สิน และสิ่งต่าง ๆ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

1.2.4.2 พฤติกรรมของผู้ที่มีความเสียสละ มีลักษณะดังนี้

- 1) การให้ทางกาย ได้แก่
 - ช่วยเหลือผู้อื่นทำธุระการงานที่ไม่มีโทษ
 - ไม่เบียดเบียนช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
- 2) การให้ทางวาจา ได้แก่
 - ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ทั้งในทางโลกและทางธรรม
 - ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จประโยชน์
- 3) การให้ทางสติปัญญา ได้แก่
 - ช่วยแสดงความคิดเห็นตรงไปตรงมา
 - ช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด
 - ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ
 - ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญา
- 4) การให้ด้วยกำลังทรัพย์ ได้แก่
 - แบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ที่สมควรให้
 - แบ่งปันเงินทองให้แก่ผู้ที่สมควรให้
 - การสละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล
- 5) การให้ทางใจ ได้แก่
 - ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข
 - ไม่อิจฉาตางอแง
 - ให้อภัยในความผิดของผู้อื่นที่สำนึกผิด
 - ไม่นึกสมน้ำหน้าผู้อื่น เมื่อเพลี่ยงพล้ำ
 - ไม่โลภไม่อยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

1.3 แนวคิดและทฤษฎีของความเอื้ออาทร

ความเอื้ออาทรเป็นคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์ ซึ่งมีนักปรัชญาและนักการศึกษาหลายท่านได้พัฒนาเป็นแนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานให้มีการศึกษาวิจัยต่อไปอีกอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในทางการศึกษา ซึ่งได้แก่

1.3.1 แนวคิดของการดูแลอย่างเอื้ออาทร

นักทฤษฎีหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดของการดูแลอย่างเอื้ออาทรไว้หลากหลายมุมมองโดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกันซึ่งมอสและคณะ (Morse, et al. 1990 : 1-14) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ สรุปได้ว่า แนวคิดของการดูแลอย่างเอื้ออาทรมีอยู่ 4 แนวคิด คือ

1.3.1.1 การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ (Caring as a Human Trait) แนวคิดนี้มองว่า การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวบุคคลมาตั้งแต่เกิดหรืออยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ (Human Mode of Being) ซึ่งจำเป็นต่อการเจริญเติบโตและการมีพัฒนาการของมนุษย์ (Roach. 1997 : 2) เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นสากล คือ มีอยู่ใน ทุกวัฒนธรรม แต่ความหมาย การแสดงออก กระบวนการ รูปแบบ และโครงสร้างอาจแตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรม ดังนั้น จึงต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับค่านิยม การปฏิบัติ หรือรูปแบบการดูแลตามวัฒนธรรมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน และนำมาใช้อย่างเหมาะสม (Leininger. 1991)

1.3.1.2 การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นพื้นฐานของคุณธรรม (Caring as a Moral Imperative) แนวคิดนี้มองว่า การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมพื้นฐานที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน โดยการเห็นคุณค่าของทุกชีวิต เคารพในความเป็นบุคคล และดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรี (Dignity) ของผู้อื่น (Morse, et al. 1990 ; citing Gadow. 1985 ; Watson. 1988.)

1.3.1.3 การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นความรู้สึก (Caring as an Affect) แนวคิดนี้มองว่า การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นอารมณ์หรือความรู้สึกที่แสดงออกให้เห็นถึงความสนใจ ห่วงใย และการเอาใจเขามาใส่ใจเรา รวมทั้งการเสียสละหรืออุทิศตนเพื่อผู้อื่น ความรู้สึกเช่นนี้จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเวลา (Morse, et al. 1990 ; Citing McFarlane. 1976)

1.3.1.4 การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Caring as an Interpersonal Relationship) แนวคิดนี้มองว่า การดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อปกป้องและส่งเสริมให้บุคคลมีคุณภาพของกาย จิต และวิญญาณ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเห็นคุณค่า และการดูแลเยียวยาตนเอง (Morse, et al. 1990.)

แนวคิดของการดูแลอย่างเอื้ออาทรทั้ง 4 แนวคิดดังกล่าวข้างต้น มองในทัศนะที่เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ เป็นคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมพื้นฐานที่มนุษย์พึงปฏิบัติ เป็นอารมณ์หรือความรู้สึก เป็นสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

1.3.2 ทฤษฎีการดูแลอย่างเอื้ออาทรของวัตสัน (Watson's Caring Theory)

วัตสัน (Watson. 2005 : Online) เป็นนักทฤษฎีอีกท่านหนึ่งที่มีประสบการณ์ในวิชาชีพอย่างกว้างขวางได้พัฒนาทฤษฎีการดูแลมนุษย์ (Theory of Human Caring) มาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1975 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งทฤษฎีมีการเผยแพร่และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลาย สำหรับด้านการศึกษาวิจัยแนวคิดของวัตสันเกิดจากประสบการณ์และการทำงานกับบุคคลต่าง ๆ ที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมทั้งยังได้อิทธิพลจากแนวคิดของนักปรัชญาและนักทฤษฎี หลายท่าน เช่น คาร์ล โรเจอร์ (Carl Rogers) ยาลอม (Yalom) มาสโลว์ (Maslow) ซาร์ท (Sartre) การ์โดว์ (Gadow) เคิร์กการ์ด (Kierkegaard) และลาซาลัส (Lazalus) เป็นต้น วัตสันมีความเชื่อว่าการดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นแก่น (Essence) (Watson. 1997 : 49) ทฤษฎีการดูแลเอื้ออาทร เป็นทฤษฎีการดูแลที่มีเป้าหมายการดูแลบุคคลให้มีดุลยภาพของร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ หรือมีความสอดคล้องกัน (congruence) ระหว่างตัวตนตามการรับรู้ (self as perceived) และตัวตนตามประสบการณ์จริง (self as experience) (Watson. 1985 : 40) การดูแลตามทฤษฎีการดูแลเอื้ออาทรของวัตสันจะต้องคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล และให้ การดูแลแบบองค์รวม โดยเน้นว่า การดูแลระหว่าง “คนกับคน” จะเกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเท่านั้น และในช่วงขณะที่มีการดูแลเกิดขึ้นตามแนวคิดนี้ ไม่ได้หมายถึง การมาพบหรือสัมผัสกันตามธรรมชาติเหมือนการดูแลวัตถุ หรือการดูแลทั่วไป แต่จะต้องเป็นการดูแลที่ต่างฝ่ายต่างเข้าถึงความรู้สึกและสัมผัสถึงจิตใจของกันและกัน ในลักษณะที่จิตใจ-ร่างกาย-จิตวิญญาณ ของฝ่ายหนึ่งประสานเข้ากับจิตใจ-ร่างกาย-จิตวิญญาณของอีกฝ่ายหนึ่ง จนกระทั่งจิตวิญญาณของทั้งสองฝ่ายหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างที่เราเรียกว่า การดูแลที่เข้าถึงความรู้สึกของกันและกัน (Watson. 1985; 1988)

แนวคิดหลักของทฤษฎีการดูแลเอื้ออาทรของวัตสันจึงเน้นในแนวทางของมนุษยนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับการดูแลมนุษย์แบบองค์รวม (Holistic Care) ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ คือ การดูแลทั้งทางร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ที่ไม่สามารถแยกออกจากกัน โดยปัจจัยการดูแลจะเป็นแนวทางสำหรับกระบวนการดูแลบุคคลที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างบุคคล ซึ่งต้องอาศัยความตั้งใจ การให้คุณค่าต่อการดูแล ความรู้ ความเต็มใจ การกระทำ และสัมพันธภาพ สรุป กระบวนการดูแลจะต้องมีความยืดหยุ่น

ต่อการดูแล มีความเกี่ยวข้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเป็นปัจเจกบุคคล ในการดำรงรักษาศักดิ์ศรี และความเป็นมนุษย์ของบุคคล การศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในจิตใจของบุคคล รวมทั้งส่งเสริมทักษะการคิดและพัฒนาการของบุคคลด้วย (Barnhart; & et al. 1994 : 151)

ศาสตร์ของการดูแลอย่างเอื้ออาทร (Caring Science) ตามค่านิยมในทฤษฎีของวัตสันเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับมนุษย์ (Human Science) และความรักในมนุษยชาติ (Humanitarian) ในกระบวนการและประสบการณ์ของการดูแลเพื่อนมนุษย์โดยเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีความรู้ (Epistemology) เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่ต่างฝ่ายต่างเข้าถึงจิตใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งเคารพในความเป็นปัจเจกบุคคล ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงบุคคลกับผู้อื่น ชุมชน โลก และสรรพสิ่งในจักรวาล (Watson. 2005 : Online)

สาระสำคัญของทฤษฎีประกอบด้วยแนวคิดหลัก 3 ประการ คือ (Watson. 2005 : Online)

1) สัมพันธภาพของการดูแลเอื้ออาทรที่เข้าถึงจิตใจของบุคคล (Transpersonal Caring Relationship) เป็นแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีซึ่งให้ความสำคัญกับตัวตนที่แท้จริงของบุคคล โดยเน้นจิตวิสัย (Subjective) ซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดในระดับจิตวิญญาณของผู้ดูแลและผู้รับการดูแล ผ่านกระบวนการดูแลเอื้ออาทรต่อกันทำให้เกิดสัมพันธภาพที่แท้จริง

2) ช่วงเวลาของการดูแล (Caring Moment / Caring Occasion) เป็นช่วงเวลาที่มีการดูแลอย่างแท้จริง (Actual Caring Occasion) เข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตและตัดสินใจร่วมกันในการเลือกปฏิบัติสิ่งที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค เป็นผลให้บุคคลดูแลเยียวยา (Healing) ตนเอง และเรียนรู้ความหมายของสภาวะที่เกิดขึ้นในชีวิต

3) ปัจจัยของการดูแลอย่างเอื้ออาทร (Caring Factors or Clinical Caritas Process) การดูแลที่เข้าถึงจิตใจของบุคคลหรือพฤติกรรมการแสดงออกอย่างเอื้ออาทรจะเกิดขึ้นได้จะต้องอาศัยปัจจัย 10 ประการ ประกอบด้วย (Watson. 2005 : Online ; McGraw. 2002 : 108-111)

3.1) สร้างค่านิยมที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นและมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ เป็นการดูแลที่เปี่ยมด้วยความเมตตา กรุณา และปฏิบัติต่อผู้รับการดูแลอย่างเท่าเทียมกัน

3.2) สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและความหวัง เป็นการแสดงออกอย่างจริงใจในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้รับการดูแลมีความศรัทธา ความหวังในสิ่งที่เชื่อถือหรือยึดมั่น

3.3) ไวต่อความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่น เป็นการฝึกหัดที่จะเข้าถึงจิตใจของผู้อื่น หรือเข้าถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของผู้รับการดูแล

3.4) พัฒนาความไว้วางใจ เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่มีความจริงใจ เพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจในการดูแลช่วยเหลือ

3.5) ส่งเสริมและยอมรับการแสดงออกของความรู้สึกทั้งในด้านบวกและในด้านลบ เป็นการสนับสนุนการแสดงความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงของผู้รับการดูแล ทั้งในด้านบวกและด้านลบ

3.6) ใช้กระบวนการดูแลในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ เป็นการใช้พลังของตนเองและความรู้ทั้งหมดในกระบวนการดูแล ซึ่งเป็นศิลปะของการปฏิบัติ เพื่อบำบัดเยียวยา

3.7) ส่งเสริมการสอนและการเรียนรู้ที่เข้าถึงจิตใจบุคคล เป็นการเข้าถึงการรับรู้และประสบการณ์ที่แท้จริงในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมสุขภาพของผู้รับการดูแล

3.8) สนับสนุน ป้องกัน และแก้ไขสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพ จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เป็นการดูแลเอาใจใส่หรือสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ด้านของผู้รับ การดูแลอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้เกิดศักยภาพในการบำบัดเยียวยา

3.9) ช่วยเหลือเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล เป็นการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Basic Needs) รวมไปถึงความต้องการทางด้านจิตวิญญาณด้วยจิตสำนึกที่เอื้ออาทร จะทำให้ผู้รับการดูแลรู้สึกมีคุณค่า ซึ่งเป็นผลดีต่อการบำบัดเยียวยา

3.10) เสริมสร้างพลังจิตวิญญาณในการมีชีวิตอยู่ เป็นการช่วยให้ผู้รับการดูแลได้ค้นพบคุณค่าและความหมายของชีวิตตามความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา ซึ่งเป็นการดูแลทางจิตวิญญาณ (Soul Care) ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต สามารถเผชิญและตัดสินใจต่อภาวะวิกฤตของชีวิตได้

เนื่องจากทฤษฎีการดูแลเอื้ออาทรของวัดสัน เป็นกระบวนการดูแลที่มีความสำคัญอยู่ที่สัมพันธภาพที่ตระหนักรู้กันของผู้ดูแลและผู้รับการดูแล เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงออกในรูปแบบของการดูแลของมนุษย์ต่อมนุษย์ ให้คุณค่า ให้

ความสำคัญ และแสดงถึงความเข้าใจมนุษย์เป็นอย่างดี เป็นการกระทำที่ผ่านการไตร่ตรองแล้วว่า เป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่าและมีความหมายเป็นการให้ความช่วยเหลือหรือปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก เคารพในความเป็นบุคคล มีเหตุผลและมีเป้าหมายโดยใช้ความรู้สึกเข้าไปผสมผสานกับการกระทำนั้น ออกมาเป็นลักษณะการปฏิบัติที่นุ่มนวล และแสดงออกถึงความเอาใจใส่กันต่อกัน ในการวิจัย ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการดูแลเอื้ออาทรของวัดสัน มาประยุกต์ใช้ร่วมกับความเอื้ออาทรตามแนวพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพฤติกรรมความเอื้ออาทรของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

1.3.3 ระดับของความเอื้ออาทร

เนื่องจากความเอื้ออาทรมีความเป็นนามธรรมสูง และมักถูกตั้งคำถาม อยู่เสมอว่าการกระทำของบุคคลในบางครั้งแสดงถึงความเอื้ออาทรต่อตนเอง และครอบครัว แต่ไม่เอื้ออาทรต่อผู้อื่น หรือเอื้ออาทรต่อคนแต่ไม่เอื้ออาทรต่อธรรมชาติแวดล้อม จึงจำแนก ความเอื้ออาทรเป็น 3 ระดับ คือ

1.3.3.1. ความเอื้ออาทรต่อตนเอง ครอบครัว และญาติมิตร เป็นลักษณะของความเอื้ออาทรในระดับต้นที่บุคคลแสดงออก เนื่องจากบุคคลมีความต้องการพื้นฐานที่สำคัญ คือ ความมั่นคง ความปลอดภัย และเมื่อบุคคลมีสิ่งเหล่านี้ก็จะเอื้อเพื่อแผ่ไปสู่อื่นๆ โดยเฉพาะคนใกล้ชิดที่ตนรักและผูกพันมากที่สุด เช่น พ่อ แม่ ลูก ญาติสนิท เพื่อนบ้าน

การแสดงออกถึงความเอื้ออาทรต่อตนเอง และคนใกล้ชิดจะสูงกว่าความเอื้ออาทรที่มีให้กับบุคคลอื่น เช่น พ่อแม่เอื้ออาทรต่อลูกหรือแม่อาจเอื้ออาทรต่อลูกมากกว่าพ่อ ซึ่งฟาริดา อิบราฮิม (2532) วิเคราะห์ว่าอาจจะเป็นเพราะแม่อุ้มท้องลูกมาจึ้นรู้สึกรัก และผูกพันกับลูกสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาคำบอกเล่าของพ่อผาย สร้อยสระกลาง ที่เล่าถึง แรงบันดาลใจในการทำมาหากิน และพระคุณของแม่ และข้อความที่บ่งบอกถึงความรัก ความเอื้ออาทรของแม่ที่มีให้ลูก คือ “แม่ไปไฮ่หมกไข่มหาหา แม่ไปนาหมกปลามาฝาก” ข้อความดังกล่าวแสดงถึงความจริงที่แม่ห่วงหาอาทรลูก

การแสดงออกถึงความเอื้ออาทรต่อตนเองและครอบครัว บุคคลจะแสดงออกด้วยการกระทำ ต่อไปนี้

1. การเลี้ยงดูเมื่อเยาว์วัย
2. การปรนนิบัติปิตามารดา ดูแลเรื่องการกินอยู่และสุขภาพ
3. การดูแลเมื่อเจ็บป่วย
4. การให้การศึกษานูต

5. มีของฝากหรือของเยี่ยม
6. แวะถามข่าว
7. กลับบ้านเมื่อถึงเทศกาล
8. สนับสนุนให้บุตรมีอาชีพเป็นหลักแหล่ง
9. มีปัจจัยสี่ที่เพียงพอ เช่น อาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย
10. ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ให้ครอบครัวเป็นทุกข์
11. ไม่ประพฤติดีศีลธรรม
12. มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต
13. อบรมสั่งสอนให้คนในครอบครัวทำความดี
14. ไม่ก่อหนี้สิน
15. ห่วงใยเป็นนิจ

1.3.3.2. ความเชื่ออาทรต่อชุมชนและสังคม เป็นการแสดงออกถึงความเชื่ออาทรในระดับสูงขึ้นมาจากระดับตนเองและครอบครัว ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานมีความสุข และได้รับการตอบสนองในระดับพื้นฐาน รวมทั้งรู้สึกปลอดภัย และมั่นคงพอสมควรแล้ว จะเริ่มคิดถึงผู้อื่น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของ มาสโลว์ (อมร สุวรรณนิมิต. 2543 : ไม่ปรากฏเลขหน้า ; อ้างอิงจาก Maslows. 1970 : unpagged) ซึ่งกล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์มีอยู่ 5 ระดับ คือ

- 1) ความต้องการทางสรีระ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้
- 2) ความต้องการความปลอดภัยและความต้องการความมั่นคงในชีวิต
- 3) ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและต้องการความรัก
- 4) ความต้องการมีศักดิ์ศรีในตนเอง
- 5) ความต้องการที่จะเข้าใจตนเอง เป็นตัวของตัวเอง และความต้องการที่จะเข้าใจโลกอย่างถ่องแท้

ความต้องการดังกล่าว หากมนุษย์ได้รับการตอบสนองในระดับที่เหมาะสม พอเหมาะ คือ มีอิสระที่จะได้แสดงออก ไม่ถูกเก็บกด จะทำให้บุคคลมีสุขภาพดีทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ช่วยลดปัญหาของบุคคลที่มีต่อตนเอง เพื่อนมนุษย์ และต่อธรรมชาติแวดล้อม บุคคลจะแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ และเป็นคนที่มีความเชื่ออาทรต่อผู้อื่น คือ เป็นผู้ที่เสียสละ เผื่อแผ่มวลมนุษย์ มีคุณธรรม และคำนึงถึงสิ่งแวดลอม โดยส่วนรวม คนไทยนิยมการทำบุญ ให้ทานแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ซึ่งมีผลต่อบุคลิกภาพของคนไทยใน

ด้านบวก คือ เป็นคนใจดี โอบอ้อมอารี เชื้ออาหารต่อกันและกัน (โสภา ชูพิกุลชัย สปีลมันน์. 2542 : 23)

การแสดงออกถึงความเชื้ออาหารต่อกลุ่มและชุมชน เช่น

- 1) การร่วมงานประเพณี
- 2) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
- 3) การดูแลเอาใจใส่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่คนในครอบครัวหรือญาติมิตร
- 4) การดูแลเฝ้าบ้านให้เพื่อนบ้านเมื่อเจ้าของไม่อยู่
- 5) การทำงานเพื่อส่วนรวม
- 6) การแบ่งปันสิ่งของให้กับสมาชิกในชุมชน
- 7) การผลิตที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค
- 8) การไม่เอาเปรียบผู้อื่น
- 9) พาเพื่อนบ้านที่เจ็บป่วยส่งโรงพยาบาล
- 10) การไปเยี่ยมผู้เจ็บป่วย ไปเฝ้าเพื่อให้กำลังใจ มีของเยี่ยมตาม

ฐานะ

- 11) การอุทิศเวลาให้กับกลุ่มหรือองค์กร
- 12) การทอดผ้าป่าต้นไม้และการนำกล้าไม้ไปปลูก
- 13) การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์
- 14) การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์
- 15) ให้กำลังใจเพื่อนบ้านหรือสมาชิกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
- 16) ช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ไม่รู้จัก

1.3.3.3 ความเชื้ออาหารต่อธรรมชาติแวดล้อม มาจากความเชื่อและปทัสถานของคนอีสานที่มีต่อแบบแผนวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน และความเชื่อส่วนบุคคล เช่น การที่คนอีสานมีความเชื่อศรัทธาในศาสนาพุทธ และมีแบบแผนวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ที่เรียกว่า ฮีตสิบสองครองสิบสี่ และเป็นความเชื่อที่ขยายขอบเขตนอกเหนือจากครอบครัว ญาติมิตร คนรู้จักในชุมชน เป็นการแสดงความเชื้ออาหารต่อผู้อื่นที่ไม่รู้จัก แต่เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แม้จะอยู่ห่างไกลหรือต่างเผ่าพันธุ์ รวมทั้งความห่วงใยต่อสิ่งที่ยังมองไม่เห็น เช่น ต่อบรรพบุรุษ ต่อดีวีธรรมชาติ ต่อสิ่งที่มีพระคุณ เช่น ที่นาทำกิน แม่น้ำ ลำธาร ขุนเขา และป่าไม้ เช่น

- 1) การทำพิธีกรรมที่เคารพต่อธรรมชาติ
- 2) การผลิตที่ไม่ทำลายธรรมชาติ

- 3) การใช้ทรัพยากรโดยคำนึงถึงคนรุ่นหลัง
- 4) ห่วงใยธรรมชาติ
- 5) การแสดงความรักต่อเพื่อนร่วมโลก ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 6) การช่วยเหลือเกื้อกูลเมื่อมีภัยพิบัติ

จากศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเอื้ออาทรตามหลักพุทธศาสนาและทฤษฎีการดูแลอย่างเอื้ออาทรของวัตสัน ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของความเอื้ออาทรได้ดังนี้

ความเอื้ออาทร คือ พฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะ การเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือกันทั้งทางสีหน้า ท่าทาง คำพูด การกระทำที่แสดงถึงคุณค่าเชิงบวกทางจิตใจ เข้าใจความรู้สึก ของผู้อื่นที่มีสัมพันธภาพ ความเป็นมิตร และให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเหมาะสม เสียสละ ต่อส่วนรวม นำมาซึ่งความสุขและคุณค่าโดยแบ่งเป็นคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่

1) **การช่วยเหลือผู้อื่น** หมายถึง การกระทำที่นักเรียนแสดงออกเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และทำให้ผู้อื่นมีความสุข โดยการแสดงความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ด้วยกิริยาท่าทางที่เป็น ความเห็นอกเห็นใจ ความอ่อนน้อมผ่อนตาม ความไว้วางใจทั้งการใช้คำพูด และท่าทางที่แสดงให้เห็นถึงความยินดีความเต็มใจในการให้ความช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

2) **การตอบสนองความต้องการของผู้อื่น** หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงให้เห็นว่ามีความเข้าใจ และยอมรับความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่นและพยายามที่จะหาสิ่งนั้นมาตอบสนองความต้องการนั้นได้อย่างถูกต้อง ทั้งทางกายและจิตใจ ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายที่จะรับรู้ความรู้สึกที่แท้จริงของผู้อื่น

3) **สัมพันธภาพระหว่างบุคคล** หมายถึง การกระทำที่นักเรียนแสดงออกในทางที่ดีกับเพื่อน ครู พ่อแม่ และ ผู้อื่นโดยการพูดคุย ชักถาม ถึงเรื่องต่าง ๆ ทำให้ผู้อื่นเกิดความไว้วางใจ มองโลกในแง่ดี ไม่ยึดเอาความเห็นแก่ตัวหรือความเกลียดชังเป็นที่ตั้ง ช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความดีงามอ่อนโยน มีน้ำใจ มีการแสดงออกที่เหมาะสม

4) **การมุ่งประโยชน์ส่วนรวม** หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกทาง การกระทำ ที่ให้ประโยชน์ กับส่วนรวม อุทิศเวลาในการทำประโยชน์ ทำกิจกรรมเพื่อ บำรุงรักษาและพัฒนา สาธารณสมบัติ เสียสละ และแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

2. เจตคติต่อศาสนา

2.1 ความหมายของเจตคติ (Attitude)

คำว่า เจตคติ หรือ ทัศนคติ ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Attitude มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Aptus แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม และนำมาใช้ในความหมายของคำว่า “Attitude” ว่าท่าทีที่แสดงออกของบุคคลซึ่งบ่งถึงสภาพจิตใจ (สุริยวรรณ พงอินทร์. 2548 : 45 อ้างอิงจาก Guralnik.1970:90) โดยมีผู้ให้ความหมายของคำว่าเจตคติไว้ดังนี้

กู๊ด (Good. 1973 : 49) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของคนเราที่มีความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวในด้านความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งต่าง ๆ

ซิมบาตู และ เจอริง (Zimbardo ;& Gerring. 1996 : 612) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของคนเราที่มีความเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวในด้านความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งต่าง ๆ

วิกคินสันและแคมเบล (Wilkinson ;& Campbell. 1997 : 262) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของคนที่แสดงออกในทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะเหตุการณ์หรือเป็นความคิดที่เป็นนามธรรม เป็นปัญหาที่ได้เถียงกันในสังคม จุดประสงค์และเรื่องเกี่ยวกับระดับขั้นของตน

ธีรภูมิ เอกะกุล (2542 : 3) กล่าวว่า เจตคติ เป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกทางด้านจิตใจที่มีต่อสิ่งเร้าหนึ่งในทางสังคม รวมทั้งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าหรือเกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง สภาวะทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิด และการกระทำ มีผลทำให้บุคคลมีท่าทีในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางใดทางหนึ่ง

2.2 องค์ประกอบของเจตคติ

เจตคติมีลักษณะเป็นนามธรรมที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลโดยบุคคลมีพฤติกรรมอย่างไรหรือทำสิ่งใดลงไป เจตคติเป็นเครื่องกำหนด เจตคติจึงเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกลักษณะของบุคคลซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติสอดคล้องกันไว้ 3 ส่วนดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมที่กระทำหรือปฏิบัติ

องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน ดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ องค์ประกอบด้านความรู้ความคิด ความเข้าใจเป็นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของบุคคล ที่อาจจะแสดงความรู้สึกออกมาในรูป พอใจ-ไม่พอใจ ชอบ-ไม่ชอบ ฯลฯ ซึ่งความรู้สึกก็จะมีผลต่อการแสดงออกของบุคคลนั้นออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

คำสอนของศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาจะทำให้ผู้ที่มีความศรัทธาหรือมีเจตคติที่ดีต่อศาสนานั้น นำเอาธรรมมาใช้เป็นประโยชน์แก่ชีวิต หรือการปฏิบัติงานทำหน้าที่ ให้ถูกต้อง ทำทุกเรื่องทุกอย่างให้ถูกต้อง ให้ดี ให้เกิดผลเป็นประโยชน์ และเข้าถึงชีวิตที่ดีงาม มีความสุขที่แท้จริง ซึ่งหลักการในการปฏิบัติธรรม ปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา และถ้าจำแนก แบบง่าย ๆ โดยเน้นด้านภายนอกสำหรับศฤง์กแบ่งเป็น ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งเรียกว่า บุญสิกขา

บุญสิกขา มีสาระสำคัญ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก. 2546 : 21-36, พระพรหมคุณาภรณ์. 2548 : 125, ชาย วรธัมโม; และพระไพศาล วิสาโล. 2547 : 18-19, 79-81, พระมิตฺตฺฐโอะ คาวสโก. 2548 : 66-67, ประภาศน์ อวยชัย. 2547 : 9; และไชยวัฒน์ กปิลกาญจน์. 2540 : 6)

1. ทาน คือ การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือกัน เพื่อยึดเหนี่ยวสังคม และเพื่อส่งเสริมความดีงามและการกระทำสิ่งที่ดี เช่น การเสียสละช่วยเหลือเงินและสิ่งของการให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

ทาน เป็นเครื่องเสริมการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นไปด้วยดี มีระเบียบมั่นคงยิ่งขึ้น เป็นเครื่องฝึกขัดเกลาคความเห็นแก่ตัว ความคับแคบ ความตระหนี่ถี่เหนียว และความยึดติด ในวัตถุ เป็นการช่วยขัดเกลากทั้งพฤติกรรมภายนอกทางกาย วาจา และฝึกฝนอบรมจิตใจ ให้เจริญยิ่งขึ้นไปในคุณธรรม และความเอิบอิมเบิกบานผ่องใส

2. ศีล คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมสังคม ได้แก่ ความมีวินัย และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาในการอยู่ร่วมกัน เป็นการฝึกฝนที่จะ ลด ละ เลิก ความชั่ว ไม่ไปเบียดเบียนใคร มุ่งที่จะทำความดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ชีวิตให้เกิดความดีงาม พัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ให้เกิดต่ำ และสังคมจะได้เรียบร้อยไม่สับสนวุ่นวาย ไม่ระส่ำระสาย เอื้อโอกาสต่อการที่จะทำอะไรๆ ให้สะดวก ได้ผลดีและมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

3. ภาวนา คือ การฝึกอบรมหรือการทำให้เป็น ให้มีขึ้นมา และพัฒนาให้ กองงามบริบูรณ์ การภาวนา แยกเป็น 2 อย่าง คือ

1) จิตตภาวนา หรือ สมาธิภาวนา หรือ สมถะภาวนา หมายถึง การฝึกอบรมจิตใจให้สงบแน่วแน่นมั่นคง เพื่อให้เป็นจิตใจที่สามารถทำงานหรือใช้การได้ดี

โดยเฉพาะในการคิดพิจารณาให้เกิดปัญญาหรือใช้ปัญญาอย่างได้ผล เมื่อจิตใจสงบมั่นคง แน่วแน่มั่นใจแล้ว ก็จะอยู่ในภาวะที่ปลอดพ้นจากการรบกวนของความเศร้าหมองขุ่นมัว ความเร่าร้อนสับสนวุ่นวายต่าง ๆ จึงเป็นจิตที่ปลอดโปร่ง เบาสบาย เบิกบาน สดชื่น ผ่องใส เป็นสุข ทำให้บุคคลมีสมรรถภาพจิต คุณภาพจิตและสุขภาพจิตที่ดี

2) ปัญญาภาวนา หรือ วิปัสสนาภาวนา หมายถึง การมีความรู้เข้าใจ สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงและการฝึกฝนอบรมหรือพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเช่นนั้น หลักธรรมดังกล่าวจะช่วยให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรต่อกันและส่งผลให้อยู่ดีมีสุขประเทศชาติเจริญก้าวหน้าได้

2.3 เจตคติต่อการเรียนรู้

กฤษฎณา ศักดิ์ศรี (2530 : 212) กล่าวว่า เจตคติมีอิทธิพลอย่างมากโดยพฤติกรรมของบุคคลจะโน้มเอียงตามเจตคติในแง่ของการเรียนการสอน ซึ่งเจตคติมีผลต่อการเรียนดังนี้

1. เจตคติมีผลต่อการเรียนและครูถ้าชอบวิชาใดหรือครูคนใดก็จะไม่ขาดเรียนวิชานั้นหรือในช่วงของครูคนนั้น จะพยายามให้ได้ผลที่ดี
2. เจตคติมีผลต่อการใส่ใจการเรียนและเข้าใจในบทเรียน ถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชา ครู โรงเรียน จิตใจก็จะไม่ยอมรับ จึงเรียนไม่รู้เรื่อง
3. เจตคติมีผลต่อการรับรู้ ถ้าไม่ชอบครูเป็นทุนเดิมแล้ว ครูซักถามด้วยความปรารถนาดีก็เข้าใจว่าครูเข้มงวดหรือจับผิด
4. เจตคติมีอิทธิพลต่อการตั้งความมุ่งหมาย

ประดินันท์ อุปรมัย (2530 : 148) กล่าวว่าเจตคติมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ดังนี้

1. เจตคติมีอิทธิพลต่อการชอบหรือไม่ชอบวิชาที่เรียน ถ้านักเรียนเกิดเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อครู เช่น เด็กมีเจตคติที่ดีต่อครูและรักครูคนนั้นมาก เมื่อครูเข้ามาสอนวิชาใหม่ ที่ยังไม่เคยเรียนมาก่อน เขาจะรู้สึกอยากเรียน และกระตือรือร้นที่จะเรียนด้วยความเอาใจใส่ จนชอบวิชาที่ครูสอน และเข้าใจวิชานี้ได้ดี ในทางตรงข้าม ถ้าไม่ชอบครูหรือมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครู แม้ยังไม่เคยเรียนมาก่อนก็จะรู้สึกว่าไม่ชอบและไม่อยากเรียนวิชานั้น ฉะนั้นจึงเรียนบ้าง ไม่เรียนบ้างและไม่เอาใจใส่เท่าที่ควร จนมีผลทำให้ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหา

2. เจตคติต่อการรับรู้ของบุคคลจนอาจทำให้บุคคลแปลความหมายของสิ่งที่รับรู้ผิด ทำให้เกิดการเรียนรู้ผิด หรือทำให้ไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการได้ เช่น นักเรียนไม่ชอบครูที่สอนวิชาภาษาอังกฤษจึงไม่ค่อยทำการบ้านที่ครูสั่ง พอครูถามด้วยความเป็นห่วง นักเรียนก็อาจคิดว่าครูจับผิด จึงพาลไม่เข้าเรียนทำให้ยังไม่สามารถเข้าใจบทเรียนที่ครูสอนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเจตคติต่อศาสนา ผู้วิจัยสรุปความหมายของเจตคติต่อศาสนาได้ดังนี้ เจตคติต่อศาสนา คือ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ความศรัทธา ของนักเรียนที่มีต่อศาสนาทั้งดีและไม่ดี ในด้านศาสนสถาน คำสอนของศาสนา ผู้นำศาสนาและ ค้นพบคุณค่าและความหมายของชีวิตตามความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา

3. การยึดตัวแบบ

3.1 ความหมายของตัวแบบ

แม่แบบหรือตัวแบบ หมายถึง สิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นบรรทัดฐานได้ เป็นแบบอย่างหรือตัวอย่างที่นำมาให้เห็น เพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและเพื่อเป็นแบบอย่างในการเลียนแบบ ตัวแบบมีหลายลักษณะเช่น ตัวแบบที่เป็นชีวิตจริง ได้แก่ ตัวแบบที่มนุษย์เป็นผู้แสดงแบบ ฯลฯ ตัวแบบรูปสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบภาพยนตร์ ตัวแบบทางโทรทัศน์ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 :61)

ตัวแบบ หมายถึง สิ่งที่เป็นแบบอย่างหรือตัวอย่างที่ผู้สังเกตตัวแบบนำมาเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในการเลียนแบบพฤติกรรม ลักษณะของตัวแบบได้แก่ ตัวแบบที่มนุษย์เป็นผู้แสดง ตัวแบบทางโทรทัศน์ ตัวแบบจากหนังสือหรือนวนิยาย (ชนิธดา เกตุอำไพ. 2549 : 51)

3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบ

การใช้แม่แบบหรือตัวแบบ เป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของบุคคลที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura) ซึ่งได้เสนอแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้ (สมโภชน์ เขียมสุภาษิต. 2539 : 253-254)

3.2.1 ทฤษฎีของแบนดูรา

ทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบนี้ (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2530 : 247-249) ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ คือ แบนดูรา (Bandura) โดยแบนดูราเสนอทฤษฎีว่า พฤติกรรม ที่มนุษย์แต่ละคนแสดงออกมานั้น แท้จริงแล้วเกิดจากการที่บุคคลนั้นสังเกตเห็น

บุคคลอื่น กระทำก่อน แล้วตนก็เลียนเอาการกระทำพฤติกรรมดังกล่าวนั้น มาเป็นต้นแบบ ในการกระทำ ของตนบ้าง แบนดูราเรียกพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งกระทำ แล้วส่งผลให้บุคคลอื่น นำไปเป็นแนวทางการกระทำว่า เป็นพฤติกรรมตัวแบบหรือพฤติกรรมแม่แบบ (Modeling) โดยกระบวนการ ของการเกิดพฤติกรรมการกระทำตามแบบนี้ แบนดูราได้แบ่งออกเป็น 4 กระบวนการ คือ

1) กระบวนการให้ความสนใจในตัวแบบ (Attention Processes) กระบวนการนี้ เป็นขั้นตอนที่บุคคลสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นหรือคือการสังเกตพฤติกรรม ตัวแบบของบุคคลในสังคม

2) กระบวนการจดจำจัดเก็บ (Retention Processes) กระบวนการนี้ เป็นกระบวนการที่จดจำจัดเก็บพฤติกรรมแม่แบบที่ตนสังเกตได้ไว้ในความทรงจำของตน

3) กระบวนการกระทำพฤติกรรมแม่แบบ (Production Processes) เป็นกระบวนการที่บุคคลแสดงออกเป็นพฤติกรรมโดยการกระทำนั้นเป็นผลมาจากพฤติกรรม แม่แบบ ที่ตนจดจำไว้

4) กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) ในส่วนนี้แบนดูรา หมายความว่า พฤติกรรมแม่แบบที่คนจดจำไว้นั้น คนจะยังไม่แสดงออกจนกว่าจะมีภาวะ หรือเกิดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมาเป็นตัวจูงใจ (Incentives) กระตุ้นให้คนประสงค์ ที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา เงื่อนไขหรือสิ่งจูงใจที่ว่านี้ แบนดูราจัดออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. สิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยภายนอก (External Incentives)
2. สิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยจากผลการกระทำ (Vicarious Incentives)

3. สิ่งจูงใจที่เป็นปัจจัยจากส่วนบุคคล (Self Incentives)

ซึ่งหลักการของการใช้ตัวแบบ หรือแม่แบบ นี้เป็นแนวทางหลักที่มี การนำมาใช้เพื่อพัฒนานักเรียนในพฤติกรรมทางด้านจิตพิสัยมากแนวทางหนึ่งในประเทศไทย

แบนดูรา มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้ เป็นผลมาจากการที่คนเราที่ปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่เท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับ ปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ (พฤติกรรม สภาพแวดล้อม ส่วนบุคคล) จะมีลักษณะของการกำหนดซึ่งกันและกันอยู่ ถ้าปัจจัยใด เปลี่ยนแปลงไป อีกสองปัจจัยที่เหลือก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งแนวทางในการเสนอตัว แบบนี้จะพิจารณาในการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้น

บางอย่าง ซึ่งความคาดหวังถึงผลที่เกิดขึ้นนี้เองจะส่งผลทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรม หรือไม่แสดงพฤติกรรม

นั่นก็คือสรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ต้องอาศัยการลองผิดลองถูก เพราะนอกจากจะสูญเสียเวลาแล้วยังอาจ มีอันตรายได้ในบางพฤติกรรมในการเรียนรู้โดยการผ่านตัวแบบนั้น ตัวแบบเพียงคนเดียวสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิด และการแสดงออกได้พร้อมๆ กัน และเนื่องจากคนเรานั้นใช้ชีวิต ในแต่ละวันแต่ละสภาพแวดล้อมที่แคบๆ ดังนั้นการรับรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ต่างๆ ของสังคม จึงผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยการได้ยินและได้เห็นโดยไม่มีประสบการณ์ตรงมาเกี่ยวข้อง คนส่วนมากรับรู้เรื่องราวต่างๆ ของสังคมโดยผ่านทางสื่อแทบทั้งสิ้น

กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ

ในการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบนี้ แบนดูรา (Bandura. 1977) ได้กล่าวว่าประกอบด้วย 4 กระบวนการ ดังต่อไปนี้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2539 : 51-53)

1. กระบวนการตั้งใจ (Attentional Processes) บุคคลไม่สามารถเรียนรู้ได้มากจากการสังเกตถ้าเขาไม่มีความตั้งใจ และรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกกระบวนการตั้งใจจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการตั้งใจแบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ องค์ประกอบของ ตัวแบบเอง พบว่าตัวแบบที่ทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกตนั้นต้องเป็น ตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นตัวแบบที่ทำให้ผู้สังเกตเกิดความพึงพอใจพฤติกรรมที่แสดงออกไม่สลับซับซ้อน มากนัก จิตใจ รวมทั้งพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกนั้นควรมีคุณค่าในการใช้ประโยชน์อีกด้วย นอกจากองค์ประกอบของตัวแบบแล้วยังมีองค์ประกอบของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ ซึ่งรวมทั้งการเห็น การได้ยิน การรับรู้รส กลิ่นและสัมผัส จุดของการรับรู้ ความสามารถทางปัญญา ระดับของการตื่นตัว และความชอบที่เคยได้เรียนรู้มาก่อนแล้ว

2. กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) บุคคลจะไม่สามารถรับอิทธิพลมากนักจากตัวแบบถ้าเขาไม่สามารถจะจดจำได้ถึงลักษณะของตัวแบบ บุคคลจะต้องแปลงข้อมูลจากตัวแบบเป็นรูปแบบ ของสัญลักษณ์ และจัดโครงสร้างเพื่อให้จดจำได้ง่ายขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าปัจจัยที่จะส่งผลต่อกระบวนการเก็บจำ คือ การเก็บรหัสเป็นสัญลักษณ์ เพื่อให้ง่ายแก่การจดจำ การจัดระบบโครงสร้างทางปัญญา นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญา และโครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

3. กระบวนการกระทำ (Production Processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บจำไว้ขึ้นมาเป็นการกระทำ ซึ่งจะกระทำได้ดีหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งที่จำได้ในการสังเกตการกระทำของตนเอง การได้ข้อมูลย้อนกลับจากการกระทำของตนเอง และการเทียบเคียงการกระทำกับภาพที่จำได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความสามารถทางกาย และทักษะในพฤติกรรมย่อยๆ ต่างๆ ที่จะทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามตัวแบบ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) การที่บุคคลที่เกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ กระบวนการจูงใจย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งล่อใจจากภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้ เป็นสิ่งของ ที่จับต้องได้ เป็นที่ยอมรับของสังคม และพฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่างๆ ได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับ ตลอดจนสิ่งล่อใจของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของ และการประเมินตนเอง นอกจากนี้ในแง่ของผู้สังเกตนั้น ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในสิ่งล่อใจความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคม และมาตรฐานภายในตนเอง

ประเภทของตัวแบบ

การเรียนรู้ของเด็กโดยใช้ตัวแบบนั้น เด็กจะเรียนรู้จากตัวแบบซึ่งตัวแบบทำหน้าที่เป็นสื่อและเป็นสื่อกลางให้ผู้เรียนได้สังเกต และเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการสังเกตนี้เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura.1977) ซึ่งได้แบ่ง ตัวแบบไว้เป็น 2 ประเภท ด้วยกันคือ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2539 : 51)

1. ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง (Live Model) คือ ตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง

2. ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สไลด์ หรือวิดีโอเทป การ์ตูน หรือหนังสือนวนิยาย เป็นต้น

สรุปได้ว่า ตัวแบบเป็นสิ่งที่เป็นแบบอย่างให้บุคคลได้สังเกตและเลียนแบบพฤติกรรม ซึ่งอยู่ในลักษณะที่เป็นตัวบุคคลและที่เป็นสัญลักษณ์

3.2.2 ทฤษฎีการเลียนแบบ

การเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบนั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมผู้อื่นแล้วตนเองจึงเอามาทำตามอย่างที่เรียกว่า"เลียนแบบ" ในทางจิตวิทยาแยกการเลียนแบบออกเป็น 2 แบบ คือ

1. Imitation เป็นการแสดงปฏิกิริยาที่ออกมาเป็นกิริยาท่าทางอย่างตรง ๆ เช่น เด็กแสดงอาการกับกิริยาท่าทางตามการ์ตูนในโทรทัศน์ การเลียนแบบชนิดนี้เป็นการเลียนแบบจากภายนอกและอยู่ในระดับผิวเผิน

2. Identification เป็นการเลียนแบบที่เน้นไปในด้านจิตใจ โดยผู้เลียนแบบมีความต้องการบางอย่างทางจิตใจที่จะเป็นเหมือนตัวต้นแบบ และจะเลือกเอาคุณลักษณะ บางประการของตัวต้นแบบมาเป็นของตน

กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบประกอบด้วยกระบวนการหลัก 4 ประการ คือ

1. ความใส่ใจ (Attention) ความใส่ใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ถือว่าเป็นเกณฑ์ขั้นแรก เพราะถ้าผู้เรียนไม่มีการใส่ใจการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบ ก็จะไม่เกิดขึ้นสิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้ผู้เรียนมีความใส่ใจที่จะสังเกตคือ ระดับความคล้ายคลึงกันระหว่างตัวแบบและตัวผู้สังเกต

2. การจดจำ (Retention) เมื่อผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบด้วยความใส่ใจ ผู้เรียนก็จะบันทึกพฤติกรรมนั้นไว้ในความจำ สิ่งที่ยืนยันไว้ได้นั้นอาจจะเป็นเพียงพฤติกรรมที่สังเกตได้หรืออาจจะรวมถึงคำอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น เกิดขึ้นได้อย่างไรและเมื่อใด เป็นต้น หรืออาจจะมีภาพพจน์เกี่ยวกับสิ่งที่ได้สังเกตสรุปแล้วผู้สังเกต ที่สามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตได้เป็นภาพในใจและสามารถเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ จะเป็น ผู้ที่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานก็ตาม

3. การแสดงเหมือนตัวแบบ มี 2 ลักษณะ คือ

- 1) การเลือกและการจัดระบบพฤติกรรมที่จะแสดง
- 2) การปรับการแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสมโดยอาศัยข้อคิดเห็นจาก

ผู้อื่น

การแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจึงเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแปลภาพที่สะสมเอาไว้ หรือสิ่งที่จำได้ออกมาเป็นการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับตัวแบบ แต่เนื่องจากการเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วยกระบวนการทางสติปัญญาและความพร้อมทางร่างกายของผู้เรียน ดังนั้นการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไป บางคนอาจจะทำได้ดีกว่าตัวแบบที่ตนสังเกตหรือบางคนก็สามารถเลียนแบบได้เหมือนมากส่วนบางคนทำได้ไม่เหมือนแบบ ทำได้เพียงคล้ายคลึงเท่า

นั่นเอง ดังนั้น การได้ข้อคิดเห็นจากผู้อื่น เช่น ครู พ่อแม่ จะช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนพฤติกรรมของตัวแบบ เพื่อจะได้พยายามแก้ไขได้ถูกต้อง

4. แรงจูงใจ (Motivation) การเลียนแบบจะเกิดขึ้นอย่างมีความหมาย ถ้าผ่านการเสริมแรงในฐานะที่เป็นแรงจูงใจใน 3 ลักษณะ คือ

1) การเสริมแรงทางตรง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เฝ้าสังเกตการกระทำของตัวแบบ เลียนแบบพฤติกรรมและได้รับการเสริมแรงหรือถูกลงโทษจากตัวแบบ หรือจากบุคคลอื่น เช่น เด็กได้รับการแนะนำจากครูให้สังเกตว่าเพื่อนของนักเรียนทำความสะอาดโต๊ะเรียนในตอนเลิกเรียนอย่างไร ถ้าเด็กผู้นั้นเลียนแบบเพื่อน ครูก็จะชมเชยยกย่อง

2) ความคาดหวังที่จะได้แรงเสริมเมื่อเห็นผู้อื่นได้ เช่น เด็กสังเกตว่าเพื่อนในห้องได้รับคำชมเมื่อทำงานเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ส่งครูได้ตรงเวลา เด็กก็จะพยายามตั้งใจทำงานอย่างขยันขันแข็งและรวดเร็วในคราวต่อไป โดยที่คาดหวังว่าจะได้รับคำชมในครั้งต่อไปบ้าง

3) การให้แรงเสริมด้วยตนเอง เป็นสภาพการณ์ที่ผู้เรียนพยายามที่จะทำตนให้ได้ตามมาตรฐานที่ตนเองตั้งไว้ โดยไม่สนใจปฏิกิริยาของผู้อื่น

จากความหมายและแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่า การยึดตัวแบบหมายถึง การแสดงพฤติกรรมโดยการกระทำ การพูด ความคิดที่นักเรียนมีความชื่นชอบโดยยึดแบบอย่างจากบุคคลที่ตนเชื่อถือและไว้วางใจ

4. การอบรมเลี้ยงดู

4.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู เป็นความหมายรวมของคำว่า อบรม และเลี้ยงดู ซึ่งหมายความว่า การใช้คำสั่งสอน ชดเชย ป้อนนิสัย และการอุปถัมภ์ค้ำชู (มานิต มานิตเจริญ. 2538 : 32)

การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาเป็นการให้ความรู้และประสบการณ์เป็นการวางแผนการอยู่ในสังคมให้กับเด็กทั้งนี้เพราะบ้านเป็นสถานที่แห่งแรกที่เด็กได้เรียนรู้ทักษะทางสังคม และความต้องการ ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับผู้อื่น (ดาวณา กิตติสาโร. 2546 : 22; อ้างอิงจาก Zimbardo. 1977 : 59) ซึ่งไรท์ (ดาวณา กิตติสาโร. 2546 : 22; อ้างอิงจาก Wright. 1981 : 39) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดา หรือ ผู้ปกครองที่มีต่อเด็กใน 4 ด้าน คือ การควบคุม การเป็นตัวอย่างแก่เด็ก การให้รางวัล และการลงโทษ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดู มีผลต่อการพัฒนาของเด็กในหลาย ๆ ด้าน บุคคลิกภาพโดยส่วนรวมของคนเรานั้น ส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจาก

การอบรมเลี้ยงดูทางบ้านรวมกับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คนเราได้รับตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก แม้เมื่อมีวัยเจริญมากขึ้นบุคคลผู้นั้นก็จะมีประสบการณ์มากขึ้น แต่ประสบการณ์เหล่านั้น ไม่ได้มีอิทธิพลลึกซึ้งไปจนถึง ประสบการณ์เดิมอันเป็นรากฐานที่สะสมมาตั้งแต่เยาว์วัย (นิภาพรณ แก่นคง. 2532 : 48 ; อ้างอิงจาก ละม้ายมาศ ศรทัศน์. 2510 : 38)

นักวิชาการไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ ดังนี้ รอลลินส์ และโทมัส (ทวิชัย วิริยะโกศล 2541 : 18 -19 ; อ้างอิงจาก Rollins ;& Thomas. 1975 : 38 - 60) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครอง (parental nurturance) ว่าหมายถึงพฤติกรรมที่เห็นชัดเจนที่ผู้ปกครองกระทำต่อบุตร เช่น การชมเชย การยินยอม การให้กำลังใจ การช่วยเหลือ การให้ความร่วมมือ การแสดงออกซึ่งความรักใคร่ที่ผู้ปกครองมีต่อบุตร

วันเพ็ญ พิศาลพงษ์ และคณะ (2526 : 8 -10) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยบิดา มารดา และบุคคลอื่นๆ ปฏิบัติต่อบุตรเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และยังมีการแนะนำสั่งสอนและฝึกอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 3) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านความรู้สึก อารมณ์ของผู้กระทำตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลหรือลงโทษเด็กได้และเป็นโอกาสให้เด็กดูการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนด้วย

งามตา วนินทานนท์ (2534 : 121) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นการกระทำในกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมเพื่อขัดเกลาและหล่อหลอมให้สมาชิกใหม่ของสังคมมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมเป็นไปตามที่สังคมปรารถนา

มะลิ อุดมภาพ (2538 : 6) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ได้ปฏิบัติต่อบุตรทั้งวาจา และกิริยาท่าทางในลักษณะของการอบรมสั่งสอน ดูแลเอาใจใส่ ชี้แนะ ให้รางวัล และลงโทษ เรื่องการศึกษาเล่าเรียน การแต่งกาย การคบเพื่อน การทำงานบ้าน การรักษาเวลา การรักษาความสะอาด การใช้จ่ายเงิน การใช้เวลาว่าง สุขภาพ และมารยาททั่วไป

ยุวดี เทียรฆประสิทธิ์ (2536 : 72) การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การกระทำของ บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูทั้งกายวาจา ท่าทีที่มีต่อบุตร อันเป็นผลให้เด็กมีร่างกาย พฤติกรรม เปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางการพัฒนาของชีวิตและเป็นที่เข้าใจยอมรับของผู้แวดล้อม ผู้อบรมเลี้ยงดูตั้งใจอบรมสั่งสอนให้เด็กยอมรับการปฏิบัติตามเกณฑ์หรือแนวทางที่สังคม

ยอมรับเพื่อจะได้เติบโตขึ้นในทางที่ผู้อบรมนั้นต้องการ เช่น ต้องการให้เด็กเป็น คนเก่ง คนฉลาด มีเหตุผล มีน้ำใจไม่ตรี มีความขยันหมั่นเพียร มีวินัยในตนเอง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว เป็นแง่หนึ่งของการวางรากฐานทางบุคลิกภาพให้แก่เด็กซึ่งเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ของสังคม หากครอบครัวสามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กมีอุปนิสัยและลักษณะที่ดีเป็นพื้นฐาน เด็กย่อมสามารถใช้วิจารณญาณและความคิดในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เลือกรับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ

เซียร์; และอื่นๆ (Sears; and others. 1957 : 270-313) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดวัยเด็ก ซึ่งจะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันและศักยภาพของการกระทำในอนาคต ดังนั้นพฤติกรรมแสดงออกของบุคคลส่วนหนึ่งจึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ในสถาบันครอบครัวอันเป็นสถาบันทางสังคมอันดับ แรกสุดที่เด็กเป็นสมาชิก ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้เหมาะสมเพียงใดนั้น พ่อแม่จำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้องกับการพัฒนาของเด็กในแต่ละวัย และแต่ละสถานการณ์แวดล้อม

ศิริอร นพกิจ (2545 : 25) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู ว่าการที่บิดามารดาหรือผู้ดูแลปฏิบัติต่อเด็กและเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติตนและผู้อื่นในทำนองต่างๆ ปฏิสัมพันธ์ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในชีวิตเด็กทำให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวและเลียนแบบการกระทำของผู้อบรมเลี้ยงดู

สรุปแล้ว การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง สภาพที่เด็กได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ซึ่งรวมทั้งการสั่งสอน ให้อภัย และลงโทษ

4.2 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู

จากการวิจัยที่ผ่านมา นักจิตวิทยาได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็นหลายรูปแบบ บางประเภทมีลักษณะตรงข้ามและบางประเภทมีลักษณะคล้ายกันจนดูเหมือนจะเป็นการอบรมเลี้ยงดูประเภทเดียวกัน ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูที่นักจิตวิทยาหลายท่านได้แบ่งไว้ มีลักษณะดังนี้

เฮอร์ลอค (ดาวน์ภา กิตติสาโร. 2546 : 23; อ้างอิงจาก Hurlock. 1984 : 402-403) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ (Autocratic Rearing) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่รู้สึกว่ามีอำนาจก้าวร้าวเรื่องส่วนตัวของตนเองทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม ถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของบิดามารดา และบิดามารดาใช้คำพูดที่ทำให้ตนเองรู้สึกอับอาย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic Rearing) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่รู้สึกว่าเป็นประชาธิปไตย บิดามารดาปฏิบัติต่อตนอย่างยุติธรรม บิดามารดาไม่มีความอดทน ไม่ตามใจและเข้มงวดจนเกินไป ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของบุตร ให้ความร่วมมือแก่บุตรตามโอกาสอันควร

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Laissez - faire Rearing) หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่รู้สึกว่าตนเองได้รับการเอาอกเอาใจ ตามใจ และไม่ได้รับความแนะนำช่วยเหลือ เอาใจใส่จากบิดามารดาเท่าที่ควร

ไซมอนด์ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2543 : 33-35 ; อ้างอิงจาก Symond. 1970 : 221-228) ได้สรุปการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กไว้หลายประการ ดังนี้

1. พ่อแม่ที่ปล่อยปละละเลยบุตร บุตรจะมีลักษณะเป็นคนก้าวร้าว เจ้าคิดเจ้าแค้น ขอบขูดขูด ลักเล็กขโมยน้อย หนีโรงเรียน
2. พ่อแม่ที่ประคบประหงมบุตรเกินไป บุตรจะมีลักษณะเป็นคนไม่ให้ความร่วมมือ ฟุ้งตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ
3. พ่อแม่ที่อำนาจเหนือบุตร บุตรจะเป็นคนเจ้าระเบียบ สุภาพเรียบร้อย อยู่ในโอวาท สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี วานอนนอนง่าย สงบเสงี่ยม การตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ ขาดความคิดริเริ่ม
4. พ่อแม่ที่ยอมจำนนต่อบุตร บุตรจะขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว ไม่อยู่ในโอวาท ดื้อดึงเอาแต่ใจตัวเอง

แอลเดอร์ (เพ็ญทิพย์ ชัยพัฒน์. 2525 : 18 ; อ้างอิงจาก Elder. 150-155) ได้อธิบายถึงลักษณะการเป็นพ่อแม่ไว้ในแบบต่างๆ ไว้ 7 แบบ ซึ่งมีตั้งแต่เคร่งครัดมากที่สุด ไปจนถึงชนิดปล่อยปละละเลยมากที่สุดไว้ ดังนี้

1. แบบเผด็จการ (Autocratic) พ่อแม่กุมอำนาจทุกอย่าง ลูกไม่มีสิทธิแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเลย ไม่มีโอกาสตัดสินใจใดๆ แม้แต่เรื่องส่วนตัว
2. แบบอำนาจนิยม (Authoritarian) เด็กวัยรุ่นอาจแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะได้บ้าง แต่การตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังขึ้นอยู่กับพ่อแม่
3. แบบประชาธิปไตย (Democratic) มีการศึกษาและถกปัญหากันอย่างอิสระระหว่าง พ่อแม่กับลูก ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของลูกๆ และลูกอาจตัดสินใจบางอย่างได้ แต่ การตัดสินใจจะต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของพ่อแม่ด้วยซึ่งก็หมายความว่าพ่อแม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของลูกด้วย

4. แบบเสมอภาค (Equalitarian) ในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของลูก การตัดสินใจต่าง ๆ พ่อ แม่ ลูก มีความเสมอภาคกัน แสร้งความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

5. แบบตามใจ (Permissive) การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของลูกสามารถตัดสินใจปัญหาต่างๆได้อย่างมีอิสระ แต่คำแนะนำของพ่อแม่ยังได้รับความเคารพเชื่อฟังอยู่มาก

6. แบบปล่อยตัวตามสบาย (Laissez – Faire) ลูกสามารถทำอะไรก็ได้ อย่างมีอิสระเสรีโดยไม่จำเป็นต้องฟังคำแนะนำจากพ่อแม่ ลูกมีอำนาจในการตัดสินใจบางอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับตัวเองได้ ซึ่งพ่อแม่จะไม่มาเกี่ยวข้องด้วย

7. แบบปล่อยปละละเลย (Ignoring) พ่อแม่ไม่สนใจว่าลูกจะทำอย่างไร หรือมีความสนใจน้อยมาก ไม่สนใจพยายามชักจูงพฤติกรรมลูกเลย

วรารมณ รักรวิชัย (2528 : 14-17) ได้กล่าวถึงผลอบรมเลี้ยงดูประเภทต่าง ๆ ที่มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก ดังนี้ ผลของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหรือแบบใช้เหตุผล เด็กจะมีลักษณะดังนี้

- เป็นคนเปิดเผย เป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล
- มีความรับผิดชอบ
- มีอารมณ์ขัน ร่าเริงแจ่มใส
- สามารถปรับตัวได้ดี และกล้าแสดงออกอย่างมั่นใจ
- สามารถช่วยเหลือตัวเอง และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
- มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง
- ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์
- รู้จักใช้เหตุผล เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

ผลของการเลี้ยงดูแบบคาดหวังกับเด็ก เด็กจะมีลักษณะดังนี้

- ไม่มีความมั่นใจในตนเอง
- ไม่สามารถค้นพบความสามารถของตนเองไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

ชีวิต

- ขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบพึ่งพาผู้อื่น

ผลของการเลี้ยงดูแบบทะนุถนอมมากเกินไป เด็กจะมีลักษณะดังนี้

- เป็นคนเอาแต่ใจตนเอง ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ต้องคอยพึ่งพาคนอื่นอยู่เสมอ พึ่งพาตนเองไม่ได้
- ไม่สามารถจะแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ปรับตัวให้อยู่ในสังคมยาก

วันเพ็ญ พิศาลพงษ์ และคณะ (2526 : 8 -10) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาทางด้านร่างกาย หรือการที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวส่งเสริมความเจริญเติบโต ความแข็งแรงของร่างกาย
2. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาทางด้านอารมณ์ สังคม หรือการที่ผู้ใหญ่ฝึกให้เด็ก รู้จักการปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ รู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นตามความสามารถ รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ตลอดจนการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการรับ และการปฏิบัติตนตามมารยาททางสังคม
3. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาทางด้านสติปัญญา หรือการที่ผู้ใหญ่ส่งเสริมให้เด็กมีเชาวน์ ไหวพริบ เฉลียวฉลาด และส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และสอนเด็กในสิ่งต่างๆ
4. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านจริยธรรม หรือการที่ผู้ใหญ่ปลูกฝังให้เด็กมีจิตใจที่ดี ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา และมีจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528 : 4 - 12) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 วิธี ดังนี้

1. แบบรักสนับสุนน หรือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความรักต่อลูกอย่างเปิดเผย
2. แบบควบคุม หรือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่คอยควบคุมบังคับ และลงโทษลูกเมื่อลูกกระทำในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ
3. แบบใช้เหตุผล หรือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แจกแจงเหตุผลต่างๆ แก่เด็ก เพื่อให้เด็กกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด
4. การลงโทษทางจิต หรือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อเด็กกระทำผิด และไม่แสดงความรักใคร่มากนัก
5. แบบให้พึ่งตนเองเร็ว หรือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง

อรพินทร์ ชูชม และ อัจฉรา สุขารมณ (2532 : 20 -22) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดู เป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทถูกเลี้ยงดูให้เป็นผู้ใหญ่มาตั้งแต่เด็ก โดยเด็กจะได้รับการกวดขัน ให้ประพฤติตนอย่างผู้ใหญ่ และใช้มารยาทอย่างผู้ใหญ่อย่างไม่สมควร ซึ่งจะทำให้เด็กกลายเป็น เด็กแก่แดด หรือกลายเป็นเด็กดื้อ

2. ประเภทถูกลี้น้อยอย่างเป็นเทวดา โดยเด็กได้รับการตามใจ ไม่มีการห้ามปราม ซึ่งคล้ายคลึงกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ

3. ประเภทถูกลี้น้อยอย่างเป็นผู้ร้าย โดยเด็กมักจะถูกผู้ปกครองเข้มงวด กวดขันและคอยจับผิดตลอดเวลา ซึ่งอาจทำให้เป็นคนมีปมด้อยเจ้าคิดเจ้าแค้น

4. ประเภทถูกลี้น้อยดูอย่างเป็นของเล่น หรือการเลี้ยงที่让孩子แสดงออกมาก ซึ่งอาจทำให้เด็กเป็นคนที่อยากแสดงออกมากจนเกินไป

5. ประเภทที่ถูกเลี้ยงดูอย่างป็นสัตว์เลี้ยงซึ่งมักจะเกิดจากผู้เลี้ยงเป็นคนเจ้าอารมณ์ทำให้เด็กปรับตัวไม่ทัน ซึ่งจะทำให้เด็กกลายเป็นคนโลเล และไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

6. ประเภทเลี้ยงดูถูกอย่างเป็นคนโดยเด็กจะได้รับการเลี้ยงดูตามพัฒนาการของคน ซึ่งทำให้เกิดอาการผิดปกติทางจิตน้อยหรือไม่มีเลย

งามตา วนิทานนท์ (2534 : 123 -134) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 มิติ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบ ลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว และยังได้มีแนวคิดว่าการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบจะมีความสัมพันธ์กัน

จรรยา สุวรรณทัต (2535 : 212 – 213) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูว่ามี 2 มิติ คือ ด้านรัก - เป็นศัตรู และด้านควบคุม – การเป็นอิสระ ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูสามารถแบ่งได้หลายวิธีตามแต่น้ำหนักแต่ละด้าน เช่น การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีน้ำหนักด้านความเป็นอิสระ และด้านความรักสูง

มะลิ อุดมภาพ (2538: 7) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือเด็กในปกครองวิธีนี้จะทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น รับฟังเหตุผล ยอมรับความสามารถความคิดเห็นให้มีส่วนร่วมตามโอกาสอันควร ได้รับผิชอบในเรื่องส่วนตัวและมีอิสระตามความเหมาะสม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันโดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็ก ในปกครองวิธีนี้จะทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ถูกบังคับให้ทำตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ต้องอยู่ในระเบียบวินัย ไม่รับฟังเหตุผล ก้าวก้าวเรื่องส่วนตัว ถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวก ในการกระทำตามที่ตนต้องการ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย โดยวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือ เด็กใน ปกครองวิธีนี้จะทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับการเอาใจใส่ถูกปล่อยให้อะไรตามใจและไม่สนใจว่าลูกจะทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือคำแนะนำจากพ่อแม่ หรือ ผู้ปกครองไม่ได้รับความอบอุ่น และชอบใช้อารมณ์

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการให้แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2531 : 59) ยังมีแนวคิดว่าการอบรมที่ใกล้ชิด และความผูกพัน อย่างลึกซึ้งกับพ่อแม่ มีอิทธิพลต่ออารมณ์ ทัศนคติ และแบบของความประพฤติ แก่เด็กเป็นอย่างยิ่ง โดยพ่อแม่จะอบรม 2 วิธี คือ

1. ทางตรง ด้วยวิธีการบอกกล่าวอย่างแจ่มแจ้ง

2. ทางอ้อม หรือเป็นการอบรมที่ไม่รู้ตัว แต่เด็กได้รับรู้ และซึมซาบเข้าไปในจิตใจเด็ก

สุพัตรา สุภาพ (2531 : 23) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับการอบรมเด็กของครอบครัวว่า อุปนิสัย ทัศนคติ และความประพฤติของเด็กมักมีผลจากบ้านถ่ายทอดให้ โดยเฉพาะสภาพ ความเป็นอยู่ของบ้านมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็กมาก เช่น บ้านที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่สอนให้เด็กรู้จักค่าของเงิน เด็กอาจติดเป็นนิสัย กลายเป็นคนสุรุ่ยสุร่าย

วินัดดา ปิยะศิลป์ (2540 : 144) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ จะส่งผลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็กในช่วงวัยรุ่น

นอกจากนี้ รอลลินส์ และ โทมัส (ทวิชย์ วิริยะโกศล 2541 : 18 -19 ; อ้างอิงจาก Rollins ;& Thomas 1975 : 38 - 60) ยังได้อธิบายสาเหตุของการที่บุตรต้องยอมทำตามคำสั่งผู้ปกครองหรือยอมรับการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองด้วย ทฤษฎีอำนาจของผู้ปกครองและการยอมทำตามของบุตรดังนี้

ทฤษฎีอำนาจของผู้ปกครองและการยอมทำตามบุตร ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครอง (parental nurturance) ความพยายามที่จะควบคุมบุตรของผู้ปกครอง (parental control attempt) และการยอมทำตามของบุตร (child compliance) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

อำนาจของผู้ปกครอง (parental power) หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีศักยภาพที่จะบังคับให้บุตรกระทำตามในตรงกันข้ามกับความปรารถนาของบุตร ซึ่งมีอำนาจหลายประเภทจะเป็นประเภทใดนั้น ขึ้นอยู่กับตัวผู้ปกครองว่าสามารถให้คุณหรือโทษแก่บุตรมากหรือน้อยเพียงใดและขึ้นอยู่กับการรับรู้ของบุตรว่า ผู้ปกครองมีสิทธิในการควบคุม

พฤติกรรมของบุตร และบุตรมีหน้าที่ต้องทำตามอำนาจเพียงใด ดังนั้นความพยายามที่จะควบคุมของผู้ปกครอง (parental control attempt) จึงเป็นพฤติกรรมที่แสดงอย่างชัดเจนของผู้ปกครองที่จะกำหนดให้บุตร ทำตามที่ผู้ปกครองปรารถนาได้ อาทิเช่น การควบคุมคำสั่ง การบัญชา คำแนะนำต่อบุตร ซึ่งพฤติกรรมของผู้ปกครองเกี่ยวกับความพยายามที่จะควบคุมบุตรนี้ ยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การใช้ความรุนแรง (parental power assertion) เช่น การลงโทษทางร่างกาย หรือไม่ใช้สิ่งของหรือตัดสิทธิพิเศษต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการบังคับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งผู้ปกครองพยายามจะ ปกครองควบคุมบุตร

2. การใช้เหตุผล (parental induction) ซึ่งเป็นความพยายามที่ผู้ปกครองให้เหตุผล เพื่ออธิบาย ความต้องการของตน เพื่อให้บุตรยอมทำตามด้วยความสมัครใจ หรือการให้รางวัล หรือชมเชยเพื่อให้บุตรมีความยินดีหรือปฏิบัติตามผู้ปกครอง

นอกจากนี้ สุมิน อมรวิวัฒน์ (2540 : 55 – 59) ยังได้กล่าวถึงบทบาทของครอบครัว ต่อการพัฒนาคุณธรรมและวัฒนธรรมของเยาวชนดังนี้

1. การสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในครอบครัว โดยบรรยากาศในครอบครัวมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาจิตใจของเด็ก และส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก

2. บทบาทของพ่อแม่ในการสั่งสอนฝึกหัดอบรมบ่มนิสัยให้เด็กเรียนรู้และเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3. บทบาทของพ่อแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก

4. บทบาทของพ่อแม่ในการชี้แนะจูงใจให้โอกาสเด็กได้พัฒนาตนเองทั้งทางด้านจิตใจและสุนทรียภาพ

5. บทบาทของพ่อแม่ในการว่ากล่าวตักเตือน และห้ามปรามเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ โดยชี้แจงเหตุผล

6. บทบาทของพ่อแม่ในการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมและวัฒนธรรมเมื่อเด็กผิดพลาดไปแล้วด้วยวิธีที่เหมาะสม

4.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวเป็นสังคมหน่วยแรกที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการของเด็ก ตั้งแต่วัยแรกเริ่มและวัยต่อมา เพราะหน้าที่สำคัญของครอบครัว คือการอบรมเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรของตนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ซึ่งผลผลิตของการอบรมเลี้ยงดูนี้ จะเสมือนฐานรองรับบทบาทอื่นๆ ต่อไป ดังที่ วราภรณ์ รักวิชัย (2529 : 11 – 17) ได้กล่าวว่า ความแตกต่างของเด็กเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูที่ แตกต่างกันในวัยเด็ก อันจะมี

อิทธิพลต่อลักษณะนิสัยที่ติดตัวเด็กไปตลอดชีวิต ตัวอย่างเช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละเลย จะทำให้ลูกเกิดความก้าวร้าว มีอารมณ์ไม่มั่นคง เรียกร้องความสนใจต่อผู้อื่น เพราะขาดความรัก ความอบอุ่น ถ้าเลี้ยงลูกแบบคาดหวังเอาากับลูกมากเกินไป ลูกก็จะมีลักษณะขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ ไม่กล้าตัดสินใจ ไม่เป็นตัวของตัวเอง แต่ถ้าเลี้ยงลูกแบบให้ความรักความอบอุ่นแบบประชาธิปไตย จะช่วยให้เด็กเป็นคนเปิดเผย เป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่อตัวเอง มองโลกในแง่ดี สามารถปรับตัวและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี กล้าแสดงออก มีความเป็นผู้นำ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเคารพสิทธิของผู้อื่น เชียร์ส และคณะ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน ;และคณะ. 2520 : 23; อ้างอิงจาก Sears Maccoby ;& Lavin. 1957 : 372) ได้กล่าวว่าความรักของบิดามารดาเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาจริยธรรมในเด็ก ถ้าในช่วงแรกเด็กเกิดได้รับความรักความอบอุ่น โดยได้รับการบำบัดความต้องการต่างๆ ทางร่างกายเพียงพอ เด็กจะมีความรู้สึกพอใจและมีความสุข เด็กจะต้องเรียนรู้ ที่จะเกิดความรักความพอใจในผู้เลี้ยงดูตน ก่อนที่จะยอมรับการถ่ายทอดลักษณะทางสังคมนั้น นอกจากนี้เด็กต้องเกิดความรักในผู้เลี้ยงดูตนเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะสามารถรักบุคคลอื่น และยอมเลียนแบบบุคคลอื่นต่อไป ฉะนั้นต้องทำตามกฎเกณฑ์ภายในบ้านเสียก่อน

ฮอฟแมน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน ;และคณะ. 2528 : 23 ; อ้างอิงจาก Hoffman . 1970 : 291) ได้รวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักกับลักษณะที่เกี่ยวกับจริยธรรม 4 ประการ คือ การยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ และการยอมรับและสารภาพผิด ปรากฏว่าเด็กที่เลี้ยงดูแบบเด็กที่ได้รับการรักมาก กล่าวคือ ผู้เลี้ยงดูรัก เข้าใจ ให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญแก่เด็ก พยายามกล่าวอธิบายถึงสิ่งต่างๆ ให้เด็กฟัง ใช้การลงโทษให้เจ็บกายแต่น้อย และให้เหตุผลในการบังคับเด็กเสมอ เด็กประเภทนี้มีทั้งชายหญิงผู้มีอายุ 4 ถึง 13 ปี เป็นเด็กที่มีลักษณะทางจริยธรรมทั้ง 4 ประเภทสูงกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบ รักน้อย ส่วนการประเมินผลการวิจัยอื่นๆ ของฮอฟแมน แสดงให้เห็นว่า การใช้วิธีการให้เหตุผลในการอบรมสั่งสอนเด็กนั้น มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจริยธรรมของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุมากกว่า 5 ขวบ

การอบรมพัฒนาเด็กเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมนั้นต้องใช้เหตุผลที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก สิ่งนี้นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมคือ เพียเจต์และโคลเบอร์ก ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และมีผลการวิจัยหลายเรื่องยืนยันว่า การใช้เหตุผล ที่ไม่สูงเกินระดับการพัฒนาของเด็กมากนักจะมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการ

พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบให้เหตุผลนี้ ควรจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาจริยธรรมของเด็ก

จะเห็นได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็ก ซึ่งความเอื้ออาทรก็เป็นหนึ่งในจริยธรรมหลายๆด้าน ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะหล่อหลอม ความเอื้ออาทรให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเพื่อที่จะให้เด็กเหล่านี้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

จากทฤษฎีดังกล่าวสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูมีหลายรูปแบบแล้วแต่ว่าเราจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ การควบคุมบุตรนั้นก็อยู่ในรูปการอบรมเลี้ยงดูด้วย เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันบุตรก็จะถูกควบคุมมาก และอาจใช้การลงโทษมากกว่าการใช้เหตุผล

กล่าวโดยสรุปแล้วลักษณะการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการทุกๆ ด้านของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูจึงไม่ใช่แค่เพียงให้ความสุขทางกายเท่านั้น หากยังต้องให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ ซึ่งเป็นความสุขทางใจและเป็นสิ่งที่เด็กต้องการมากกว่าสิ่งใด การให้ความรักแก่เด็กจะต้องเป็นความรักที่มีเหตุผลและจริงใจ การแสดงความรักลูกด้วยการตามใจให้ ทุกอย่างที่ถูกต้องการจะทำให้เด็กเอาแต่ใจตัวเอง ไม่คำนึงถึงผู้อื่น ไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่ก็จะเกิดความรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง ก้าวร้าว และแสดงพฤติกรรมบางอย่างเพื่อเรียกร้อง ความสนใจ นอกจากให้ความรักความอบอุ่นแล้วพ่อแม่ยังต้องให้การอบรมเลี้ยงดูที่มีการควบคุมในระดับที่เหมาะสม ดังนั้นการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดู ของพ่อแม่ตลอดวัยเด็ก จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในวัยต่อมา สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูตามรูปแบบวิธีการเลี้ยงดูของ มะลิ อุดมภาพ โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดู เป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อนักเรียน โดยยอมรับความสามารถ ความคิดเห็นของนักเรียน มีเหตุผลและความยุติธรรมต่อนักเรียนให้ความร่วมมือกับนักเรียนตามโอกาสที่เหมาะสม และอาจใช้วิธีการลงโทษหลังจากอบรมโดยให้เหตุผลกับนักเรียน

2. การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อนักเรียนโดยต้องการให้นักเรียนอยู่ในกฎระเบียบวินัยที่ตนกำหนดขึ้น ทั้งในด้านการแต่งกาย การกินอาหาร การนอน การเล่น กิริยามารยาทต่าง ๆ ตลอดจนจนความเป็นอยู่ของนักเรียนและอื่นๆ โดยที่พ่อแม่ยึดเอาความพอใจและความคิดเห็นของตนเองเป็นสำคัญ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการปฏิบัติพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ปฏิบัติกับนักเรียน โดยนักเรียนมีความรู้สึกที่ตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุน หรือไม่ได้รับคำแนะนำจากพ่อแม่ สามารถทำอะไรได้ตามใจชอบ ปฏิบัติสิ่งใดโดยไม่ต้องมีกฎไม่มีระเบียบ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

กาบแก้ว พงษ์อุดม (2524 : 140) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการด้านการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์และการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษากรุงเทพมหานครพบว่า เพศชายและเพศหญิงมีการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ไม่แตกต่างกันแม้ว่าการพัฒนาทางร่างกายของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงจะแตกต่างกันอย่างมาก แต่พัฒนาการด้านการคิดของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงนั้นไม่แตกต่างกัน

สมนึก แกระหัน (2541:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคำชะอี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร ด้านความสามัคคี ความเมตตา กรุณา ความมีระเบียบวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร และความเสียสละ พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชายทุกด้าน

จารุวรรณ พานทอง (2536:76) พบว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงจะแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่านักเรียนหญิงมีจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชาย ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมไทยที่ครอบครัวและผู้ใหญ่เอาใจใส่การอบรมบุตรหลาน เพศหญิงมากกว่าเพศชาย ประกอบกับเพศหญิงว่านอนสอนง่ายอยู่ในระเบียบคำสั่งมาตั้งแต่เด็ก

รัตน บำรุงญาติ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัดไทร ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 20 คน จากผลการทดลองที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อประเภนี้ พบว่านักเรียนที่ได้รับการทดลองใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และการใช้แถบเสียงนิทานมีพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อ

พิจารณาความแตกต่างระหว่างคู่ พบว่า การใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และการใช้แถบเสียงนิทาน มีพัฒนาการทางจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทัศนีย์ เหมะธูลิน (2534 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแบบวัดความเอื้อเฟื้อ เพื่อแม่และเสียสละสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดสกลนคร แบบทดสอบแบ่งออกเป็น 4 ฉบับ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,128 คน และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 31 คน ผลการศึกษาสรุปว่า แบบทดสอบวัดความเอื้อเฟื้อเพื่อแม่มีความตรงตามภาวะสันนิษฐานโดยการวิเคราะห์ ตัวประกอบด้วยวิธี Principal Component Analysis และหมุนแกนด้วยวิธี Varimax ส่วนแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนมีความตรงเชิงจำแนกโดยใช้สถิติทดสอบคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกข้อ

สุรดี อำนวยศิริสุข (2534 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแบบทดสอบวัดคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 จำนวน 1,968 คน ในรูปแบบสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมย่อยทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านความสามัคคี ด้านความเสียสละ ด้านการให้อภัย ด้านความเอื้อเฟื้อ ด้านการยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น และความเห็นอกเห็นใจ แบบทดสอบฉบับ มีข้อทดสอบในแต่ละคุณธรรมทั้งฉบับรวม 60 สถานการณ์ ผลการศึกษาสรุปว่า ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบหาโดยใช้ $t - test$ ซึ่งมีค่า 1.758 – 16.953 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหาโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) มีค่าตั้งแต่ .688 ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดคุณธรรมการอยู่ร่วมกัน 2 ชนิด คือ ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) หาโดยเทคนิคกลุ่มรู้จัก (Known Group Technique) และวิเคราะห์องค์ประกอบ ทดสอบความแตกต่างโดยใช้ $t - test$ มีค่าตั้งแต่ 6.63-12.13 แบบทดสอบทั้งฉบับมีค่า 12.13 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าความเที่ยงตรงตามสภาพโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ค่าของความเที่ยงตรงในแต่ละด้านอยู่ระหว่าง .573 - .794 ทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .794 ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วุฒิชัย ฉายวงศ์ศรีสุข (2536: บทคัดย่อ) ได้พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะด้านจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบทดสอบมี 5 ด้าน เป็นแบบสถานการณ์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดหาโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าอำนาจจำแนก รายข้อหาจากเทคนิค 25% พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความ

เที่ยงตรงตามสภาพหาโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากการสอบกับคะแนนที่ได้จากการประเมินของครูประจำชั้น และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง หาโดยใช้ t - test พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างทุกด้าน

ประดิษฐ์ เอกทัศน์(2527 : 36-37) ได้ศึกษาสภาพความเป็นไปในบ้านที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพและพฤติกรรม การแสดงออกของลูกว่าบรรยากาศของการทอดทิ้งปล่อยปละละเลย ทำให้ลูกเป็นคนขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ก้าวร้าว เจ้าอารมณ์ เห็นแก่ตัว ช่มชู้คนอื่น บรรยากาศในครอบครัวที่แตกแยก ทำให้ลูกมีพฤติกรรมเจ็บแค้น ไม่สู้หลีกหนี ชีวีชีวิตไม่มีความสุข ไม่มีความหวัง

กรมวิชาการ, กองการวิจัยทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้ทำการวิจัยการจัดการศึกษาเพื่อความเอื้ออาทร 3 เรื่อง ประกอบด้วยงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน 2 เรื่องคือ ในกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาและในกรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนอีกเรื่องเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดัชนีชี้วัดความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อสังคมไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรม /ลักษณะบ่งชี้ “ความเอื้ออาทรต่อกัน” ได้แก่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดูแลซึ่งกันและกัน เป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกัน และดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ด้านสภาพการจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเสริมสร้างคุณลักษณะความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน พบว่า กระบวนการที่โรงเรียนใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะความสมานฉันท์และเอื้ออาทร คือ 1) สอดแทรกอยู่ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมของโรงเรียน 2) สร้างความตระหนักและจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะ และ 3) ให้ทุกคนทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการปลูกฝัง / สร้างเสริมคุณลักษณะ ส่วนกระบวนการที่ครูใช้ในการจัดการเรียนรู้การเสริมสร้างความเอื้ออาทรได้แก่ 1) การสอนสอดแทรกในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) 2) การสร้างสถานการณ์จำลองบทบาทสมมติ 3) การฝึกปฏิบัติ 4) การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของครู และ 5) การอบรมสั่งสอน

สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ผู้บริหารโรงเรียนต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง เป็นแกนนำในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน สร้างจิตสำนึกความสมานฉันท์และเอื้ออาทรให้เกิดขึ้นกับครูในโรงเรียน ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็น

แบบอย่าง ปฏิบัติตามนโยบายและโครงการของโรงเรียนที่ร่วมกันตั้งไว้ มีความสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมมือในการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จขององค์กร นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติต่ออย่างจริงจัง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดูแลเอาใจใส่และมีความเห็นอกเห็นใจกัน ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่การประพฤติปฏิบัติของบุตรหลานร่วมกับโรงเรียน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนทั้งด้านการปฏิบัติและร่วมแสดงความคิดเห็น ซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่โรงเรียนกรรมการสถานศึกษาให้ข้อคิดข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติแก่สถานศึกษาและชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม / งบประมาณกับทางโรงเรียน

ส่วนในกรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา มีผลการวิจัยว่า พฤติกรรม / ลักษณะบ่งชี้ “ความเอื้ออาทรต่อกัน” ได้แก่ รู้จักแบ่งปัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน คอยให้ความช่วยเหลือดูแลทุกข์สุข ห่วงใยและมีความเข้าใจกัน สภาพการจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเสริมสร้างคุณลักษณะความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน มีกระบวนการที่โรงเรียนใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะคือ 1) ดำเนินการในรูปโครงการ / กิจกรรมโดยตรง 2) สร้างความตระหนักและจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะ และ 3) ประสานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม มีกระบวนการที่ครูใช้ในการจัดการเรียนรู้คือ 1) จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน 2) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง 3) การยกย่องชมเชย 4) การสร้างความตระหนัก และ 5) อบรมหรือแนะนำสั่งสอน

แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำหนดเป็นนโยบายให้ครูถือปฏิบัติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลากรในโรงเรียน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับครู ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการเสริมสร้างความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน นักเรียนให้ความร่วมมือโดยการเข้าร่วมกิจกรรม / โครงการ ตระหนักและเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกันและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้ปกครองประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลานร่วมกับทางโรงเรียนดูแลอบรมบุตรหลาน ให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนและชุมชน กรรมการสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการกำหนดนโยบาย ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รวมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

ส่วนงานวิจัยเรื่องดัชนีชี้วัดความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อสังคมไทย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ผลการวิจัย ความเอื้ออาทร หมายถึง ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และความเอาใจใส่

คุณลักษณะของเด็กที่มีความเอื้ออาทร คือ มีน้ำใจ และมีความเมตตา กรุณา พฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีความเอื้ออาทรคือ มีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเห็นอกเห็นใจ ปัจจัยด้านบริบทที่เด็กจะดำเนินการให้สำเร็จโดยใช้ความสมานฉันท์และความเอื้ออาทร คือ มีบรรยากาศที่เอื้อให้เด็กเกิดความสมานฉันท์และเอื้ออาทร และจัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กทำงานร่วมกัน ปัจจัยด้านกระบวนการที่เด็กจะดำเนินการให้สำเร็จโดยใช้ความสมานฉันท์และเอื้ออาทร คือ ครูต้องจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสมานฉันท์และเอื้ออาทร แล้วแต่ประสบการณ์ให้เด็กมีความเมตตา กรุณา ปัจจัยด้านผลผลิตที่เด็กจะดำเนินการให้สำเร็จโดยใช้ความสมานฉันท์และเอื้ออาทร คือ เด็กยอมรับและเห็นคุณค่าของความสมานฉันท์และความเอื้ออาทร ครูและเด็กเห็นคุณค่าและนำความสมานฉันท์และเอื้ออาทรไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และเด็กมีพฤติกรรมด้านความสมานฉันท์และเอื้ออาทร ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กไม่มีความเอื้ออาทร คือ เด็กเห็นแก่ตัวและเด็กชอบเอาวัดเอาเปรียบ แนวทางที่โรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องดำเนินการเพื่อช่วยให้เด็กมีความสมานฉันท์และเอื้ออาทร คือ ส่งเสริมให้เด็กได้ช่วยเหลือกันและทำงานเป็นกลุ่ม และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสมานฉันท์และความเอื้ออาทร และควรจัดบรรยากาศให้มีความสมานฉันท์และความเอื้ออาทร

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ซาง (Chang. 1994 : 3702-A) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมของครูโดยทำการศึกษาในประเทศไต้หวัน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบ Teacher's Test of Moral Reasoning (TTMR) ซึ่งพัฒนาและใช้ทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมเฉพาะครูผู้สอนกลุ่มที่ศึกษา ถ้ามถึงระดับที่สำคัญถึง 12 ข้อความที่เกี่ยวข้องเป็นเหตุผล ให้เลือกข้อความสำคัญที่สุดมา 3 ข้อ จากเรื่องที่กำหนดให้ ครูจำนวน 43 คน ที่สอนระดับวิทยาลัยเป็นกลุ่มฝึกหัดและครู 26 คน เป็นกลุ่มรอบรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ t - test ผลการวิจัยพบว่าการวิเคราะห์รายข้อไม่ได้แสดงความแตกต่างทั้ง 2 กลุ่ม แต่คะแนนกลุ่มรอบรู้สูงกว่ากลุ่มฝึกหัดเมื่อใช้แบบทดสอบ TTMR การวิจัยยังได้ปรับปรุงแบบทดสอบ TTMR และแบบทดสอบ Defining Issues Test (DIT) ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 223 คน ที่เป็นครูสอนระดับประถมศึกษาและครูสอนระดับ วิทยาลัย จำนวน 108 คน ครูสอนระดับประถมศึกษาแบ่งออกเป็นผู้เชี่ยวชาญทางจริยธรรมกับผู้ไม่เชี่ยวชาญทางจริยธรรมโดยใช้แบบทดสอบ TTMR จำนวน 32 แบบ การทดสอบความเที่ยงตรงพบว่าคะแนน TTMR ของครูผู้เชี่ยวชาญทางจริยธรรมสูงกว่าครูไม่เชี่ยวชาญทางจริยธรรม คะแนน TTMR ของครูสอนประถมศึกษาสูงกว่าครูสอนระดับวิทยาลัย และแบบทดสอบ TTMR มีสหสัมพันธ์กับแบบทดสอบ DIT

ซานเชส (Sanchez. 1993 : 1624-A) ได้ทำการศึกษาโดยมีความมุ่งหมายเพื่อ กำหนดว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีการปฏิบัติในระดับสูงได้ใช้เหตุผลที่มีหลักการ (ตามนิยามใน รูปแบบขั้นตอนของโคลเบอร์ก) ในระดับที่สูงกว่าผู้นำโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในระดับต่ำกว่า หรือไม่ โดยทำการทดสอบสมมุติฐานที่เป็นโมฆะที่ว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติระหว่างระดับการให้เหตุผลที่มีหลักการของผู้นำโรงเรียนที่มีการปฏิบัติในระดับสูงกับ 20 โรงเรียนและจากโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในระดับต่ำ 19 โรงเรียน คิดเป็น 49.5 % ของประชากรทั้งหมดที่ เลือกศึกษาวิธีการดำเนินการศึกษาใช้รูปแบบที่กรมการศึกษาของรัฐจอร์เจียพัฒนาขึ้น รูปแบบนี้ได้ระบุโรงเรียนในรัฐจอร์เจียที่มีคะแนนเกินคาดหวังไว้ (ด้านบวกหรือด้านลบ) ใน แบบทดสอบที่มีรัฐควบคุมโดยทดสอบกับผู้บริหารโรงเรียนที่เลือกมาศึกษา แบบทดสอบ การระบุประเด็นปัญหาที่เจมส์ เรสท์ พัฒนาขึ้น เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดการพิจารณาจริยธรรม แล้วใช้แบบทดสอบอีกชุดหนึ่ง มี 3 ชนิด กับกลุ่มต่างๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ของระดับ การปฏิบัติ ระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรม และอื่นๆ ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ ระหว่างระดับการคิดที่มีหลักการของผู้บริหารโรงเรียนกับระดับการปฏิบัติของโรงเรียนใน แบบทดสอบที่รัฐควบคุมในระดับที่สูงกว่าที่มีผู้นำโรงเรียนที่มีการปฏิบัติต่ำ ผู้บริหารโรงเรียนมี คะแนน p สูงกว่ากลุ่มปานกลางที่ภูมิหลังการศึกษาเหมือนกัน สรุปได้ว่า ไม่มีการบ่งชี้ว่า ระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรมของผู้นำโรงเรียนมีผลใดๆ ที่แสดงให้เห็นในการปฏิบัติของ โรงเรียนแบบทดสอบที่รัฐควบคุม ดังนั้นแนวคิดที่ว่าความคิดที่มีหลักการในระดับสูงกว่าสะท้อน ให้เห็นได้ในผลของโรงเรียนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งวัดได้ในการปฏิบัติของนักเรียนนั้น จึงได้สามารถได้รับ การสนับสนุนได้

รีฮอล (Reall. 1993) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ทางการพัฒนาจริยธรรม ทางกรรผู้คิด เหตุผลเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติจริยธรรมของนักศึกษาธุรกิจในสภาพแวดล้อมที่แข่งขันกัน ของสังคมชาวอเมริกัน เกี่ยวกับความสนใจในการศึกษาจริยธรรมของชาติคุณธรรมทางธุรกิจ คุณค่าของครอบครัว และความซื่อสัตย์ทางการเงิน การศึกษาครั้งนี้พัฒนาจริยธรรมในการ ตัดสินใจของนักศึกษาธุรกิจ ขั้นหนาย (Anticipation Stage) กับเหตุผลเชิงจริยธรรมขึ้น พัฒนา (Involvement Stage) การปฏิบัติจริยธรรมขั้นพฤติกรรม (Behavior Stage) กลุ่มที่ ศึกษาจำนวน 2 ห้องเรียนทางธุรกิจจากมหาวิทยาลัยทางตะวันตกเฉียงเหนือ กลุ่มที่ศึกษาใช้ คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ ที่ 50 ขึ้นไป ได้จำนวนนักศึกษาที่ต้องการ 118 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบทดสอบ Defining Issues Test (DIT) และคะแนน p ในการคำนวณ ผลการวิจัยพบว่า คะแนน DIT จากกลุ่มตัวอย่างมีนัยสำคัญน้อยกว่าคะแนนของนักศึกษาทั่วไป นอกจากนั้นยัง พบว่า ไม่มีนัยสำคัญ ความแตกต่างทางเพศ ระหว่างการพัฒนาจริยธรรม เหตุผล

เชิงจริยธรรม รวมทั้งพบว่าตัวแปรเกี่ยวกับการศึกษาประชากรไม่มีผลต่อการปฏิบัติจริยธรรมระหว่าง Commons Game

บอสเวิร์ท (Bosworth. 1995) ศึกษาลักษณะของครูที่มีความเอื้ออาทรจากการสัมภาษณ์นักเรียนระดับ 6-8 ทั้งชายและหญิงจำนวน ประมาณ 100 คน พบว่า ลักษณะที่สำคัญของครูที่มีความเอื้ออาทรจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมนอกชั้นเรียน และด้านบุคลิกภาพส่วนตัวลักษณะของครูที่มีความเอื้ออาทรด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ครูที่ช่วยเหลือเรื่องการเรียนให้ความสำคัญกับความเป็นบุคคลของนักเรียนแต่ละคน แสดงออกซึ่งความเคารพในตัวนักเรียน มีความอดทน ให้คำอธิบายเกี่ยวกับงานที่ให้ติดตามความเข้าใจของเด็ก และมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนุกสนาน ลักษณะของครูที่มีความเอื้ออาทรด้านกิจกรรมนอกชั้นเรียน ได้แก่ ครูที่ช่วยเหลือปัญหาส่วนตัวของเด็ก ให้คำแนะนำและแนวทางการดำเนินชีวิต และอุทิศตนเองให้กับนักเรียนลักษณะของครูที่มีความเอื้ออาทรด้านบุคลิกภาพส่วนตัว ได้แก่ การเป็นคนใจดี สุภาพ ชอบช่วยเหลือเด็กนักเรียน เชื่อในความสามารถและความสำเร็จของนักเรียน และอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับนักเรียน

เออร์บาซ (ดาวนภา กิตติสาร. 2546 : 47 ; อ้างอิงจาก Urbach . 1996 : 886) ได้ศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กเกรด 6 โดยใช้เรื่องตรงกับสถานการณ์ด้านความเอื้อเฟื้อและความซื่อสัตย์ของโคลเบิร์ต 8 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กเกรด 4 และเกรด 6 เมื่อพิจารณาการให้เหตุผลเชิง จริยธรรมกับสถานการณ์ในเรื่องพบว่า เด็กให้เหตุผลจริยธรรมขั้นที่ 1 แก่ปัญหาเรื่องความซื่อสัตย์และขั้นที่ 4 ในการแก้ปัญหาเรื่องความเอื้อเฟื้อ เด็กชายให้เหตุผลมากกว่าเด็กหญิง เด็กหญิงให้เหตุผลขั้นที่ 3 มากกว่าเด็กชาย แสดงให้เห็นว่าเด็กหญิงและเด็กชายให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน

วัตสัน และแบทติสตีช (Watson :& Battistich. 1997) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาเด็ก (Child Development Project, CDP) ต่อพัฒนาการทางด้านสังคมและจริยธรรมของเด็กโดยใช้โปรแกรม CDP ซึ่งประกอบด้วยโปรแกรมย่อย คือ 1)อ่านวรรณกรรมต่างๆ และศิลปะภาษา 2)การสร้างความร่วมมือในชั้นเรียน ได้แก่ การกระตุ้นให้มีความสนใจต่อการเรียนในห้องและความร่วมมือในชั้นเรียน 3)การพัฒนาด้านหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักการการจัดการชั้นเรียนการสร้างความเอื้ออาทร การสร้างความนับถือซึ่งกันและกันในห้องเรียน โดยใช้วิธีการสอนและการแก้ไขปัญหาร่วมกัน 4)การให้พ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในชั้นเรียน โดยขึ้นอยู่กับความสนใจของพ่อแม่ 5)สนับสนุนให้ทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน ที่มีการแข่งขันและเน้นการสร้างค่านิยมของการเป็นชุมชนแห่งความเอื้ออาทร ใช้วิธีการศึกษา

แบบกึ่งทดลอง รวบรวมข้อมูลในโรงเรียน 4 แห่งจาก 2 เขตการปกครอง โดย 2 โรงเรียนของเขตการปกครองเดียวกันจะถูกกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง(ได้รับโปรแกรม) กับกลุ่มเปรียบเทียบ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ได้รับโปรแกรม CDP มีความรู้สึกเป็นชุมชนและมีค่าตัวแปรทางด้านสังคมและจริยธรรมในเชิงบวก

ฮอฟฟ์แมน (Hoffman. 1970 : 270) ได้รวบรวมการวิจัยที่ศึกษาเลี้ยงดูแบบให้ความรักกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการ คือ การยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ การยอมรับและสารภาพผิด ปรากฏว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบให้ ความรักมากจะเป็นเด็กที่มีจริยธรรมทั้ง 4 ประการสูงกว่าเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักน้อย โดยเฉพาะในเด็กอายุ 4 – 13 ปี

มูสและมูส (Moos; & Moos.1968 : 1-2) ที่พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ปล่อยปละละเลยบุตรธิดามากเกินไป จะทำให้เด็กมีลักษณะเผชิญปัญหาที่ไม่เหมาะสมเช่น จะแสดงอารมณ์โกรธโดยไม่เหตุผล หรือบางครั้งใช้รูปแบบการหลบหนี เมื่อเผชิญปัญหาและแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวร้ายแรงเพื่อเรียกร้องความสนใจ

เรสท์ (ฟีโลลักษณะ ทองรอด. 2547 : 55 ; อ้างอิงจาก Rest. 1976 : Abstract) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศ กับการพัฒนาทางจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 74 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 คน โดยการสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง สติปัญญาปานกลาง มีจำนวนชายหญิงเท่ากัน พบว่าหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าชายในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ลาร์กิน และบูลาซ (Larkin ;& Bulach. 2001) ได้ศึกษานักเรียนในชั้นเรียนปกติจำนวน 131 คน และนักเรียนในชั้นเรียนพิเศษจำนวน 66 คน ถึงความแตกต่างของพฤติกรรมความเอื้ออาทรของครูสองกลุ่ม ใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรมความเอื้ออาทรของครูทั้งสองกลุ่ม ใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรมความเอื้ออาทรที่พัฒนาขึ้นโดยบูลาซ (Bulach; Brown ;& Potter. 1998) ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ด้าน คือ ความเครียด การรับฟัง รางวัล เพื่อน และการวิจารณ์ รวมจำนวน 26 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า ครูของนักเรียนในชั้นเรียนพิเศษมีค่าคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความเอื้ออาทรมากกว่าครูในชั้นนักเรียนปกติในทุกด้าน โดยด้านการวิพากษ์วิจารณ์และการรับฟังมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p<.01$

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น พอสรุปโดยภาพรวมได้ว่า เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมด้านความเอื้ออาทรเครื่องมือที่

ในการวิจัยเป็นการพัฒนาแบบวัดจริยธรรม การสร้างแบบทดสอบทางจริยธรรมและเป็นการศึกษาจริยธรรมในด้านต่าง ๆ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดจริยธรรมที่เกี่ยวกับความเอื้ออาทรจะเห็นว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่สนใจเปรียบเทียบระดับจริยธรรม พฤติกรรมทางจริยธรรม การปลูกฝังหรือการพัฒนาจริยธรรม ซึ่งแต่ละด้านที่ศึกษาล้วนแต่มีคุณประโยชน์ต่อตนเองและสังคมทั้งสิ้น เพราะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเอื้ออาทรขึ้น เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาสังคมและผู้เรียนต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขอบเขตประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 23 โรงเรียน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 9,905 คน จำแนกเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3,270 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3,285 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3,350 คน รายละเอียดปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนโรงเรียนและนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

ชื่อโรงเรียน	ขนาด โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)						รวม
		ป.4		ป.5		ป.6		
		ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	
ประชากรราษฎร์บำเพ็ญ	3	109	90	105	87	108	91	590
พระราม ๙ กาญจนาภิเษก	3	108	100	109	84	95	106	602
วัดใหม่ช่องลม	1	43	24	27	24	39	29	186
วัดเสมียนนารี	3	102	85	104	79	85	82	537
วัดเทพสุนทร	2	38	44	40	48	54	30	254

ตาราง 1 (ต่อ)

ชื่อโรงเรียน	ขนาด โรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)						รวม
		ป.4		ป.5		ป.6		
		ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	
บ้านลาดพร้าว	2	69	44	40	40	44	60	297
รัตนโกสินทร์สมโภช	2	67	65	100	82	94	81	489
เสนานิคม	3	98	110	110	99	86	100	603
ประชานิเวศน์	3	150	155	150	138	150	144	887
วัดประดู่ธรรมาธิปไตย	2	38	34	24	44	37	29	206
วัดบางโพธิ์มาวาส	2	49	57	43	55	38	37	279
วัดสร้อยทอง	3	71	70	61	70	65	59	396
วัดทองสุทธาราม	2	59	47	49	53	65	59	332
วัดมัชฌันติการาม	3	56	51	53	54	52	51	317
วัดเลียบราษฎร์บำรุง	2	31	41	43	28	36	56	235
วัดประชาศรีทธาราม	2	37	23	31	43	23	32	189
กิ่งเพชร	3	45	58	53	53	51	60	320
วัดดิสนทธาราม	2	58	53	48	44	62	47	312
วัดพระยาไย	2	30	22	20	26	36	33	167
วัดทัศนารุณสุนทริการาม	3	51	42	65	61	55	49	323
สามเสนนอก	3	225	205	231	229	277	234	1401
วิสุทธิศ	3	84	78	101	79	110	87	539
วิชาการ	3	82	72	81	77	67	65	444
รวม	-	1,700	1,570	1,688	1,597	1,729	1,621	9,905
		3,270		3,285		3,350		

หมายเหตุ เกณฑ์การแบ่งขนาดของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนขนาดที่ 1	จำนวนนักเรียน 1 – 400 คน
โรงเรียนขนาดที่ 2	จำนวนนักเรียน 401 – 800 คน
โรงเรียนขนาดที่ 3	จำนวนนักเรียน มากกว่า 800 คนขึ้นไป

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 8 โรงเรียน และมีจำนวน กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 629 คน จำแนกเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 208 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 207 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 214 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) รายละเอียดและขั้นตอนการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการประมาณเบื้องต้น ดังนี้

1. สสำรวจข้อมูลประชากรจากรายงานสถิติการศึกษา สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร แล้วจัดทำกรอบการสุ่ม (Sampling Frame) โดยอาศัยเกณฑ์การแบ่งขนาดโรงเรียนของ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ดังปรากฏในตาราง 1

2. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและดำเนินการสุ่มตามหลักของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน (Limit of error) และระดับความเชื่อมั่น (Level of confidence : $1-\alpha$) ที่ .95 ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรโดยอาศัยกระบวนการคำนวณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขนาดของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า ($e = z_{.05/1} s_x$) เท่ากับ 2 จากคะแนนเต็มแบบสอบถามวัดความเอื้ออาทร ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าขนาดของความคลาดเคลื่อนที่กำหนดนี้เป็นขนาดที่เพียงพอที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจในกรณีที่เกี่ยวข้องได้

ค่าประมาณความแปรปรวนของกลุ่มประชากร (σ^2) ของนักเรียน 3 ระดับชั้นได้มาจากการนำแบบสอบถามวัดความเอื้ออาทรไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4, 5 และ 6 โรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรมและโรงเรียนวัดจันทรีโน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจริง จำนวน 300 คน ได้ค่าประมาณความแปรปรวนเท่ากับ 551.317, 400.991 และ 648.786 ตามลำดับ โดยผู้วิจัยได้นำค่าความแปรปรวนนี้ไปประมาณค่าขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการวิจัยครั้งนี้

จากข้อมูลการประมาณค่าความคลาดเคลื่อนและค่าประมาณความแปรปรวนของประชากร ผู้วิจัยนำไปคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบแบ่งชั้น (มยุรี ศรีชัย, 2538 : 105) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยอย่างน้อย 509 คน ซึ่งเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 อย่างน้อย 169 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างน้อย 168 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างน้อย 172 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นจากที่คำนวณได้ ร้อยละ 20 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 629 คน ซึ่งเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 208 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 207 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 214 คน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะกระจายไปทุกส่วนของประชากร ผู้วิจัยจึงสุ่มโรงเรียนแต่ละขนาดมาร้อยละ 30 ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 โรงเรียน

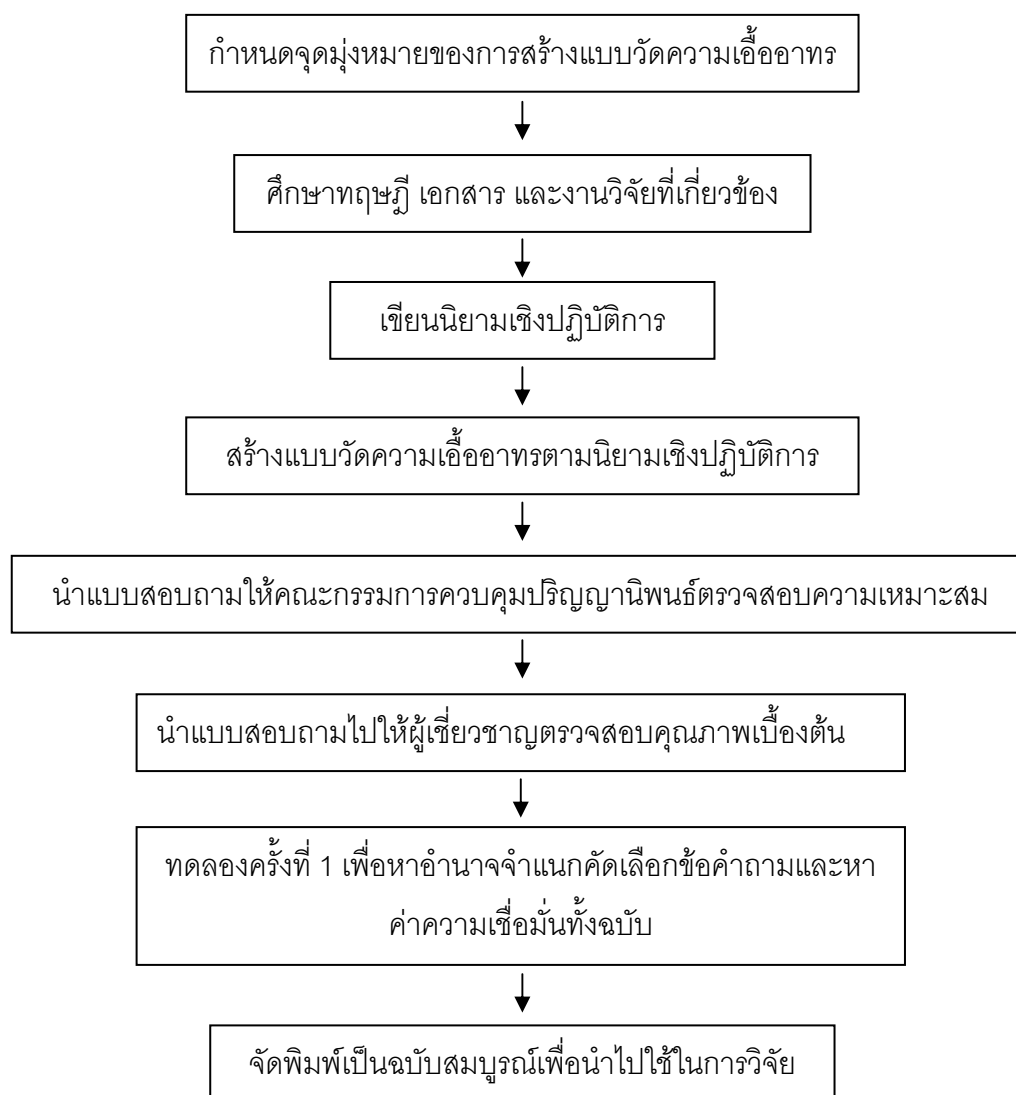
2. ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีระดับชั้นเป็นชั้น (Strata) และมีนักเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) ได้นักเรียนและโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังปรากฏตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนโรงเรียนและนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อโรงเรียน	ขนาด โรงเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)						รวม
		ป.4		ป.5		ป.6		
		ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	
ประชากรราษฎร์บำเพ็ญ	3	17	12	16	12	16	12	85
พระราม ๙ กาญจนาภิเษก	3	16	15	17	12	14	15	89
สามเสนนอก	3	33	29	35	33	40	33	203
เสนานิคม	3	15	16	17	15	14	14	91
วัดทองสุทธาวาส	2	10	6	8	8	10	8	50
วัดเทพสุนทร	2	6	6	6	8	9	4	39

1. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบวัดความเชื่ออาทรที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนในการสร้างและตรวจคุณภาพแบบวัดความเชื่ออาทร

จากภาพประกอบ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามวัดความเชื่ออาทร โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามวัดความเชื่ออาทร
2. ศึกษาทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามวัดความเชื่ออาทร
3. เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการแบบสอบถามวัดความเชื่ออาทร

4. สร้างแบบวัดตามนิยามปฏิบัติการ โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 มาตรา คือ จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริงเลย มีทั้งข้อความเชิงบวกและเชิงลบจำนวน 41 ข้อ

5. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาโท ตรวจสอบความครอบคลุมนิยามของตัวแปร และความเหมาะสมของภาษาในแต่ละข้อความ

6. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้านการวัดผลการศึกษา และด้านจิตวิทยา จำนวน 5 ท่าน คือ ดร.ละอียด รักษ์เฝ้า พันโทหญิง ดร.วาสนา นัยพัฒน์ อาจารย์สมกิจ กิจพูนวงศ์ ดร.ชลาลัย นิมิบุตร และนางสาวสกวรัตน์ จรุงนันทกาล ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ความสอดคล้องและคลุมตามนิยามศัพท์ของตัวแปร และแก้ไขข้อความที่ไม่เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วคัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ซึ่งผลการพิจารณาพบว่า ข้อคำถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1.0 ผู้วิจัยใช้ข้อคำถามจำนวน 41 ข้อ เพื่อนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 (Try out)

7. นำแบบวัดที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 จำนวน 2 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรมและโรงเรียนวัดจันทร์ใน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจริง จำนวน 300 คน เมื่อนำแบบสอบถามมาพิจารณาความถูกต้องและความสมบูรณ์ปรากฏว่าได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จำนวน 300 ฉบับ จากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – total correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามวัดความเชื่ออาทรจำนวน 41 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.005 - 0.631 จากนั้นคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามจำนวน 38 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .918

8. นำข้อคำถามไปจัดพิมพ์เป็นแบบวัดความเชื่ออาทรฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

9. หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบคุณภาพอีกครั้งพบว่า แบบสอบถามวัดความเชื่ออาทรมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.285 – 0.585 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.920

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดความเอื้ออาทร

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ตรงกับ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
การช่วยเหลือผู้อื่น 0. เมื่อเพื่อนได้รับความเดือดร้อนข้าพเจ้าจะรีบช่วยเหลือ					
การตอบสนองความต้องการของผู้อื่น 00. ข้าพเจ้าจะตั้งใจฟังด้วยความเต็มใจเมื่อเพื่อนมีเรื่องมาบอกเล่า					
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล 000. เมื่อเห็นคุณครูไม่สบาย ข้าพเจ้าจะซักถามอาการไม่สบายของคุณครูด้วยความห่วงใย					
การมุ่งประโยชน์ส่วนรวม 0000. ข้าพเจ้าเห็นเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นชำรุด ข้าพเจ้าจะแจ้งให้ครูทราบเพื่อซ่อมแซม					

เกณฑ์การให้คะแนน

การให้น้ำหนักคะแนนในการตอบข้อต่าง ๆ ในแต่ละข้อ มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
จริงที่สุด	มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 1 คะแนน
ค่อนข้างจริง	มีค่าน้ำหนัก 4 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 2 คะแนน
ปานกลาง	มีค่าน้ำหนัก 3 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 3 คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	มีค่าน้ำหนัก 2 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 4 คะแนน
ไม่จริงเลย	มีค่าน้ำหนัก 1 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน

นำคะแนนการตอบของแต่ละข้อไปหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเอื้ออาทรสูงที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเอื้ออาทรสูง
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเอื้ออาทรปานกลาง

1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความเชื่ออาทิต่ำ
1.00 – 1.49	หมายถึง	ไม่มีความเชื่ออาทิต่ำ

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น คือ

1. แบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา
2. แบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ
3. แบบสอบถามวัดการยอมรับเลี้ยงดู

การพัฒนาแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา จากแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา พุทธของ สุวีรรณ พองอินทร์ (2548) ซึ่งใช้กับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 แบบสอบถามมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 25 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.87 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกข้อคำถามโดยพิจารณาการใช้ภาษาและครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการ จำนวน 20 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับใหม่

หลังจากผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนาไปทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 จำนวน 2 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรมและโรงเรียนวัดจันทร์โน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจริง จำนวน 300 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – total correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.128 - 0.540 จากนั้นคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามจำนวน 17 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.792 หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนามาตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง พบว่าแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนามีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.213 - 0.424 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.718

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึก หรือความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
0. ข้าพเจ้าคิดว่าคำสอนของศาสนาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้					
00. ข้าพเจ้าคิดว่าควรเลือกเชื่อหลักคำสอนเพียงบางข้อเท่านั้น					
000. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาทำให้คนเป็นคนดีได้					

เกณฑ์การให้คะแนน

การให้น้ำหนักคะแนนในการตอบข้อต่าง ๆ ในแต่ละข้อ มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 1 คะแนน
เห็นด้วย	มีค่าน้ำหนัก 4 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	มีค่าน้ำหนัก 3 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	มีค่าน้ำหนัก 2 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าน้ำหนัก 1 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน

นำคะแนนการตอบของแต่ละข้อไปหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีเจตคติต่อศาสนาในระดับสูงที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีเจตคติต่อศาสนาในระดับสูง
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีเจตคติต่อศาสนาในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีเจตคติต่อศาสนาในระดับต่ำ
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีเจตคติต่อศาสนาในระดับต่ำที่สุด

การพัฒนาแบบสอบถามการยึดตัวแบบ

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ จากแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ ของ ชนิธดา เกตุอำไพ (2549) ซึ่งใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบสอบถามมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ จริงมากที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงน้อย ไม่จริง จำนวน 15 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.8999 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามมาปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการ สร้างข้อคำถามเพิ่ม และปรับให้ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ คือ จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริงเลย จำนวน 20 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับใหม่

หลังจากผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบไปทดลองใช้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 จำนวน 2 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรมและโรงเรียนวัดจันทร์ใน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจริง จำนวน 300 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – total correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง -0.257 - 0.598 จากนั้นคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามจำนวน 17 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.831 หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบมาตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง พบว่าแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.258 – 0.694 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.877

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ตรงกับ ความรู้สึกหรือความคิดเห็น ของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
0. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ทำให้มีบุคลิกภาพดี สมควรนำมาเป็นแบบอย่าง					
00. เมื่อรู้สึกไม่พอใจเพื่อน ข้าพเจ้าเดินเข้าไปกตัญญูเพื่อน เหมือนรุ่นพี่ที่ข้าพเจ้าชื่นชอบเคยทำ					
000. หากเพื่อนสนิทมีเรื่องทะเลาะวิวาท ข้าพเจ้าจะเข้าไปร่วมด้วยเสมอ					

เกณฑ์การให้คะแนน

การให้น้ำหนักคะแนนในการตอบข้อต่าง ๆ ในแต่ละข้อ มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
จริงที่สุด	มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 1 คะแนน
ค่อนข้างจริง	มีค่าน้ำหนัก 4 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 2 คะแนน
ปานกลาง	มีค่าน้ำหนัก 3 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 3 คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	มีค่าน้ำหนัก 2 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 4 คะแนน
ไม่จริงเลย	มีค่าน้ำหนัก 1 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน

นำคะแนนการตอบของแต่ละข้อไปหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีการยึดตัวแบบอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีการยึดตัวแบบอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีการยึดตัวแบบอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีการยึดตัวแบบอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีการยึดตัวแบบอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การพัฒนาแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ จากแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบของ พิไลลักษณ์ ทองรอด (2547) ซึ่งใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบสอบถามมีลักษณะ ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ ทำเป็นประจำ ทำเป็นส่วนใหญ่ ทำเป็นบางครั้ง ไม่เคยทำ ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามมาปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ครอบครัวนิยามเชิงปฏิบัติการ สร้างข้อคำถามเพิ่ม และปรับให้ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ คือ จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริงเลย จำนวน 20 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับใหม่

หลังจากผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 จำนวน 2 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนตั้งพิรุฬห์ธรรมและโรงเรียนวัดจันทร์ใน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจริง จำนวน 300 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – total correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.251- 0.654 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.867 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.354 – 0.672 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.907 และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.151 – 0.578 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.779 จากนั้นคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามจำนวน 17 ข้อ หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูมาตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง พบว่าแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.271 – 0.600 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.852 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.200 – 0.551 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.797 และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.425 – 0.752 ค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.933

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ให้ตรงตามสภาพที่เป็นจริงตามความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
0. ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนอย่างไร					
ก. พุดคุยถึงปัญหาการเรียนว่าอย่างไร					
ข. ไม่เคยถามเรื่องการเรียนเลย					
ค. บังคับให้อ่านหนังสือเมื่อมีเวลาว่าง					
00. เวล่านักเรียนทำการบ้านผู้ปกครองจะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร					
ก. ซักถามว่าทำการบ้านได้หรือไม่					
ข. ไม่สนใจว่านักเรียนจะทำการบ้านได้หรือไม่					
ค. ไม่ให้ไปไหนจนกว่าจะทำการบ้านเสร็จ					

เกณฑ์การให้คะแนน

การให้น้ำหนักคะแนนในการตอบข้อต่าง ๆ ในแต่ละข้อ มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
จริงที่สุด	มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 1 คะแนน
ค่อนข้างจริง	มีค่าน้ำหนัก 4 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 2 คะแนน
ปานกลาง	มีค่าน้ำหนัก 3 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 3 คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	มีค่าน้ำหนัก 2 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 4 คะแนน
ไม่จริงเลย	มีค่าน้ำหนัก 1 คะแนน	มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน

นำคะแนนการตอบของแต่ละข้อไปหาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูด้านที่วัดอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูด้านที่วัดอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูด้านที่วัดอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูด้านที่วัดอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูด้านที่วัดอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเครื่องมือการวิจัยทั้ง 4 ฉบับไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มเขตวิภาวดี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 8 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้บริหารโรงเรียน ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปพบผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 9 -13 มิถุนายน พ.ศ. 2551 และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระหว่างวันที่ 23 – 27 มิถุนายน พ.ศ. 2551

3. จัดเตรียมแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัย ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อถึงกำหนดเวลาที่นัดหมายกับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อทำการชี้แจงให้นักเรียนทำแบบสอบถามด้วยความเข้าใจ

4. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเพื่อสำรองข้อมูลไว้ร้อยละ 20 ซึ่งคิดเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 755 คน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผิดพลาดอันเนื่องมาจากการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถามของนักเรียน ซึ่งตรวจสอบได้จากการแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามที่เป็นข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบที่ตอบไม่สอดคล้องกัน ตลอดจนความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ตอบไม่ครบหรือตอบเกิน ดังนั้นหลังจากคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์จึงได้แบบสอบถามจำนวน 629 ฉบับ ซึ่งเท่ากับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่วางแผนไว้

5. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

6. ทำการลงรหัส นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐานและรายงานผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) for Windows Version 11.5 โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดที่รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์
2. กำหนดรหัสสำหรับข้อมูลและตรวจให้คะแนน
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลตัวแปรปัจจัยด้านเพศซึ่งเป็นตัวแปรนามบัญญัติ (Nominal Scale) มาแปลงเป็นอันตรภาคชั้น (Interval Scale) โดยทำเป็นตัวแปรดัมมี่ (Dummy Variable) คือให้ 0 แทนเพศชาย 1 แทนเพศหญิง
4. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของตัวแปรที่ศึกษา
5. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านเพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน กับความเชื่ออาทรรโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test)
6. ทำการวิเคราะห์ การถดถอยของพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta-Weight) โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยการทดสอบค่าที (t-test)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการสุ่มแบบสองขั้นตอน โดยใช้สูตรกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ .95 (มยุรี ศรีชัย.2538: 105)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^K \frac{N_g^2 S_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{Z_{\alpha/2}^2} + \sum_{g=1}^K N_g S_g^2}$$

เมื่อ	n	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N_g	แทน จำนวนสมาชิกจากประชากรในแต่ละชั้น
	S_g^2	แทน ความแปรปรวนของประชากรในแต่ละชั้น
	N	แทน จำนวนสมาชิกทุกชั้นรวมกัน
	e	แทน ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า
	k	แทน จำนวนชั้นที่ประชากรถูกแบ่งออก
	W_g	แทน จำนวนสมาชิกในแต่ละชั้นส่วนของประชากร

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สูตรของโรวินลลีและแฮมเบลตัน (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 248-249 ; อ้างอิงมาจาก Rovinelli and Hambleton. 1977) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1

$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item analysis) เพื่อตรวจสอบหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม ในการหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามรายข้อ (Item) โดยหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้อที่เหลือทั้งหมด โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 84) ดังนี้

$$r = \frac{S_{xy}}{S_x S_y}$$

เมื่อ r แทน ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

S_{xy} แทน ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนรายข้อ
กับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ที่เหลือ

S_x แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรายข้อ

S_y แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวมข้ออื่นๆ ที่เหลือ

2.3 การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (ลัวัน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 200; อ้างอิงจาก Cronbach. 1951) ดังสูตร

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	S_i^2	แทน คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.2 การประมาณค่าเฉลี่ยประชากร (สุชาดา กิระนันท์. 2542: 47)

$$\left(\bar{X} - Z_{\frac{\alpha}{2}} S_{\bar{X}}, \bar{X} + Z_{\frac{\alpha}{2}} S_{\bar{X}} \right)$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	$Z_{\frac{\alpha}{2}}$	แทน ค่าสถิติที่ ณ ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ α
	$S_{\bar{X}}$	แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย

3.3 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้สูตรสหสัมพันธ์ (Pearson Product – Moment Correlation Coefficient (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2546 : 314)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน ตัวแปร X กับตัวแปร Y
	$\sum X$	แทน ผลรวมของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน ผลรวมของคะแนน Y
	$\sum X^2$	แทน ผลรวมของ X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน ผลรวมของ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน ผลรวมของผลคูณระหว่าง X กับ Y ทุกคู่
	N	แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3.4 การทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้ t-test
(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 250)

$$t = r \sqrt{\frac{N-2}{1-r^2}} \quad ; df = N-2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าจากการแจกแจงแบบ t
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3.5 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Kerlinger and Pedhazur. 1973 : 75)

$$R_{y.1,2,\dots,k} = \sqrt{\beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + \dots + \beta_k r_{yk}}$$

เมื่อ	$R_{y.1,2,\dots,k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่าง ตัวแปรอิสระ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม Y
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k ในรูปคะแนนมาตรฐาน
	$r_{y1}, r_{y2}, \dots, r_{yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม

3.6 การทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (ล้วน สายยศ และ
อังคณา สายยศ. 2540 : 250)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1-R^2) / (N-k-1)} \quad ; \quad df_1 = k, df_2 = N-k-1$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าจากการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

3.7 การหาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 346)

$$\beta_i = b_i \frac{S_i}{S_y}$$

- เมื่อ β_i แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ i ในรูปคะแนนมาตรฐาน
 b_i แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ i ในรูปคะแนนดิบ
 S_i แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ i
 S_y แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม Y

3.8 การทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรือค่าน้ำหนักความสำคัญ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 346 อ้างอิงจาก Hay. 1994) ด้วยวิธี Enter

$$t_i = \frac{b_j}{SE_{b_j}} ; df = N-K-1$$

- เมื่อ t_i แทน ค่าการแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญตัวที่ i
 b_j แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนดิบ
 SE_{b_j} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญ
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
 K แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

X_1	แทน	เพศ
X_2	แทน	เจตคติต่อศาสนา
X_3	แทน	การยึดตัวแบบ
X_4	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
X_5	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน
X_6	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
Y	แทน	ความเอื้ออาทร
N	แทน	จำนวนข้อ
K	แทน	คะแนนเต็มของข้อข้อของแบบวัด / แบบสอบถาม
M	แทน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r_{xy}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of freedom)
SS	แทน	ผลบวกของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกของคะแนนยกกำลังสอง (Mean square)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	กำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของตัวแปรปัจจัยในรูปคะแนนมาตรฐาน
SE_b	แทน	ค่าความคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงของที (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงของเอฟ (F - distribution)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของตัวแปร ได้แก่ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และความเชื่ออาทรร

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความเชื่ออาทรร

3. ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบปกติ (Enter)

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความเชื่ออาทรร ค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F – test)

3.2 คำนำน้หนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของคำนำน้หนักความสำคัญ พหุคูณ โดยใช้การทดสอบค่าที (t – test)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของตัวแปร ได้แก่ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และความเชื่ออาทรร

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนน้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนของเจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และความเชื่ออาทรร มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานและการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของตัวแปรปัจจัย กับความเอื้ออาทร ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ตัวแปร	N	k	M	S	ผลการประมาณ ค่าเฉลี่ยประชากร	การแปล ความหมาย
เจตคติต่อศาสนา (X_2)	17	5	3.488	0.376	3.459 - 3.518	ปานกลาง
การยึดตัวแบบ (X_3)	17	5	2.200	0.698	2.145 - 2.254	น้อย
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_4)	17	5	4.175	0.591	4.129 - 4.221	มาก
การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (X_5)	17	5	3.073	0.671	3.020 - 3.125	ปานกลาง
การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (X_6)	17	5	1.913	0.852	1.847 - 1.980	น้อย
ความเอื้ออาทร (Y)	38	5	3.530	0.578	3.485 - 3.575	สูง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง มีการยึดตัวแบบอยู่ในระดับน้อย มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก มีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันอยู่ในระดับปานกลาง มีการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยอยู่ในระดับน้อยและความเอื้ออาทรอยู่ในระดับสูง

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความเอื้ออาทร

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรปัจจัย ได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับความเอื้ออาทร มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัย กับ ความเอื้ออาทร ปรากฏผลดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความเอื้ออาทร

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y ₃
เพศ (X ₁)	1.000	-0.009	-0.169**	0.183**	0.008	-0.257**	0.256**
เจตคติต่อศาสนา (X ₂)		1.000	0.103**	0.243**	0.167**	0.159**	0.361**
การยึดตัวแบบ (X ₃)			1.000	-0.285**	0.172**	0.518**	-0.104**
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X ₄)				1.000	0.120**	-0.402**	0.484**
การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (X ₅)					1.000	0.277**	0.137**
การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (X ₆)						1.000	-0.142**
ความเอื้ออาทร (Y)							1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างปัจจัยได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อยู่ระหว่าง -.009 ถึง .518 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุดคือ การยึดตัวแบบ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (.518) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกน้อยสุดคือ เพศและการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (.008) สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบสูงสุด คือการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (-.402) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบน้อยที่สุดคือ เพศและเจตคติต่อศาสนา (-.009) สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างปัจจัยได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับตัวแปรตามความเอื้ออาทร มีค่าอยู่ระหว่าง -.104 ถึง .484 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุดคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (.484) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองมาได้แก่เจตคติต่อศาสนา (.361) เพศ (.256) การอบรมเลี้ยงดู

แบบเข้มงวดกวาดขัน (.137) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (-.142) และการยึดตัวแบบ (-.104) สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

และหากพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยแต่ละปัจจัย พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง -0.009 ถึง 0.518 และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 13 คู่ แสดงว่าอาจมีตัวแปรปัจจัยบางส่วนที่วัดคุณลักษณะซ้ำกันอยู่ ซึ่งการที่ตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงอาจส่งผลให้เกิดปัญหา multicollinearity ได้ ผู้วิจัยจึงทำการตรวจสอบค่า Variance Inflation Factor (VIF) เพื่อตรวจสอบปัญหาดังกล่าว พบว่า มีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.085 – 1.792 ซึ่งมีค่าไม่สูงนัก จึงไม่น่าจะเกิดปัญหา multicollinearity อย่างรุนแรง เพราะถ้าค่า VIF มีค่ามากกว่า 10 อาจพิจารณาได้ว่ามีขนาดมากพอที่จะสงสัยได้ว่าเกิดปัญหา multicollinearity (วิรัช พานิษฐวงศ์. 2545 : 166)

3. ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบปกติ (Enter)

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความเอื้ออาทร คำกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F – test) ปรากฏผลดัง ตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความเอื้ออาทร ของนักเรียนช่วง
ชั้นที่ 2

แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F
การถดถอย	6	70.111	11.685	51.975**
ส่วนที่เหลือ	622	139.841	.225	
รวม	628	209.952		
R = .578		R ² = .334	F=51.975**	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัย ได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวาดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย กับความเอื้ออาทร

มีค่าเท่ากับ .578 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความเอื้ออาทร มีค่าเท่ากับ .334 ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเอื้ออาทรได้ ร้อยละ 33.40

3.2 คำนำนัยสำคัญของตัวแปรปัจจัย และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่านำนัยสำคัญของพหุคูณ โดยใช้การทดสอบค่าที (t – test) ปรากฏผลดัง ตาราง 6

ตาราง 6 คำนำนัยสำคัญของสัมพัทธ์ และค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความเอื้ออาทร ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

ตัวแปร	β	$\beta\%$	ลำดับที่	b	SE _b	t	P
เพศ (X ₁)	0.190	21.44	3	0.221	0.190	5.580**	0.000
เจตคติต่อศาสนา (X ₂)	0.262	29.57	2	0.402	0.262	7.405**	0.000
การยึดตัวแบบ (X ₃)	0.000	0.00	6	0.000	0.000	-0.012	0.990
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X ₄)	0.383	43.23	1	0.375	0.383	9.712**	0.000
การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (X ₅)	0.044	4.97	4	0.038	0.044	1.240	0.216
การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (X ₆)	0.007	0.79	5	0.005	0.007	0.171	0.864

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า คำนำนัยสำคัญของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนาและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางบวกต่อความเอื้ออาทรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปร การยึดตัวแบบ, การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ส่งผลต่อความเอื้ออาทรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาคำนำนัยสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความเอื้ออาทรสูงสุด คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีค่านำนัยสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.383 รองลงมา คือ เจตคติต่อศาสนา และเพศ มีค่านำนัยสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.262 และ 0.190 ตามลำดับ นั่นคือ การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและมีเจตคติต่อศาสนาในระดับสูง รวมทั้งมีเพศเป็นหญิง มีแนวโน้มส่งผลต่อความเอื้ออาทรของนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับสูง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสาระสำคัญในภาพรวมของการวิจัยในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น บทสรุปย่อการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยชื่อเรื่อง ความมุ่งหมายของการศึกษา ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากนั้นจะเป็นการนำเสนอการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะตามลำดับต่อไปนี้

สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มวิภาวดี สังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2551 จำนวน 8 โรงเรียน และมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 629 คน จำแนกเป็นนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 208 คน นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 207 คน นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 214 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยแบบวัดความเอื้ออาทร แบบวัดเจตคติ ต่อศาสนา แบบวัดการยึดตัวแบบ และแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีค่า ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.920, 0.718, 0.877, 0.852, 0.797, 0.933 ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำแบบวัดเกี่ยวกับความเอื้ออาทรทั้ง 4 ฉบับ คือ แบบวัดความเอื้ออาทร แบบวัดเจตคติต่อศาสนา แบบวัดการยึดตัวแบบ และแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวด แบบปล่อยปละละเลย ดำเนินการเก็บข้อมูลกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนน แบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านเพศ เจตคติต่อ ศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขึ้น กับความเอื้ออาทรโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

พหุคูณ (Multiple Correlation) ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้การทดสอบทดสอบค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาค่าน้ำหนักความสำคัญ (Beta-Weight) โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยการใช้การทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างปัจจัยได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อยู่ระหว่าง -.009 ถึง .518 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุดคือ การยึดตัวแบบ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (.518) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกน้อยสุดคือเพศ และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (.008) สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบสูงสุด คือการอบรมแบบประชาธิปไตยและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (-.402) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบน้อยที่สุดคือเพศกับเจตคติต่อศาสนา (-.009) สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างปัจจัยได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกับตัวแปรตามความเชื่ออาทรมีค่าอยู่ระหว่าง -.104 ถึง .484 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุดคือ การอบรมแบบประชาธิปไตย (.484) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองมาได้แก่เจตคติต่อศาสนา (.361) เพศ (.256) การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (.137) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (-.142) และการยึดตัวแบบ (-.104) สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความเชื่ออาทรมีค่าเท่ากับ .58 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 51.96$) ค่าความผันแปรร่วมกัน 33.40% ซึ่งสรุปได้ว่าตัวแปรในกลุ่มตัวแปรอิสระกับความเชื่ออาทรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน พบว่า ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความเอื้ออาทรสูงสุด คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.383 รองลงมา คือ เจตคติต่อศาสนา และเพศ มีค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.262 และ 0.190 ตามลำดับนั้น คือ นักเรียนเพศหญิง นักเรียนที่มีเจตคติต่อศาสนาและได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยสูง มีแนวโน้มส่งผลต่อความเอื้ออาทรในระดับสูง

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter) ประกอบด้วยตัวแปรปัจจัย ได้แก่ เพศ, เจตคติต่อศาสนาและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางบวกต่อความเอื้ออาทร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรการยึดตัวแบบ, การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ส่งผลต่อความเอื้ออาทรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ เจตคติต่อศาสนา การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน กับตัวแปรตามความเอื้ออาทร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ที่ตั้งไว้ว่า ปัจจัยด้านเพศ เจตคติต่อศาสนา การยึดตัวแบบ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความสัมพันธ์กับความเอื้ออาทรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้การพัฒนาเด็กจากการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการเพื่อเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ตามที่ยูวดี เทียรทประสิทธิ์ (2536 : 72) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู คือการกระทำที่บิดา มารดาหรือผู้เลี้ยงดูแสดงออกทั้งกาย วาจา ต่อเด็กอันเป็นผลให้เด็กมีร่างกาย และพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางการพัฒนาของชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิไลลักษณ์ ทองรอด (2547 : 85) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และความเอื้ออาทรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สุมาลี วงษ์สุวรรณ (2546 : 39) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้ออาทร ผลปรากฏว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับบิดามารดา หรือผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้าน

ความเชื่อเพื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเพ็ญพร ทองคำสุก (2550 : 68) ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลกับความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตย พบว่า เพศและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. จากผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความเชื่ออาทร สามารถอภิปรายตามลำดับดังนี้

เพศส่งผลทางบวกต่อความเชื่ออาทร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมนึก แกะระหัน (2541 : 71) ที่พบว่าทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรม อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเรียนรู้และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทั้งที่บ้านและโรงเรียนและในงานวิจัยยังพบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกัน โดยนักเรียนหญิงจะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสุดา ดิษยวรรณะ (2534 : 104) ที่พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงจะมีรูปแบบพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกัน

เจตคติต่อศาสนาส่งผลทางบวกต่อความเชื่ออาทร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวีวรรณ พองอินทร์ (2548 : 105-106) ที่กล่าวไว้ว่า นักเรียนที่มีเจตคติต่อศาสนาอยู่ในระดับสูงมีความคิดไตร่ตรองมากกว่านักเรียนที่มีเจตคติต่อศาสนาต่ำ อาจเนื่องมาจากบุคคลใดที่มีเจตคติต่อศาสนาสูงย่อมมีความเชื่อ มีศรัทธาและยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน และนำคำสอนของศาสนาไปปฏิบัติ โดยทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจนทำให้จิตใจมีความเมตตา กรุณา เชื่ออาทรต่อผู้อื่น

การยึดตัวแบบส่งผลทางลบต่อความเชื่ออาทร ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้เกิดจากความผิดพลาดของผู้วิจัยที่ขาดการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจึงทำให้เกิดผลที่คลาดเคลื่อน เพราะแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบที่พัฒนาจากชนิตา เกตุอำไพ (2549) ศึกษาเกี่ยวกับการยึดตัวแบบด้านความก้าวร้าวซึ่งไม่ตรงตามคำนิยามศัพท์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งผลทางบวกต่อความเชื่ออาทร สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญชร แก้วส่อง (2522 : 402-403) ที่พบว่า วัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีพัฒนาการทางจริยธรรมและมีความเชื่ออาทรต่อผู้อื่นสูงกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น สุชีรา บุญทัน (2541 : 77-82) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมี

ความสัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่มีความสำคัญ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อการมีชีวิตที่ดีของเด็ก ดังที่ เฮอร์ลอค (Hurlock. 1964 : 402-403) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการปฏิบัติของบิดามารดาต่อเด็กอย่างยุติธรรม มีความอดทน ไม่ตามใจและเข้มงวดจนเกินไป ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของบุตรให้ความร่วมมือแก่บุตรให้ความร่วมมือแก่บุตรตามโอกาสและ วราภรณ์ รักวิจัย (2528 : 14-17) กล่าวว่าโดยสรุปถึงลักษณะของเด็กที่เกิดจากการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ไว้ดังนี้ เป็นคนเปิดเผย รับผิดชอบ กล้าแสดงออก แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ รู้จักใช้เหตุผล ซึ่งจากข้างต้นอาจสรุปได้ว่า คุณลักษณะดังกล่าวเป็นตัวหล่อหลอมให้เด็กเกิดพฤติกรรมความเอื้ออาทร

การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันส่งผลทางบวกต่อความเอื้ออาทร ทั้งนี้ เฮอร์ลอค (ดาวณา กิตติสาร. 2546 : 23 : อ้างอิงจาก Hurlock. 1984 : 402 – 403) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเป็นการอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยพ่อแม่ผู้ปกครองบังคับบุตรให้ทำตามความต้องการของตน ซึ่งบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองที่สำคัญตามที่ สุชีรา บุญทัน (2541 : 12) ระบุไว้ส่วนหนึ่งได้แก่ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็ก สอดคล้องกับ กนิษฐา หมั่นกิจการ (2550 : 49) ที่ระบุว่าบทบาทการสั่งสอนทางคุณธรรมจริยธรรม และการปฏิบัติตนของพ่อแม่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีจะส่งผลในการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็กได้

การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยส่งผลทางบวกต่อความเอื้ออาทร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดิษฐ์ เอกทัศน์ (2527 : 36 – 37) ที่ศึกษาความเป็นไปได้ในบ้านที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพและพฤติกรรมการแสดงออก พบว่า การทอดทิ้งปล่อยปละละเลยทำให้เด็กเป็นคนขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ก้าวร้าว เจ้าอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ มะลิ อุดมภาพ (2538 : 7) ที่กล่าวว่า พ่อแม่ที่อบรมเลี้ยงดูบุตรแบบปล่อยปละละเลยจนทำให้เด็กรู้สึกว่ามันไม่ได้รับการเอาใจใส่ ขาดความอบอุ่น จะทำให้เด็กกลายเป็นคนชอบใช้อารมณ์

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความเอื้ออาทร คือ เพศ เจตคติต่อศาสนา การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนพัฒนาความเอื้ออาทร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ด้านเพศ ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องควรชี้แนะ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับความเชื่ออาหารกับนักเรียนให้เหมาะสมกับเพศ

1.2 ด้านเจตคติต่อศาสนา ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดความเชื่อถือและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ

1.3 ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็กพร้อมสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาด้านพฤติกรรมความเชื่ออาหารให้สูงขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น ระดับช่วงชั้น เขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาและทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่ออาหารของกลุ่มตัวอย่างอื่น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่ออาหารจำแนกตามคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น การตอบสนองความต้องการของผู้อื่น สัมพันธภาพระหว่างบุคคลและการมุ่งประโยชน์ส่วนรวมด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression : MMR)

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนิษฐา หมั่นกิจการ. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และ
ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2526). แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2546). รายงานวิจัยเรื่องดัชนีชี้วัดความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อสังคมไทย โดยใช้
เทคนิคเดลฟาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมศาสนา. (2521). ศีลธรรมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- . (2523). คู่มือครูจริยศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กฤษณา ศักดิ์ศรี. (2530). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : นิยมวิทยา.
- กองวิจัยทางการศึกษา, กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษา
สภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่นำไปสู่ความสมานฉันท์และเอื้ออาทร
ต่อกัน กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาบแก้ว พงษ์อุดม. (2524). พัฒนาการด้านการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์และการคิดหาเหตุผล
เชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- งามตา วนินทานนท์. (2534). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2535). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารในครอบครัวเพื่อเสริมสร้างเด็กและ
เยาวชน. ประมวลบทความฉบับพิเศษ พ.ศ.2525-2535. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารุวรรณ พานทอง. (2536). การเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
นเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

- ชนิธดา เกตุอำไพ. (2549). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการกำกับตนเองในการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดชุมพร*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชม ภูมิภาค. (2525). *บทความวิทยุกระจายเสียง การศึกษาเพื่อคุณธรรม*. กรุงเทพฯ : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย.
- ชูชาติ ตีรรมย์. (2546). *พฤติกรรมเอื้ออาทรของญาติผู้ดูแลในครอบครัว ความต้องการความเอื้ออาทรและการรับรู้พฤติกรรมเอื้ออาทรของวัยรุ่นที่ติดสารเสพติด*. วิทยานิพนธ์พยาบาล ศาสตรมหาบัณฑิต คณะพยาบาล. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตรการพิมพ์.
- ไชยวัฒน์ กบิลกาญจน์. (2540). *ศีล 5 เรื่องน่ารู้*. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2528, พฤษภาคม-สิงหาคม). *การวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม วัดผลการศึกษา 7(9) : 61-64 ;*
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; และเพ็ญแข ประจันปัจฉิน. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2528). *จริยธรรมของเด็กไทย*. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; อรพินทร์ ชูชม ; และงามตา วณินทานนท์. (2528). *ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 32. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดาวงภา กิตติสาร. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเจ้าพระยา โดยวิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนีย์ เหมะธูลิน. (2534). *การพัฒนาแบบวัดความเอื้อเพื่อพ่อแม่และเสียสละสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีชัย วิริยะโกศล. (2541). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 1*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระพร อุวรรณโณ. (2537). *จิตวิทยาสังคม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธีรฤทธิ เอกะกุล. (2542). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการวัดเจตคติ. อุบลราชธานี : ภาควิชาการ
ทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นพมาศ ธีระเวคิน. (2534). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิภาพรณ แก่นคง. (2532). การศึกษาความสามารถในการวิเคราะห์ของตนเองและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนในวิชาจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยวิธี
แบบไตรสิกขา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บัญญัติ แก้วส่อง. (2522). การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและ
ชนบทที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน. ปรินญานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผล
การศึกษา (หน่วยที่ 3). กรุงเทพฯ : ธนัการพิมพ์.
- ประดินันท์ อุปรมัย. (2530). “การพัฒนาความรับผิดชอบของเด็ก” เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนา
พฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 6-10. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประดิษฐ์ เอกทัศน์. (2527). ผลของการบำบัดแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ที่มีต่อพฤติกรรมไม่เอา
ใจใส่การเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาศน์ อวยชัย. (2547). อยู่อย่างมีความสุขในวัยชรา. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. (2527). พระราชวรเมธี (ประยุทธ์ ปยุตโต). กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2530). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสุดา ดิษยวรรณนะ. (2534). พฤติกรรมการแสดงออกตามทฤษฎีของดิโจวานนิกกับการอบรมเลี้ยงดู
และลักษณะทางชีวสังคมบางประการของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระชาย วรธัมโม; และพระไพศาล วิสาโล. (2547). ฉลาดทำบุญ รวมเรื่องน่ารู้ คู่มือทำบุญให้ถูกวิธี.
พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เมตตาพร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). ธรรมะฉบับเรียนลัด. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.

พระมิตฺตโช โควสโก. (2548). *สันโดษ เคล็ดลับของความสุข*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : เพ็ญฟ้า.

พระพรหมคุณภรณ์. (2548). *ธรรมานุชิต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระไพศาล วิสาโล. (2543). *สรรพนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ*. ปรีดี พนมยงค์.

สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก.

พระศรีวิสุทธิกวี. (2527). *การพัฒนาจิต*. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.

พระสุธีโว ภิกขุ. (2526). *หลักพุทธศาสนา*. สมาการศึกษาามกุฏมหาววิทยาลัย : มหาวิทยาลัย

พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย.

พิไลลักษณ์ ทองรอด. (2547). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณธรรม*

จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

กรุงเทพฯ. กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพ็ญทิพย์ ชัยพัฒน์ และคณะ. (2525). *จิตวิทยาวัยรุ่นและการศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

รามคำแหง.

เพ็ญพร ทองคำสุก. (2550). *ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามวิถี*

ชีวิตประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

ไพโรจน์ เตชะวิวัฒนาการ. (2538). *เกณฑ์ตัดสินความดีในพุทธปรัชญาเถรวาทเปรียบเทียบกับปรัชญา*

ของคานท์. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา.

พาริดา อิบราฮิม. (2532). *ด้วยรักและศรัทธา*. ม.ป.ท. ม.ป.พ.

มยุรี ศรีชัย. (2538). *เทคนิคการสู่มตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ : วิเจพรีนติ้ง.

มะลิ อุดมภาพ. (2538). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความภาคภูมิใจ*

ในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา)

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มานิต มานิตเจริญ. (2538). *พจนานุกรมไทย*. กรุงเทพฯ. รวมสาส์น จำกัด.

ยุวดี เทียมประสิทธิ์. (2536). *การพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา

การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัตนา บำรุงญาติ. (2532). *ผลการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*

โดยการใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และการใช้แถบเสียงนิทาน. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2526). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ :

อักษรเจริญทัศน์.

รุจิรี ภู่อารยะ และคณะ. (2541). แบบเรียนแนวหน้าพัฒนากระบวนการ สอน.6. กรุงเทพฯ :

อักษรเจริญทัศน์.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิควัดการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :

สุวีริยาสาสน์.

----- . (2539). เทคนิควัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

----- . (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

วราภรณ์ รักวิจัย. (2528). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

----- . (2529). ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ และคนอื่น ๆ. (2526). การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูพัฒนาการทางร่างกายและ
ความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วินัดดา ปิยะศิลป์. (2540). การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี.

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ. (2538). แนวการสอนแบบเรียนมาตรฐาน ฉบับพิเศษเน้นกระบวนการ สอน.
6. กรุงเทพฯ : ประสานมิตร.

วิรัช พานิชวงค์. (2545). การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis). กรุงเทพฯ : ภาควิชา
สถิติประยุกต์ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

วุฒิชัย ฉายวงศ์ศรีสุข. (2536). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะด้านจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริรัช อินสุข. (2549). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาเคมีแบบบูรณาการเพื่อพัฒนา
ความเอื้ออาทรของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในวิทยาลัยพยาบาล
บรมราชชนนี พุทธชินราช. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://learners.in.th>
วันที่สืบค้น 20 เมษายน 2550.

ศิริอร นพกิจ. (2545). เอกลักษณ์แห่งตน การอบรมเลี้ยงดู และจิตลักษณะบางประการของนักเรียนที่
มีพฤติกรรมปกติและนักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยา
พัฒนาการ) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2543). ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.

- สนวน สีโทวลิต. (2528). การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความเมตตาคุณาระดับนักศึกษาพยาบาล. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- สมนึก แกะหั่น. (2541). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคำชะอี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2539). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิวลี ศิริไล. (2539). จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์.
- สุชาดา กิระนันท์. (2542). ทฤษฎีและวิธีการสำรวจตัวอย่าง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.
- สุชีรา บุญทัน. (2541). ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญู กตเวที ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดขอนแก่น. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดาวรรณ เครือพานิช. (2545). รายงานการติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ครุสภา.
- สุพัทธา สุภาพ. (2531). ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2540). การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี.
- สุมาลี วงษ์สุวรรณ. (2546). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนกุหลาบวัฒนา เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรดี อำนวยศิริสุข. (2534). การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวีวรรณ ฟองอินทร์. (2548). การศึกษาพัฒนาการการคิดไตร่ตรองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีการอบรมเลี้ยงดูและระดับเจตคติต่อพุทธศาสนาต่างกัน ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- โสภา (ชูพิชัยกุล) ขปิ่นมณี. (2542). พัฒนาการทางเลือกที่คุ้มค่าในยุคสังคมวิกฤต. กรุงเทพฯ : สภาพิมพ์.

- อมร สุวรรณนิมิตร. (2543). *รูปแบบความเอื้ออาทรในสังคมไทย : กรณีศึกษาสังคมชนบทอีสาน*.
กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ. (2532). *องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น*.
รายงานการวิจัยฉบับที่ 48. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Bandura, A. (1977). *"Social Learning Theory."* Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- Barnhart, Deborah A.; et.al. (1994). *Jean Watson: Philosophy and Science of Caring. In
Nursing Theorists and Their Work*. Marriner-Tommy, A. Editor. 3rd ed. pp.148-161.
St. Louis: Mosby.
- Battistich, V. (1997). *The relationship between students' sense of their school as a
community and their involvement in problem behaviors*. American Journal of
Public Health.
- Bosworth, K. (1995). *Caring for others and being cared for : students talk caring in school*.
Phi Delta Kappan.
- Chang, Fon-Yean. (1994). *"The Development of a Test of Teacher's Moral Reasoning,"*
Dissertation Abstracts International. 54(10): 3702-A; April.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw – Hill, Inc.
- Hoffman, Martin L. (1970). *"Moral Development," in Carmichael's Manual of Child
Psychology*. New York : John Willey and Sons, Inc.
- Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. New York: McGraw – Hill.
- Kerlinger, Fred n. & Elazer, Pedhazur J. (1973). *Multiple Regression in Behavioral
Research*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Korte, C., and Kerr,N. (1975). *"Response to Altruistic Opportunities in Urban and
Nonurban Seetings,"* Journal of Social Psychology, 95 : 183-184.
- Larkin, M., & Bulach, C.R. (2001). A comparison of caring behaviors for special education
teachers versus regular education teacher. Eastern Educational Research
Association Conference.

- Latane, B. and J.M. Darley. (1968). "Group Inhibition of Bystander Intervention in Emergencies," *Journal of Personality and Social Psychology*, 10 : 215-221.
- (1970). *The Unresponsive by Stander: Why Doesn't the Help?* New York: Appleten- Century-Crofts.
- Leininger, M.H. (1991). *Culture care diversity and universality: A theory of nursing*. New York : NLN Pub.
- London, P. (1970). "The Rescuers: Motivational Hypotheses about Christians Who Saved Jews from the Nazis in J. Macaulay & L. Berkowitz (Eds.)" *Altruism and Helping Behavior: Social Psychological Studies of Some Antecedents and Consequences* (pp.241-250). New York: Academic Press.
- McFarlane, I. (1976). *A charter for caring, Journal of Advanced Nursing*.
- McKenna, R.H. (1976). "Good Samaritanism in Rural and Urban Settings: A noncreative Comparison of Helping Behavior of Clergy and Control Subjects," *Representative Research in Social Psychology*. 7:58-65.
- Moos, Rudolf H., & Bernice S. Moos. (1968). *A Social Climate : Family Envelopment Scale*. California ; Consulting Psychologist Press.
- Morse, Janice. et.al. (1990, Spring). *Concepts of Caring and Caring as A Concept*. *Advances in Nursing Science*. 13(1): 1-14.
- Reall, Michael John. (1993). *The Relationship of Cognitive Moral Development, Moral Reasoning, and Moral Conduct of Business Students in a Competitive Environment*. Dissertation Abstracts International.
- Roach, Simone. (1997). *A Global Agenda for Human Caring. In The Proceedings of The 7th Asian Regional Conference of CICIAMS; Caring A Path to Health and Healing*. The Academics Committee of CNG of Thailand. Editor. 9-13 November, 1997. Bangkok : The Catholic Nurses' Guild of Thailand.
- Rosenhan, D. (1970). "The Natural Socialization of Altruistic Autonomy. In J. Macaulay & L. Berkowitz (Eds.)" *Altruism and Helping Behavior : Social Psychological Studies of Some Antecedents and Consequences*.

- Sanchez, Newman Brain. (1993). *The Stagers of Moral Reasoning Exhibited by Selected Georgia School Administrators as Measured by the Defining Issues Test*. Dissertation Abstracts International.
- Sears, R.R., E.E. Maccoby and Levin. (1957). *Pattern of Child Rearing*. New York : Peterson and Company.
- Watson, Jean. (1985). *Nursing : Human Science and Human care : The Theory of Nursing*. New York : National League for Nursing.
- . (1988). *Nursing : Human science and human care a theory of nursing*. New York : National League for Nursing.
- . (1997, Spring). *The Theory of Human Caring : Retrospective and Prospective*. Nursing Science Quarterly. 10 (1) : 49-52.
- . (2005). *Watson's Caring Theory*. (Online). Available : <http://www2.edu/son/caring/content/wct.asp>. Retrieved May 11, 2005.
- Wilkinson, Jill D.; et al. (1997). *Psychology in counseling and therapeutic practice*. England : John Wiley & Sons Ltd.
- Zimbardo, Philip G.; & Gerrig, Richard J. (1996). *Psychology and Life*. 14th ed. New York : Harper Collins College Publishers.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคุณภาพของเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาคูณภาพของเครื่องมือ

1. ดร.ละเอียด รัชส์เผ่า	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. พันโทหญิง ดร.วาสนา นัยพัฒน์	รองหัวหน้าภาควิชาความรู้พื้นฐาน
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก
3. อาจารย์สมกิจ กิจพูนวงศ์	สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ดร.ชลาลัย นิมิบุตร	รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระราชานุวัตรบำเพ็ญ
สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
5. นางสาวสกาวัฒน์ จรุงนันทกาล	นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการทดสอบและ
วัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามวัดความเชื่ออาทร

คำชี้แจง

ผู้วิจัยขอความร่วมมือนักเรียนในการทำแบบสอบถาม ซึ่งจะนำไปใช้สำหรับการวิจัย แบบสอบถามนี้มีจำนวน 38 ข้อ แต่ละข้อเป็นข้อความเกี่ยวกับความเชื่ออาทร

ขอให้นักเรียนตั้งใจทำแบบวัด โดยอ่านและพิจารณาข้อความแล้วตอบให้ตรงตามการกระทำ ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด **สิ่งที่นักเรียนตอบนั้นจะไม่มีคำตอบที่ผิดหรือถูกแต่อย่างใด และในการทำแบบวัดนี้ไม่จำกัดเวลาในการทำ**

ผู้วิจัยขอรับประกันว่าผลการตอบของนักเรียนจะไม่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนหรือโรงเรียน ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น การตอบของนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

วิธีตอบแบบวัด

ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ตรงกับ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อความ	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
0. ข้าพเจ้าจะตั้งใจฟังเมื่อเพื่อนมีเรื่องมาบอกเล่าหรือซักถามด้วยความเต็มใจ		✓			

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นางศศิพิมล วังรัตนกร

นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

ตอนที่ 2 แบบวัดความความเอื้ออาทร

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1. เมื่อเพื่อนได้รับความเดือดร้อนข้าพเจ้าจะรีบช่วยเหลือ					
2. เมื่อเพื่อนลืมนำอุปกรณ์การเรียนมาโรงเรียน ข้าพเจ้าจะให้เพื่อนยืมด้วยความเต็มใจ					
3. เมื่อเห็นครูหัวของหนักมา ข้าพเจ้าจะรีบไปช่วยครูถือของด้วยความเต็มใจ					
4. เมื่อเพื่อนไม่สบาย ข้าพเจ้าอาสาพาเพื่อนไปห้องพยาบาล					
5. เมื่อข้าพเจ้าเห็นน้องอนุบาลลืมนของทิ้งไว้ ข้าพเจ้าจะนำไปให้ครูเพื่อประกาศหาเจ้าของ					
6. เมื่อเพื่อนทำของหาย ข้าพเจ้าจะช่วยเพื่อนหาของที่หาย					
7. ข้าพเจ้าช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านบ้าง เพราะไม่อยากให้ท่านเหนื่อยเกินไป					
8. เมื่อเห็นน้องอนุบาลเดินหลงทาง ข้าพเจ้าจะพาน้องไปหาคุณครู					
9. ข้าพเจ้าช่วยจดการบ้านให้เพื่อนที่ไม่มาโรงเรียน					
10. เมื่อเพื่อนไม่สบายข้าพเจ้าจะช่วยทำความสะอาดห้องเรียนแทนเพื่อน					
11. ข้าพเจ้าจะตั้งใจฟังด้วยความเต็มใจเมื่อเพื่อนมีเรื่องมาบอกเล่า					
12. เมื่อเพื่อนทำการบ้านไม่ได้ข้าพเจ้าจะช่วยสอนการบ้านให้เพื่อนทันที ที่เพื่อนขอร้องให้ช่วยอธิบาย					
13. เมื่อเพื่อนหิวข้าพเจ้าจะช่วยเป็นเพื่อนไปรับประทานอาหารที่โรงอาหาร					
14. เมื่อผู้ปกครองมาถามทางไปห้องน้ำ ข้าพเจ้าพาผู้ปกครองไปส่งที่ห้องน้ำ					

/มีต่อ หน้า 3....

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
15. เมื่อเพื่อนเกิดอาการท้อแท้เพราะทำข้อสอบได้คะแนนน้อย ข้าพเจ้าจะพูดให้กำลังใจและช่วยติววิชาที่ข้าพเจ้าถนัดให้เพื่อนใน วิชาถัดไป					
16. เมื่อครูขออาสาสมัครช่วยรวบรวมการบ้านไปส่ง ข้าพเจ้าจะรับ อาสาทำให้					
17. เมื่อพ่อแม่ทำงานกลับมาเหนื่อย ๆ ข้าพเจ้าจะรีบนำนํ้ามาให้ พ่อแม่ดื่ม					
18. ข้าพเจ้าให้เพื่อนยืมเงิน เมื่อเพื่อนมาขอยืมเงินเป็นค่ารถกลับบ้าน					
19. เมื่อพ่อเหนื่อยจากการทำงานเรียกให้ไปนวด ข้าพเจ้ารีบไปนวด ให้พ่ออย่างเต็มที่					
20. เมื่อครูขอความร่วมมือให้นักเรียนมาช่วยขัดพื้นในวันหยุด ข้าพเจ้าจะมาช่วยงานครูอย่างเต็มที่					
21. เมื่อเห็นคุณครูไม่สบาย ข้าพเจ้าจะซักถามอาการไม่สบายของ คุณครูด้วยความห่วงใย					
22. เมื่อข้าพเจ้าเห็นน้องร้องไห้ ข้าพเจ้าจะเข้าไปปลอบและซักถาม สาเหตุที่ทำให้ร้องไห้					
23. เมื่อเพื่อนทะเลาะกันข้าพเจ้าจะช่วยปรับความเข้าใจให้เพื่อนคืนดีกัน					
24. เมื่อพ่อแม่กลับมาถึงบ้านข้าพเจ้าจะคอยดูแลและพูดคุยกับพ่อแม่					
25. ข้าพเจ้าห่วงใย พูดคุยซักถามเมื่อเห็นเพื่อนได้รับความเดือดร้อน					
26. เมื่อเห็นเพื่อนไม่สบายใจ ข้าพเจ้าจะเข้าไปซักถามสาเหตุที่ทำให้ ไม่สบายใจและพูดปลอบใจเพื่อน					
27. ข้าพเจ้าร่วมบริจาคเงินให้เพื่อนนักเรียนที่ได้รับความเดือดร้อน					
28. ข้าพเจ้าเห็นเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นชำรุด ข้าพเจ้าจะแจ้ง ให้ครูทราบเพื่อซ่อมแซม					
29. ข้าพเจ้าช่วยจัดหนังสือที่ไม่เป็นระเบียบในห้องสมุด					
30. เมื่อข้าพเจ้าเห็นเศษขยะตกอยู่ระหว่างทาง ข้าพเจ้าจะเก็บไปทิ้ง ในถังขยะ					

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
31. ข้าพเจ้าบริจาคเงินบางส่วนเพื่อซ่อมแซมสาธารณะสมบัติ เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น					
32. เมื่อข้าพเจ้าเห็นห้องเรียนบางห้องลืมนปิดไฟ ข้าพเจ้าจะ เข้าไปปิดให้ทันที					
33. เมื่อโรงเรียนจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ข้าพเจ้าจะมีส่วน ร่วมในทุกกิจกรรม					
34. ข้าพเจ้าจะช่วยดูแลรักษาความสะอาดในการใช้ห้องน้ำ					
35. ข้าพเจ้าช่วยจัดโต๊ะ เก้าอี้ ในห้องเรียนระหว่างชั่วโมง					
36. ข้าพเจ้าจะช่วยรักษาสีของสาธารณะ					
37. ข้าพเจ้านำหนังสือที่ไม่ต้องการแล้วมาบริจาคให้กับห้องสมุด					
38. เมื่อมีกิจกรรมปลูกต้นไม้ในสวนสาธารณะ ข้าพเจ้าจะไปร่วม ด้วยเสมอ					

ขอให้นักเรียนตรวจสอบอีกครั้งว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้ว

แบบวัดเจตคติต่อศาสนา

คำชี้แจง

ผู้วิจัยขอความร่วมมือนักเรียนในการทำแบบวัด ซึ่งจะนำไปใช้สำหรับการวิจัย แบบวัดฉบับนี้มีจำนวน 17 ข้อ แต่ละข้อเป็นข้อความเกี่ยวกับเจตคติต่อศาสนา

ขอให้นักเรียนตั้งใจทำแบบวัด โดยอ่านและพิจารณาข้อความ แล้วตอบให้ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งการทำแบบวัดนี้ไม่จำกัดเวลาในการทำและสิ่งที่นักเรียนตอบนั้นจะไม่มีคำตอบที่ผิดหรือถูกแต่อย่างใด ดังนั้นจึงขอให้นักเรียนตอบตามความเชื่อ ความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อศาสนาอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยขอรับประกันว่าผลการตอบของนักเรียนจะไม่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนหรือโรงเรียน ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น การตอบของนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

วิธีตอบแบบวัด

ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความเชื่อ ความรู้สึก หรือความคิดเห็น ของนักเรียนมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
0. ฉันคิดว่าศาสนาช่วยเหลือสังคมได้ไม่คุ้มค่าเท่ากับที่สังคมลงทุนรักษาศาสนาไว้		✓			

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นางศศิพิมล วังรัตนกร

นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

ตอนที่ 2 แบบวัดเจตคติต่อศาสนา

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อได้ไปศาสนสถาน เพราะคนที่ไปส่วนมากมีจิตใจที่เป็นมิตร					
2. ข้าพเจ้ามักไปศาสนสถานเมื่อมีปัญหา และรู้สึกว่าได้คำตอบที่มีค่าเสมอ					
3. ข้าพเจ้าคิดว่าคำสอนของศาสนาเป็นสิ่งที่ปฏิบัติตามได้					
4. ข้าพเจ้าคิดว่าควรเลือกเชื่อหลักคำสอนเพียงบางข้อเท่านั้น					
5. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาทำให้คนเป็นคนดีได้					
6. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าศาสนาน่าจะนำพาบุคคลแต่ละคนให้ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีได้					
7. ข้าพเจ้าคิดว่าการนำหลักคำสอนมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่ทุกคนควรทำ					
8. ข้าพเจ้าคิดว่าคำสอนต่าง ๆ ของศาสนาทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข					
9. ข้าพเจ้าไม่ค่อยเข้าใจคำสอนของศาสนามากนัก แต่คิดว่าศาสนาช่วยให้ข้าพเจ้าเป็นคนซื่อสัตย์และน่าเชื่อถือมากขึ้นได้					
10. ข้าพเจ้าคิดว่าคำสอนของผู้นำทางศาสนาส่วนมากมีแต่เรื่องไร้สาระ					
11. ข้าพเจ้าคิดว่าผู้นำทางศาสนาพยายามหาทางยึดเยียดสิ่งที่ไม่มียุติประโยชน์ให้กับผู้คน					
12. ข้าพเจ้าเชื่อในคำสอนของผู้นำทางศาสนา แต่ข้าพเจ้าก็พิจารณาเหตุและผลประกอบด้วย					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณศาสนสถานและผู้นำทางศาสนาสามารถช่วยให้ข้าพเจ้ามีกำลังใจและมีจิตใจดีขึ้นได้					
14. ข้าพเจ้าคิดว่า ศาสนาได้ประโยชน์จากสังคม แต่ศาสนาไม่ได้ให้ประโยชน์อะไรกับสังคมเลย					
15. ข้าพเจ้าคิดว่าการไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นเรื่องของผู้สูงอายุ					
16. ข้าพเจ้าคิดว่าการสวดมนต์เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่ง					
17. ข้าพเจ้าชอบไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา เพราะกิจกรรมส่วนมากจะจัดอย่างประณีตและน่าประทับใจ					

ขอให้นักเรียนตรวจสอบอีกครั้งว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้ว

แบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ

คำชี้แจง

ผู้วิจัยขอความร่วมมือนักเรียนในการทำแบบสอบถาม ซึ่งจะนำไปใช้สำหรับการวิจัยแบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 17 ข้อ แต่ละข้อเป็นข้อความเกี่ยวกับการยึดตัวแบบ

ขอให้นักเรียนตั้งใจทำแบบสอบถาม โดยอ่านและพิจารณาข้อความ แล้วตอบให้ตรงตามสภาพที่เป็นจริง ตามความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด **สิ่งที่นักเรียนตอบนั้นจะไม่มีคำตอบที่ผิดหรือถูกแต่อย่างใด และในการทำแบบวัดนี้ไม่จำกัดเวลาในการทำ**

ผู้วิจัยขอรับประกันว่าผลการตอบของนักเรียนจะไม่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนหรือโรงเรียน ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น การตอบของนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

วิธีตอบแบบสอบถาม

ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ตรงกับ ความรู้สึกหรือความคิดเห็น ของนักเรียนมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อความ	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
0. ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชมดาราที่พูดภาษาไทยปนภาษาอังกฤษและอยากพูดตามแบบดารา		✓			

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นางศศิพิมล วังรัตนกร

นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1. ในวิชาเรียนที่น่าเบื่อ ถ้าเพื่อนสนิทหนีเรียนข้าพเจ้าก็จะหนีเรียนตาม					
2. เมื่อรู้สึกไม่พอใจเพื่อน ข้าพเจ้าเดินเข้าไปชกต่อยเพื่อน เหมือนรุ่นพี่ที่ข้าพเจ้าชื่นชอบเคยทำ					
3. หากเพื่อนสนิทมีเรื่องทะเลาะวิวาทข้าพเจ้าจะเข้าไปร่วมด้วยเสมอ					
4. การก่อเรื่องทะเลาะวิวาทของรุ่นพี่เป็นสิ่งที่ดีที่ข้าพเจ้าจะยึดเป็นแบบ					
5. การทะเลาะตบตีกันเหมือนในทีวีเป็นแบบอย่างที่ดีสมควรเอาเป็นแบบอย่าง					
6. ข้าพเจ้าจะกระแทกสิ่งของให้เสียงดังต่อหน้าผู้ที่ตนเองไม่พอใจ เพื่อให้เขารู้ตัวเหมือนที่เพื่อนสนิทเคยทำ					
7. หากรู้ว่าใครแอบไปนิทาข้าพเจ้าจะไปพูดไม่ดีกับเขาเหมือนที่พ่อแม่เคยทำ					
8. เวลาหงุดหงิดข้าพเจ้าจะตะคอกใส่ผู้ที่มารบกวนเหมือนที่เพื่อนสนิททำ					
9. เมื่อมีการแข่งขันกีฬาระหว่างห้องเพื่อนสนิทจะพูดท้าทายฝ่ายตรงข้าม นักเรียนก็จะพูดท้าทายฝ่ายตรงข้ามด้วย					
10. เมื่อมีคนทำให้ข้าพเจ้าโกรธข้าพเจ้าจะพูดข่มขู่เหมือนรุ่นพี่ที่ข้าพเจ้าชื่นชอบทำ					
11. การโต้แย้งขึ้นมาทันทีเมื่อไม่เห็นด้วยเหมือนเพื่อนสนิททำนั้น เป็นสิ่งที่ดีควรเอาเป็นแบบอย่าง					
12. การพูดจาเสียดสีให้ผู้อื่นเจ็บใจเป็นสิ่งที่ดีที่ข้าพเจ้าจะนำไปปฏิบัติกับคนอื่นต่อ					

/มีต่อ หน้า 3....

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
13. ข้าพเจ้าจะพูดวิจารณ์เพื่อนตรงๆ เมื่อเขาทำอะไรไม่ถูกต้อง เหมือนที่เพื่อนสนิททำ					
14. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่พูดสุภาพนั้นทำให้มีบุคลิกภาพดีสมควร นำมาเป็นแบบอย่าง					
15. ข้าพเจ้าคิดว่าการแต่งกายเลียนแบบดาราทําให้เพื่อนชื่นชม					
16. ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชมเพื่อนที่มาโรงเรียนสายและอยากทำตาม					
17. ข้าพเจ้ารู้สึกชื่นชอบเพื่อนที่กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องสมควร นำมาเป็นแบบอย่าง					

ขอให้นักเรียนตรวจสอบอีกครั้งว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้ว

แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง

ผู้วิจัยขอความร่วมมือนักเรียนในการทำแบบสอบถาม ซึ่งจะนำไปใช้สำหรับการวิจัยแบบสอบถามฉบับนี้มีจำนวน 17 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบ 3 ตัวเลือกซึ่งนักเรียนต้องตอบทุกตัวเลือก ในแต่ละข้อเป็นข้อความที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

ขอให้นักเรียนตั้งใจทำแบบสอบถาม โดยอ่านและพิจารณาข้อความที่เป็นสถานการณ์ที่เป็นตัวแทนของเหตุการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นได้ในชีวิตของนักเรียน แล้วตอบให้ตรงตามสภาพที่เป็นจริงตามความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด สิ่งที่นักเรียนตอบนั้นจะไม่มีคำตอบที่ผิดหรือถูกแต่อย่างใด และในการทำแบบวัดนี้ไม่จำกัดเวลาในการทำ

ผู้วิจัยขอรับประกันว่าผลการตอบของนักเรียนจะไม่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนหรือโรงเรียน ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น การตอบของนักเรียนจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

วิธีตอบแบบสอบถาม

ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ให้ตรงตามสภาพที่เป็นจริงตามความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อความ	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
0. ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนอย่างไร					
ก. พุดคุยถึงปัญหาการเรียนว่าอย่างไร			✓		
ข. ไม่เคยถามเรื่องการเรียนเลย		✓			
ค. บังคับให้อ่านหนังสือเมื่อมีเวลาว่าง			✓		

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นางศศิพิมล วังรัตนกร

นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

ตอนที่ 2 แบบวัดการอบรมเลี้ยงดู

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
1. ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน อย่างไร					
ก. พุดคุยถึงปัญหาการเรียนของนักเรียน					
ข. ไม่เคยถามเรื่องการเรียนเลย					
ค. บังคับให้อ่านหนังสือเมื่อมีเวลาว่าง					
2. เวล่านักเรียนทำการบ้านผู้ปกครองจะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร					
ก. ชักถามว่าทำการบ้านได้หรือไม่					
ข. ไม่สนใจว่านักเรียนจะทำการบ้านได้หรือไม่					
ค. ไม่ให้ไปไหนจนกว่าจะทำการบ้านเสร็จ					
3. เวลาใกล้สอบนักเรียนจะต้องดูตำราเพื่อเตรียมตัวสอบผู้ปกครอง จะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร					
ก. ให้กำลังใจและแนะนำการอ่านหนังสือ					
ข. ไม่สนใจที่จะตักเตือนให้นักเรียนดูหนังสือ					
ค. ควบคุมบังคับให้นักเรียนอ่านหนังสือ					
4. ขณะที่ผู้ปกครองพานักเรียนไปเลือกซื้อเสื้อผ้าผู้ปกครอง ปฏิบัติอย่างไร					
ก. ช่วยนักเรียนเลือกเสื้อผ้าที่ดูเหมาะสมกับนักเรียน					
ข. ให้นักเรียนเลือกเองโดยไม่สนใจ					
ค. เลือกให้นักเรียนโดยไม่สอบถามความคิดเห็น					

/มีต่อ หน้า 3....

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
5. เมื่อนักเรียนสอบแข่งขันได้รับรางวัลชนะเลิศผู้ปกครองปฏิบัติกับนักเรียนอย่างไร ก. ชื่นชมกับผลงานที่นักเรียนได้รับ					
ข. เฉยๆ ไม่สนใจ					
ค. บังคับให้นักเรียนอ่านหนังสือต่ออย่างเข้มงวด					
6. เพื่อนสนิทของนักเรียนมีปัญหาเดือดร้อนทุกข์ใจและนักเรียนได้นำมาเล่าให้ผู้ปกครองฟังแล้วผู้ปกครองจะทำอย่างไร ก. ช่วยให้คำปรึกษา					
ข. รับฟังและพยักหน้าไม่สนใจที่จะตอบปัญหา					
ค. ห้ามไม่ให้เด็กไปก้าวก่ายเรื่องของเพื่อน					
7. เมื่อนักเรียนกลับบ้านผู้ปกครองให้นักเรียนทำอย่างไร ก. ให้พักและทำการบ้าน					
ข. ไม่สนใจว่านักเรียนจะทำอะไร					
ค. บังคับให้ไปอาบน้ำและอ่านหนังสือทันที					
8. นักเรียนนอนตื่นสายไปโรงเรียนไม่ทันผู้ปกครองจะปฏิบัติอย่างไร ก. แนะนำว่าไม่ควรนอนตื่นสาย					
ข. ไม่สนใจว่านักเรียนจะทำอย่างไรต่อไป					
ค. ดุว่าทันที					
9. ขณะรับประทานอาหารร่วมกันผู้ปกครองจะปฏิบัติอย่างไร ก. ผู้ปกครองจะพูดคุยเป็นกันเองตามปกติ					
ข. ผู้ปกครองจะรีบรับประทานอาหารและไม่พูดอะไรเลย					
ค. ผู้ปกครองจะอบรมสั่งสอนบังคับให้รับประทานอาหารที่มีให้หมด					

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
10. ถ้านักเรียนขออนุญาตผู้ปกครองไปดูภาพยนตร์ นักเรียนคิดว่า ผู้ปกครองนักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร ก. อนุญาตและแนะนำว่าควรดูเรื่องใด					
ข. ทำเฉยๆ ไม่สนใจนักเรียน					
ค. ไม่อนุญาตให้ไปตามลำพัง					
11. ถ้านักเรียนกลับจากโรงเรียนไม่ตรงเวลาผู้ปกครองปฏิบัติ อย่างไรกับนักเรียน ก. ถามถึงสาเหตุของการกลับช้า					
ข. เฉยๆ ไม่สนใจ					
ค. ทำโทษนักเรียนทันที					
12. เมื่อนักเรียนจะออกไปธุระนอกบ้านผู้ปกครองปฏิบัติอย่างไร กับนักเรียน ก. ชักถามรายละเอียดแล้วอนุญาตให้นักเรียนไป					
ข. ปล่อยให้เด็กไปเองไม่สนใจ					
ค. ผู้ปกครองออกไปคอยควบคุมพฤติกรรมนักเรียนด้วย					
13. โดยทั่วไปนักเรียนคิดว่าผู้ปกครองปฏิบัติแก่นักเรียนอย่างไร ก. ให้ความรักและความอบอุ่น					
ข. ไม่เคยให้คำแนะนำอะไรเลย					
ค. ให้อยู่ในระเบียบวินัยและทำตามคำสั่ง					
14. บางครั้งนักเรียนเกิดความท้อแท้ผิดหวังด้านการเรียนผู้ปกครอง จะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร ก. ปลอบและให้กำลังใจ					
ข. ไม่สนใจว่านักเรียนมีปัญหาอะไร					
ค. ให้อ่านหนังสือมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม					

ข้อความ	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ปาน กลาง	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง เลย
15. ขณะที่นักเรียนแต่งตัวออกนอกบ้านไปเที่ยวผู้ปกครอง จะทำอย่างไร					
ก. ช่วยดูว่านักเรียนแต่งตัวเช่นไรจึงจะเหมาะสม					
ข. ไม่สนใจนักเรียนว่าจะแต่งชุดอะไร					
ค. สั่งให้เปลี่ยนตามที่ผู้ปกครองเห็นสมควร					
16. เวลาว่างนักเรียนปฏิบัติอย่างไร					
ก. สนทนาปัญหากับผู้ปกครอง					
ข. ดูโทรทัศน์ทั้งวันผู้ปกครองไม่ว่าอะไร					
ค. ผู้ปกครองให้ช่วยทำงาน					
17. ถ้าผู้ปกครองได้ทราบว่านักเรียนกำลังพูดจา หรือแสดง กิริยามารยาทไม่เรียบร้อยกับพี่ๆ น้องๆ ผู้ปกครองจะทำอย่างไร					
ก. ให้ข้อคิดที่ไม่สมควรแสดงกิริยาเช่นนี้					
ข. ไม่สนใจที่นักเรียนแสดงกิริยาเช่นนี้					
ค. ตำหนิติเตียนว่ากิริยาเช่นนี้ไม่ควรทำ					

ขอให้นักเรียนตรวจสอบอีกครั้งว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้ว

ภาคผนวก ค
คุณภาพเครื่องมือ

ตาราง 7 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดความเชื่ออาทร

ข้อที่	ค่า IOC	การพิจารณา	ข้อที่	ค่า IOC	การพิจารณา
1	1.0	คัดเลือกไว้	22	1.0	คัดเลือกไว้
2	0.8	คัดเลือกไว้	32	1.0	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	34	1.0	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	35	0.8	คัดเลือกไว้
5	1.0	คัดเลือกไว้	36	1.0	คัดเลือกไว้
6	0.6	คัดเลือกไว้	37	1.0	คัดเลือกไว้
7	0.8	คัดเลือกไว้	38	1.0	คัดเลือกไว้
8	0.8	คัดเลือกไว้	39	0.6	คัดเลือกไว้
9	0.6	คัดเลือกไว้	30	1.0	คัดเลือกไว้
10	0.8	คัดเลือกไว้	31	1.0	คัดเลือกไว้
11	1.0	คัดเลือกไว้	32	1.0	คัดเลือกไว้
12	0.8	คัดเลือกไว้	33	1.0	คัดเลือกไว้
13	1.0	คัดเลือกไว้	34	1.0	คัดเลือกไว้
14	1.0	คัดเลือกไว้	35	1.0	คัดเลือกไว้
15	0.8	คัดเลือกไว้	36	0.6	คัดเลือกไว้
16	1.0	คัดเลือกไว้	37	0.8	คัดเลือกไว้
17	1.0	คัดเลือกไว้	38	0.8	คัดเลือกไว้
18	0.8	คัดเลือกไว้	39	0.8	คัดเลือกไว้
19	0.8	คัดเลือกไว้	40	1.0	คัดเลือกไว้
20	1.0	คัดเลือกไว้	41	1.0	คัดเลือกไว้
21	1.0	คัดเลือกไว้	-	-	-

ตาราง 8 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความเชื่ออาพร

ข้อที่	R	ข้อที่	r	ข้อที่	r	ข้อที่	r
1	0.409	11	0.378	21	0.585	31	0.456
2	0.383	12	0.474	22	0.516	32	0.455
3	0.503	13	0.453	23	0.516	33	0.285
4	0.413	14	0.440	24	0.465	34	0.576
5	0.494	15	0.538	25	0.569	35	0.365
6	0.462	16	0.414	26	0.443	36	0.536
7	0.411	17	0.530	27	0.494	37	0.419
8	0.597	18	0.297	28	0.428	38	0.499
9	0.372	19	0.433	29	0.480	-	-
10	0.511	20	0.505	30	0.476	-	-

Alpha = .920

ตาราง 9 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดเจตคติต่อศาสนา

ข้อที่	R	ข้อที่	r	ข้อที่	r	ข้อที่	r
1	0.357	6	0.312	11	0.219	16	0.278
2	0.332	7	0.400	12	0.288	17	0.312
3	0.254	8	0.213	13	0.357	-	-
4	0.235	9	0.424	14	0.267	-	-
5	0.312	10	0.282	15	0.324	-	-

Alpha = .718

ตาราง 10 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการยึดตัวแบบ

ข้อที่	R	ข้อที่	r	ข้อที่	r	ข้อที่	r
1	0.601	6	0.656	11	0.575	16	0.532
2	0.677	7	0.634	12	0.638	17	0.258
3	0.615	8	0.585	13	0.537	-	-
4	0.636	9	0.506	14	0.275	-	-
5	0.673	10	0.694	15	0.499	-	-

Alpha = .877

ตาราง 11 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ข้อที่	R	ข้อที่	r	ข้อที่	r	ข้อที่	r
1	0.429	6	0.506	11	0.408	16	0.439
2	0.455	7	0.510	12	0.478	17	0.541
3	0.474	8	0.509	13	0.543	-	-
4	0.454	9	0.421	14	0.600	-	-
5	0.564	10	0.271	15	0.453	-	-

Alpha = .852

ตาราง 12 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

ข้อที่	r	ข้อที่	r	ข้อที่	r	ข้อที่	r
1	0.345	6	0.320	11	0.383	16	0.295
2	0.332	7	0.442	12	0.374	17	0.321
3	0.448	8	0.371	13	0.503	-	-
4	0.273	9	0.460	14	0.506	-	-
5	0.551	10	0.200	15	0.444	-	-

Alpha = .797

ตาราง 13 ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ข้อที่	r	ข้อที่	r	ข้อที่	r	ข้อที่	r
1	0.523	6	0.640	11	0.689	16	0.425
2	0.642	7	0.730	12	0.722	17	0.645
3	0.678	8	0.752	13	0.747	-	-
4	0.571	9	0.566	14	0.704	-	-
5	0.666	10	0.685	15	0.664	-	-

Alpha = .933

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางศศิพิมล วังรัตนกร
วันเดือนปีเกิด	31 กรกฎาคม 2519
สถานที่เกิด	อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	446 หมู่บ้านกฤษดานคร โครงการ 20 หมู่ที่ 11 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10170
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู รับเงินเดือนในอันดับ คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ สำนักงานเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2535	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
พ.ศ. 2542	ปริญญาตรีการศึกษามหาบัณฑิต (คณิตศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2551	ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร